

Årsrapport 2013

Fylkesmannen i Buskerud

Innhold

Kapittel 1 - Om embetet	Side 4
Kapittel 2 - Sentrale politiske føringer	Side 10
Kapittel 3 - Resultatområder	Side 17
Kongehuset	Side 17
Miljøverndepartementet	Side 17
Landbruks- og matdepartementet	Side 25
Kunnskapsdepartementet	Side 41
Statens Helsetilsyn	Side 58
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	Side 64
Justis- og beredskapsdepartementet	Side 69
Kommunal- og regionaldepartementet	Side 75
Arbeidsdepartementet	Side 80
Helse- og omsorgsdepartementet	Side 83
Samferdselsdepartementet	Side 95
Utenriksdepartementet	Side 95
Kulturdepartementet	Side 96
Fomyings-, administrasjons- og kirkedepartementet	Side 96
Andre	Side 101
Endringer i årsrapporten	Side 102

Kapittel 1 - Om embetet

1.1 Tilstanden i embetet og fylket generelt

Fylkesmannsembetet

Fylkesmannen i Buskerud er organisert i 7 avdelinger og embetsledelsen. Embetets kommunikasjonsrådgiver er forankret i embetsledelsen. Avdelingene er:

- Administrasjonsavdelingen
- Beredskaps, justis og kommunalavdelingen
- Helseavdelingen
- Landbruks- og næringsavdelingen
- Miljøvern avdelingen
- Oppvekst- og utdanningsavdelingen
- Vergemål, barnevern og familieavdelingen

Fylkesmannen hadde pr. 31.12.2013 115 årsverk. Til sammen 133 ansatte, fordelt på 86 kvinner og 47 menn.

Embetet fikk ny fylkesmann, Helen Bjørnøy, 1. oktober 2013.

Den økonomiske rammen for drift av virksomheten i 2013 var 73 millioner kr. I 2013 forvaltet vi 130 millioner i fagmidler til utviklingsprosjekter, ulike tiltak, faglig veiledning og tilsyn i fylket.

Tilskudd innenfor landbruket etter søknad utgjorde 400 millioner i Buskerud. Tilsvarende tall for skogbruket var 11 millioner.

Skogfondet utløste investeringer på 50 millioner i skogbruket. Inntønder på Skogfondet ved årsskiftet var 154 millioner.

Med forankring i vårt interne økonomireglement har vi etablert et fungerende årshjul som fanger opp virksomhetsplanlegging, risikovurderinger og melding av eventuelle avvik til oppdragsgivere. Vår strategiske plan ble fornyet i 2012 og er foreløpig ikke endret.

Overordnet virksomhetsplan fornyes hvert halvår.

Utviklingstrekk for Buskerud

Buskerud har til sammen vel 270.000 innbyggere fordelt på et areal på ca. 15.000 kvadratkilometer. Buskeruds største kommune i areal er Nore og Uvdal kommune, samtidig som denne kommunen også har færrest innbyggere pr. kvadratkilometer. 3 av kommunene med høyest befolkningstetthet, Drammen, Nedre Eiker og Røyken har også minst areal. 11 av 21 kommuner har under 5.000 innbyggere. Om lag 60 prosent av Buskeruds befolkning bor i Drammensregionen.

De siste årenes høye vekst i folkemengden har hovedsakelig vært i Drammens- og Ringeriksregionen.

Disse regionene er pressområder på grunn av sin geografiske nærhet til arbeidsmarkedet i hovedstadsområdet, kombinert med relativt god tilgang til boligareal og nye boliger.

Buskerud har noen få rike kraftkommuner bl.a., Hol og Nore og Uvdal, mens 4 av kommunene har skatteinntekter under 90 % av landsgjennomsnittet i 2013. Hole kommune er den mest skattesterke kommunen i Buskerud grunnet en stor skatteyter. I nedre del av Buskerud finner vi befolkningsrike kommuner med lave skatteinntekter. Dette er kommuner som har store sosiale utfordringer i tillegg til høy andel innvandring. Sosiale forskjeller gir utfordringer i å gi likeverdige tjenester i de ulike kommunene.

Buskerud inneholder både fjellarealer og sjø med press på utbygging av fritidsboliger. Fylket har ca. 45.000 hytter og fritidsboliger og er landets nest største hyttefylke. Slik utbygging legger beslag på de mindre kommunenes tjenestetilbud.

Omsorg og folkehelse

Fylkesmannen har bidratt til at framtidens omsorgsutfordringer blir satt på dagsorden i kommunene i tråd med

St.meld. nr. 25 (2005–2006), Mestring, muligheter og mening. Vi har fulgt opp planarbeidet i kommunene for å møte disse utfordringene. Fylkesmannen har også samarbeidet med KS, og vil avklare gjensidige forventninger i arbeidet videre.

Innen folkehelseområdet har vi videreført arbeidet med å formidle folkehelseloven til kommuner og fylkeskommuner. I vårt arbeid med å avgi høringsuttalelser til kommunale og fylkeskommunale planer har vi bidratt til at kommuner og fylkeskommunen ivaretar helsehensyn i sin samfunnsplanlegging.

På særskilte konferanser, med godt oppmøte fra kommunene, har vi hatt fokus på styrking av skolemiljøet i tråd med forskrift om miljørettet helsevern i skoler og barnehager mv. (§ 6).

I 2013 har Fylkesmannen bidratt til at tiltak innen den kommunale helse- og omsorgstjenesten videreutvikles i tråd med føringene i samhandlingsreformen. Det har vært god dialog med kommuneoverlegene og vi har fulgt tett både utarbeidelsen av samarbeidsavtaler og de økonomiske konsekvensene.

Vergemål, sosial og barnevern

Vergemålsreformen ble iverksatt 1. juli 2013. Alle vergemålsaker ble overført fra kommunene til Fylkesmannen. All saksbehandling i disse sakene skal skje i et eget IT-basert saksbehandlingsverktøy. Det er fortsatt store tekniske problemer med de valgte IT-løsningene. Saksbehandlingen er forsinket og arbeidsprosessene er unødig tidkrevende. Myndlingene må vente på nødvendige avklaringer og våre saksbehandlere har et stort arbeidspress. Vi har omdisponert ressurser fra andre områder, men klarer likevel ikke å unngå sykemeldinger på dette arbeidsområdet.

Ved Fylkesmannens tilsyn med kvalifiseringsprogrammet i 2013, har vi sett at det er mange som ikke får tilbud om kvalifiseringsprogram fordi de ikke behersker norsk godt nok. Norsk-kunnskaper er sentralt for å kunne delta på samfunnsarenaer som arbeid/skole/aktiviteter. Vi er bekymret for at mange fremmedspråklige kan ende som passive stønadsmottakere dersom de ikke får et spesielt tilrettelagt tilbud.

Inkassobyråene melder om urovekkende økning i inkassosaker som gjelder kredittkort og forbrukslån hos privatpersoner. Her er NAV en viktig aktør både når det gjelder forebygging av økonomiske og sosiale problemer og med veiledning og bistand. Vårt inntrykk er at ventetiden for å få økonomisk veiledning kan være lang i noen kommuner. For å gi kommunene økt kompetanse har vi arrangert grunnkurs og videregående kurs i økonomisk rådgivning til ansatte i NAV.

Mange kommuner melder om at det er utfordrende å skaffe boliger til personer med dårlig økonomi. Dette skyldes både mangel på boliger, høye boligpriser i Nedre Buskerud og høye leiepriser. Mangel på egnede boliger begrenser også muligheten til å bosette det antallet personer med bosettingstillatelse som forventes fra IMDI.

Ved utgangen av 2013 hadde de kommunale barneverntjenestene i Buskerud hjelpetiltak i hjemmet for 1 670 barn og 505 barn var under omsorg utenfor hjemmet. Barn med hjelpetiltak er redusert med 3 %, mens barn under omsorg har økt med 13,5 % i løpet av det siste året.

Det var 12 barneverntjenester som ivaretok oppgavene for de 21 kommunene i Buskerud. Styrkingen av de kommunale barneverntjenestene ved hjelp av øremerkede statlige midler medførte at Buskerudkommunene fikk tilsammen 13,9 nye stillinger i 2013, i tillegg til de 22,7 som kom i 2011 og 2012. I enkelte barneverntjenester har rekruttering vært en betydelig utfordring, inntil ca 30 % av stillingene har til tider stått ubesatt.

Oppvekst og utdanning

Fylkesmannen har i samarbeid med KS startet et treårig prosjekt med sikte på å implementere Barnekonvensjonen i kommunene. Målet er at kommunene skal få en tverrfaglig forståelse av hvilken betydning Barnekonvensjonen har i den vanlige saksbehandlers/tjenesteyters hverdag.

Fylkesmannen har også i 2013 vært tungt engasjert i utviklingstiltak på barnehageområdet. Spesielt kan nevnes tiltak rettet mot assistenter i barnehagen, der Fylkesmannen i samarbeid med fylkeskommunen arrangerer flere kurs før deltakerne avlegger tverrfaglig eksamen som praksiskandidater.

Når det gjelder tiltak for økt kvalitet i grunnopplæringen har Fylkesmannen fulgt opp de nasjonale satsningene. Vurdering for læring er gjennomført med en egen modell for Buskerud, ved at vi inviterte alle kommuner og grunnskoler til å være med i satsningen, noe de fleste ble. Tilbakemeldingene på dette tiltaket er svært gode.

Ungdomstrinn i utvikling er i god gjenge i fylket med gode tilbakemeldingene fra skoleeiere og skoler. KS, Utdanningsforbundet, Høgskolen, fylkeskommunen og Fylkesmannen er enige om å fortsette samarbeidet om

ungdomstrinnsatsningen spesielt og grunnopplæringen generelt, uansett nasjonal modell fra høsten av.

Landbruk

Fylkesmannen i Buskerud og Buskerud fylkeskommune fikk i 2013 utarbeidet en verdiskapingsanalyse for landbruket i Buskerud. Denne viser at Buskerud er et viktig fylke når det gjelder produksjon av grønnsaker og frukt og bær. Rapporten er basert på tall fram til 2011. Buskerud hadde i 2011 16 prosent av landets areal av frilandsgroennsaker og 14 prosent av frukt- og bærarealet og 34 prosent av veksthus-areale som er registrert hos Statens landbruksforvaltning.

Den totale verdiskapingen i jordbruket i Buskerud i 2011, bruttoproduktet, er beregnet til 655 mill. kr. Av dette kommer 51 prosent fra husdyrhold, 32 prosent fra grønnsaker, frukt og bær og veksthusproduksjon og 17 prosent fra potet- og kornproduksjon. Lier er den kommunen i Buskerud som har høyest verdiskaping, med 146 mill. kr.

Arbeidsinnsatsen i jordbruket er beregnet til 1 944 årsverk i Buskerud i 2011. Det tilsvarer 3,6 mill. timer. Husdyrhold står for 63 prosent av sysselsettinga.

Sysselsettingen i skogbruket i Buskerud er redusert fra 702 personer i 2002 til 606 personer i 2011.

Miljøvern

Fylket har en rekke utfordringer med hensyn til å ivareta verdifulle natur- og miljøkvaliteter. Fylket strekker seg fra kysten ved Oslofjorden og Drammensfjorden til langt inn på Hardangervidda, og det er noe forskjellige utfordringer knyttet til de ulike delene av fylket.

Kommunene i nedre del av fylket, som Røyken, Lier og Drammen, har sterk vekst og fungerer som avlastningskommuner for Osloregionen. Stor befolkningsvekst og økt boligbygging gir press på arealene i og rundt byene og tettstedene.

I en rekke kommuner utgjør turisme og hyttebygging en viktig næring. Når det gjelder utvidelse og etablering av nye hyttefelt, er presset først og fremst knyttet til fjellområdene i Buskerud. Mer fritid og bedret økonomi fører til et økende krav om fritidsaktiviteter og hytteutbygging

I kystkommunene og i strandsonen er det også stort press på arealer både for boliger, næringsformål og hytter. Det er også et økt press for utbygging langs vassdragene i innlandet.

Beredskap

I pinsehelgen ble det varslet fare for stor flom i vassdrag i Buskerud, og det ble satt i gang et imponerende skadebegrensende arbeid ute i berørte kommuner. Fylkesmannen etablerte døgnkontinuerlig beredskap og hadde fortløpende kontakt med berørte kommuner og bistod der det var behov. Fylkesberedskapsrådet ble benyttet i denne sammenhengen. Rådet var samlet hver dag i Statens hus så lenge det var behov for det. Fylkesmannen fikk også svært god bistand fra Kystvakten med oppsamling av 40 – 50 tonn flytende gjenstander ved utløpet av Drammenselva – noe som ellers kunne skapt utfordringer for fartøytrafikken.

1.2 Ressursbruk og andre økonomiske forhold

Økonomiske forhold

Tildelingsrammen for 2013 til egen drift på kapittel 1510 post 01 var 73 293 millioner kr. Utviklingen med å overføre øremerkede fagmidler til rammen på kapittel 1510 er positiv og bidrar til å gi forutsigbarhet i planlegging og budsjettering.

Vi benytter fagsystemene innenfor økonomi- og personalområdet slik at vi har god oversikt, styring og kontroll med budsjettsituasjonen løpende gjennom året. Tabellen nedenfor gir en oversikt over tallene pr. 31.12.2013.

Oversikt i 1000 kr	Tildeling	Regnskaps-	Avvik
	2013	resultat 2013	2013
Kapittel 1510 post 01	73 293	75 821	2 528

Kapittel 4510 post 15,16,17,18,02	0	3 717	3 717
Netto	73 293	72 104	1 189
Kapittel 1510 post 21	- 1 007	3 559	2 552
Kapittel 4510 post 01	0	3 396	3 396
Netto	- 1 007	163	844

Regnskapsresultatet for 2013 viser et mindreforbruk på kr 1 188 999 på utgiftspost 01 og et mindreforbruk på kr 844 039 på utgiftspost 21.

Budsjett og regnskap er i balanse, men vi ser at vakanser og uttak av overhead gir oss nødvendig handlingsrom. Flere av fagavdelingene har en krevende situasjon med avgrensede ressurser og stor tildels økende saksmengde.

Ressursbruk

Fylkesmannen hadde pr. 31.12.2013 115 årsverk (herav 15 årsverk på fagmidler). Til sammen 133 ansatte, fordelt på 86 kvinner og 47 menn.

Embetet fikk ny fylkesmann, Helen Bjørnøy, 1. oktober 2013. Forøvrig har det ikke vært kunngjort ledige lederstillinger i embetet de siste 6 årene. Av 9 ledere er 4 kvinner og 5 menn.

Det var 14 tiltredelser og 13 fratredelser ved embetet i 2013, en turnover prosent på 7,03. Det ble lyst ut 11 stillinger/engasjementer totalt.

Embetet har god rekruttering. De ansatte er vår viktigste ressurs og gjennom en god personalpolitikk skal vi ivareta kontinuitet og god kompetanse. Alle nyansatte gjennomfører et internt introduksjons- og nyansattkurs. I tillegg til fordeling av avdelingsvise kompetansemidler støtter vi langsiktig etterutdanning med fellesmidler. Et annet viktig virkemiddel for å beholde kompetanse er en fleksibel livsfaseorientert personalpolitikk.

Vi har lagt til rette for oppgaveløsning på tvers av avdelingsgrenser, der dette er hensiktsmessig. Ellers er ovalene, arbeidsfellesskap der oppgaver diskuteres og løses på tvers i organisasjonen, godt innarbeidet i embetet.

Kap. 1510

Tallene i årsrapporten er kvalitetssikret og kontrollert mot regnskapstallene i Agresso.

Embetet finner ingen vesentlige vridninger i ressursbruken mellom fagområdene fra 2012 til 2013 som ikke kan forklares. Det er små variasjoner i tallene som skyldes lønnsrefusjoner og en liten nedgang i antall årsverk fra 2012 til 2013. Ressursene på helseområdet ble styrket i 2013 grunnet økning i tildelingen fra HOD.

Fagdep

Kommentarer til tallene under følgende departement:

- MD - gebyrstillinger og utbetalinger til ulike styrever, råd og utvalg
- KD - sensorutbetalinger, eksamen grunnskolen og videregående
- JD - fri rettshjelp og vergemål
- HOD - kontrollkommissjon og klagesaksbehandling
- BLD - barnevern og tilsyn
- AID - sosialtjeneste

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
Miljøverndepartementet	kr 9 562 812,56	kr 3 636 494,95
Landbruks- og matdepartementet	kr 9 096 177,97	kr 0,00
Kunnskapsdepartementet	kr 6 010 627,83	kr 14 994 603,29
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	kr 2 396 240,47	kr 742 864,58
Justis- og beredskapsdepartementet	kr 2 978 604,55	kr 3 431 512,11
Kommunal- og regionaldepartementet	kr 4 160 991,73	kr 0,00

Arbeidsdepartementet	kr 1 533 242,56	kr 1 064 846,20
Helse- og omsorgsdepartementet	kr 11 407 235,08	kr 715 871,51
Andre	kr 24 882 738,87	kr 0,00
Sum:	kr 72 028 671,00	kr 24 586 192,00

1.3 Andre forhold

IKT

Arbeidet med nytt ISMS (Information Security Management Systems) basert på ISO27001/2 ble videreført i 2013, og vi vil slutføre det vesentlige i 2014. ISMS vil også inneholde klassifiseringen av informasjon og risikoanalyse.

FMBU har migrert til felles AD og er nå en del av fylkesmannen.local. Ved migrering ble alle klienter installert på nytt ved bruk av sccm og brukere er ikke lokal administrator, i henhold til det vi vet så langt om ensoneprosjektet. Lync, IP-telefoni og videokonferanse har blitt tatt i bruk, og FMBU benytter nå sentralbordtjenester fra SSIE. Alt i tråd med IKT strategien. I 2013 ble alle IKT-baserte sikkerhetssystemer i Statens hus gjennomgått og fornyet.

Innkjøp

Vi har fokus på oppfølging av regelverket for offentlige anskaffelser og dokumentasjon av innkjøpsprosesser. Det ble fortløpende orientert om nyheter og endringer på vårt intranett.

Vi videreførte medlemsskapet i BTV Innkjøpssamarbeid i 2013, og vi har løpende dialog om de rammeavtalene vi er med på.

Vi benytter fortsatt innkjøpsverktøyet Merzell ved større innkjøp.

Fylkesmannen i Buskerud har fast innkjøpskoordinator.

Miljøtiltak

Fylkesmannen i Buskerud ble Miljøfyrtårnsertifisert i 2009, og rapporterer årlig på områdene arbeidsmiljø, innkjøp, energi, avfall, transport og klima. Vi ble resertifisert våren 2012 og fortsetter vårt arbeid for å oppfylle kravene til rapportering og vedlikehold.

Lærlinger i staten

Våre lærefag er IKT og kontor- og administrasjonsfag. Vi har hatt 2 lærlinger i 2013. En lærling på IKT og en lærling innenfor kontor- og administrasjonsfaget. Lærlingen på IKT begynte i august 2012 og skal opp til eksamen våren 2014. Lærlingen innenfor kontor- og administrasjonsfaget begynte hos oss i august 2013.

Inkluderende arbeidsliv

I vår handlingsplan for et inkluderende arbeidsliv har vi definert aktivitetsmål i forhold til gravide, muskel- og skjelettplager og psykososiale problemer. Vi kunngjør alle stillinger på jobbressurs.no. bl.a. for å rekruttere personer med nedsatt funksjonsevne. Når det gjelder senioren tilbyr vi seniorkurs, særskilt tilrettelegging ved behov og 6 seniordager som er forhandlet lokalt.

Tre personer gikk av med pensjon i 2013. Alderen var 67, 69 og 70 år. Vår erfaring er at kompetanseutvikling, tilrettelegging og fleksibilitet gir gode resultater på seniorsiden.

Embetet opprettet i 2013 en IA-plass for en person med nedsatt funksjonsevne under 30 år.

Vi deltok på IA-konferansen for IA-kontakter i staten i juni 2013.

Vi har som mål at sykefraværet skal ned til 4 %. For å oppnå et slikt resultat har vi jevnlig ergonomiundersøkelser og innkjøp av kontorutstyr etter anbefaling fra ergonomiterapeuten. Medarbeiderne har mulighet til å bruke inntil 1 time pr uke til fysisk aktivitet i arbeidstida. Likeså er det tilbud om timer hos psykolog eller lignende behandling etter behov hvis dette kan forhindre en ansatt i å bli sykemeldt.

Sykefraværet i 2013 var 3,6 %. Dette er 0,4 % under målet vårt på 4 %.

Kommunikasjon

Kommunikasjonsovalen

Aktiviteten i kommunikasjonsovalen ble startet opp igjen etter at den hadde ligget nede en lengre periode. Målet er å øke produksjonen av saker på nettsiden, intranett og facebook. Utfordringen er å få til en kultur hvor vi er mer i forkant, hvor vi forteller de gode historiene og driver folkeopplysning.

Ovalen har møte en gang pr måned. Da innkalles både medlemmer, en fra hver avdeling i tillegg til varamedlemmer og webmaster. Kommunikasjonsrådgiveren har ansvaret for ovalen.

Økt produksjon

Produksjonen av saker på nettsiden og facebook har økt. Avdelingene oppfordres til å legge sakene sine også på forsiden som nyhet. Alle som har rettigheter til å publisere på nettsiden har nå fått rettigheter til å legge saken sin rett på forsiden som nyhet. Dette har skapt økt engasjement og har gitt resultater.

Den økte produksjonen på nettsiden og facebook har igjen ført til flere medieoppslag. Embetet er i ferd med å få til en kultur hvor vi er i forkant og at avdelingene selv tar initiativet til saker og medieoppslag.

Kommunikasjon på ledermøtene

Kommunikasjon har ofte vært tema på ledermøtet. Vi jobber med å bli mer proaktive og i forkant av mulige negative og positive mediasaker. Mulige mediasaker er et eget tema på det ukentlige ledermøtet.

Kongebesøk

Kommunikasjonsrådgiveren hadde ansvaret for presseprogram og mediehåndtering ved fem kongelige besøk i fylket dette året.

Informasjonsforum

Det ble arrangert et nettverksmøte i informasjonsnettverket for krisehåndtering for kommuner og statlige regionale etater i Buskerud i løpet av året. Kommunikasjonsrådgiver hos Fylkesmannen i Buskerud leder informasjonsnettverket, som består av informasjonsansvarlige i forbindelse med krisehåndtering og kommunikasjonsrådgivere i kommunene og statlige regionale etater i Buskerud.

Ny kommunikasjonsrådgiver

For øvrig har kommunikasjonsarbeidet dreid seg om lederstøtte, medierådgiving, mediekontakt, og produksjon av saker på internet, facebook og intranett.

Embetet var uten kommunikasjonsrådgiver i tre måneder. Ny kommunikasjonsrådgiver tiltrådte medio oktober.

Kapittel 2 - Sentrale politiske føringer

2.1 Generellesamordningsoppgaver. Fornyning av offentlig sektor

Vi samarbeider internt om bruk av KOSTRA-tall på de ulike fagområdene. På bakgrunn av dette samarbeidet utarbeider vi årlig en tilstandsrapport som i hovedsak baserer seg på innrapporterte KOSTRA tall fra kommunene. Denne rapporten utgis i slutten av april måned slik at kommunene kan nyttiggjøre seg informasjon til bruk i sin planlegging på et tidlig tidspunkt. Vårt inntrykk er at kommunene har nytte av tilstandsrapporten.

Fylkesmannens samordning av den statlige tilsynsaktiviteten har fokus både på den interne og eksterne samordningen. Vi vil fremheve den positive erfaringen vi har med å trekke inn kontrollutvalgene.

I forbindelse med tildeling av skjønnsmidler til prosjekter, har vi flere møter med regionene for gjensidig erfaringsutveksling om valg av, gjennomføring og resultat av fornyingsprosjekter i offentlig sektor.

Skjønnsmidler til prosjekter i 2013:

I 2013 innvilget Fylkesmannen til sammen 4,995 millioner kroner til prosjekter i Buskerud. Prosjektene er i hovedsak i regi av regionene, mens noen prosjekter innvilges til enkeltkommuner. Kongsbergregionen har over flere år arbeidet aktivt med gode prosjekter. Som eksempel kan vi trekke frem IKT-samarbeidet på strategi og drift som har bidratt til bedre struktur og planverk, og gir i større grad enn tidligere mulighet for et effektivt driftssamarbeid.

Et nytt prosjekt i 2013 er Vestviken interkommunale vei-, vann- og avløpsselskap (VIVA). Prosjektet er i stor grad et innovasjonsprosjekt, da det ikke eksisterer noen andre tilsvarende interkommunale samarbeid på denne størrelsen i Norge.

Når det gjelder vårt arbeid med fornying av offentlig sektor vil vi peke på:

Metodeutvikling

Prosjektet "Kunnskapsbasert praksis i NAV-kontor" er et utviklings- og forskningsprosjekt som ble igangsatt i 2013. Prosjektet er et samarbeid mellom Fylkesmannen i Buskerud og Østfold, NAV, høyskole/forskere og utvalgte kommuner. Buskerud deltar med 2 kommuner (NAV-kontor) Det skal gjennomføres en systematisk og forskningsbasert styrking av kvalitet og kompetanse med NAV-kontorenes virkemidler, tjenester og arbeidsmetoder. Målgruppen er brukere med sammensatte behov.

Barnekonvensjonsprosjektet

Fylkesmannen har i samarbeid med KS startet opp et treårig prosjekt med sikte på å implementere Barnekonvensjonen i kommunene. Målet er at kommunene skal få en tverrfaglig forståelse av hvilken betydning Barnekonvensjonen har i den vanlige saksbehandlers/tjensteysters hverdag.

Vi hadde en oppstartskonferanse i august 2013 med deltakere fra 12 kommuner. De viste stor interesse for å starte arbeidet i sine kommuner i 2014. Målet er å få med alle kommunene i løpet av 2014.

2.2 Velferd,helse og personlig tjenesteyting

SOSIALE TJENESTER I NAV

Klagesaker og tilsyn etter lov om sosiale tjenester i NAV har høyeste prioritet.

I 2013 mottok vi 314 klagesaker etter lov om sosiale tjenester (i hovedsak økonomisk stønad) i NAV. Dette er en økning på 69 saker fra 2012. Tiltross for den store økningen økte ikke saksbehandlingstida. Antall saker som ble opphevet/omgjort utgjorde 17% i 2013.

NAV-kontorene har siste halvår 2013 satt inn store ressurser for å avklare personer som har mottatt arbeidsavklaringspenger fra Folketrygden i 4 år. Dette kan ha gått bekostning av oppfølging av andre grupper med spesielle oppfølgingsbehov. Vi ser bl.a. at antall deltakere i kvalifiseringsprogram har gått betydelig ned.

Kvalifiseringsprogram

Ved vårt tilsyn med kvalifiseringsprogrammet i 2013 har vi sett at det er mange som ikke får tilbud om kvalifiseringsprogram fordi de ikke behersker norsk godt nok. De kan derfor angivelig ikke nyttiggjøre seg de programtilbud som finnes. Norsk-kunnskaper er sentralt for å kunne delta på samfunnsarenaer som arbeid/skole/aktiviteter. Vi er bekymret for at mange fremmedspråklige kan ende som passive stønadsmottakere dersom de ikke får et spesielt tilrettelagt tilbud.

Tilsynet avdekket også at noen deltakere i en kommune mottok stønad uten at de hadde et program med innhold. Da kvalifiseringsprogram med stønad er en rettighet man kun her en gang risikerer man å miste en mulighet til å komme i arbeid og aktivitet. Denne kommunen blir fulgt opp i 2014.

Økonomi- og gjeldsrådgivning

Inkassobyråene melder om urovekkende økning i inkassosaker som gjelder kredittkort og forbrukslån hos privatpersoner. Her er NAV en viktig aktør både når det gjelder forebygging av økonomiske og sosiale problemer og med veiledning og bistand til å løse både akutte og mer permanente økonomiske problemer. Tilbudet gjelder alle kommunens innbyggere. Vårt inntrykk er at ventetiden for å få økonomisk veiledning kan være lang i noen kommuner. For å gi kommunene økt kompetanse har vi arrangert grunnkurs og videregående kurs i økonomisk rådgivning til ansatte i NAV.

Bolig

Mange kommuner melder om at det er utfordrende å skaffe boliger til personer med dårlig økonomi. Dette skyldes både mangel på boliger, høye boligpriser i Nedre Buskerud og høye leiepriser. Mangel på egnede boliger begrenser muligheten til å bosette det antallet personer med bosettingstillatelse som forventes fra IMDI. Når det gjelder akutt/midlertidig bolig har flere kommuner anskaffet kommunale botilbud som har erstattet bruk av hotell/pensjonat. Flere kommuner mottar statstilskudd til boligoppfølging av personer som trenger hjelp til å holde på boligen sin.

Metodeutvikling

Prosjektet "Kunnskapsbasert praksis i NAV-kontor" er et utviklings- og forskningsprosjekt som ble igangsatt i 2013. Prosjektet er et samarbeid mellom Fylkesmannen i Buskerud og Østfold, NAV, høyskole/forskere og utvalgte kommuner. Buskerud deltar med 2 kommuner (NAV-kontor) Det skal gjennomføres en systematisk og forskningsbasert styrking av kvalitet og kompetanse med NAV-kontorenes virkemidler, tjenester og arbeidsmetoder. Målgruppen er brukere med sammensatte behov.

HELSE- OG OMSORGSTJENESTENE

Fylkesmannen har prioritert å bidra til at framtidens omsorgsutfordringer blir satt på dagsorden i kommunene i tråd med St.meld. nr. 25 (2005–2006) Mestring, muligheter og mening. Vi har fulgt opp planarbeidet i kommunene for å møte disse utfordringene. De fem store prosjektene har vært tema på konferanser, på dialogrunde med alle kommunene og ved løpende råd- og veiledning. Vi har samarbeidet med KS, og vil avklare gjensidige forventninger i arbeidet videre. I samarbeid med utviklingsstasjonene har det vært fokus på utvikling av både institusjonstjenestene og hjemmetjenester for å møte de ulike brukergruppens behov.

Innen folkehelseområdet har vi prioritert å videreføre arbeidet med å formidle folkehelseloven til kommuner og fylkeskommuner. I vårt arbeid med å avgi høringsuttalelser til kommunale og fylkeskommunale planer har vi bidratt til at kommuner og fylkeskommuner ivaretar helsehensyn i sin samfunnsplanlegging. På særskilte konferanser, med godt oppmøte fra kommunene, har vi hatt fokus på styrking av skolemiljøet i tråd med forskrift om miljørettet helsevern i skoler og barnehager mv. (§ 6) og styrking av kommunenes kompetanse på forvaltning av alkoholloven.

I 2013 har Fylkesmannen bidratt til at tiltak innen den kommunale helse- og omsorgstjenesten videreutvikles i tråd med føringene i samhandlingsreformen. Det har vært tett dialog med kommuneoverlegene og vi har fulgt tett både utarbeidelsen av samarbeidsavtaler og de økonomiske konsekvensene som betaling for utskrivningsklare pasienter og medfinansiering har for kommunene.

Ny turnusordning for leger trådte i kraft fra 2013. Fylkesmannen har bistått kommunene i samarbeidet med helseforetakene om ny ordning, herunder arbeidet med å koble sykehus- og kommunep praksis i turnustjenesten. Videre har vi arrangert kurs for turnuslegene, herunder kurs i 1.-hjelp, offentlige legeoppgaver og turnuslegene har blitt fulgt opp av egen gruppeveileder.

I den kommunale helse- og omsorgstjenesten i Buskerud ble det i 2013 gjort et landsomfattende tilsyn med kommunenes helsestasjonstilbud til barn fra 0 til 6 år i 3 kommuner (Flesberg, Lier og Drammen). Tilsynet så på hvorvidt kommunene sørget for at familier og foreldre får tilstrekkelig og god informasjon om tilbudet fra helsestasjonen, og om kommunene sikrer barnas rett til forsvarlige helseundersøkelser. Rapportene finnes tilgjengelig på Statens helsetilsyn sine hjemmesider.

Det landsomfattende tilsynet med spesialisthelsetjenestens psykiske helsevern for barn og unge ble startet opp i 2013, men går fram mot sommeren 2014. Det vil bli utført som egenmeldingstilsyn mot 5 DPS-er i Vestre Viken, supplert med en systemrevisjon rettet mot Drammen DPS.

Øvrige tilsyn ("selvvalgte") inkluderte tema som avlastning og korttidsopphold til eldre, tilsyn med kommunenes tiltak/ vedtak om helsetjenester til personer uten samtykkekompetanse som motsetter seg helsehjelp, bruk av tvang overfor psykisk utviklingshemmede.

Fylkesmannen har, som tidligere, prioritert arbeidet med klagebehandling av vedtak etter psykisk helsevernloven. Vi har behandlet 48 saker i løpet av året; på nivå med foregående år, og har hatt en median saksbehandlingstid på 1-2 dager.

Fordi det er et manglende samsvar mellom oppgaver og ressurser på helse- og omsorgsområdet, har Fylkesmannen måttet gjøre en skjønnsmessig vurdering og prioritering innenfor Helse- og omsorgsdepartementets oppgaveportefølje. Fylkesmannens lovpålagte oppgaver er gitt førsteprioritet og da særlig saker som omhandler enkeltpersoners rettigheter. Fylkesmannen har likevel tilstrebet at dagens relative fordeling av ressurser mellom oppgaver under Statens helsetilsyn og Helsedirektoratet (ca 50/50) opprettholdes.

2.3 Oppvekst, barnehager og opplæring

Barnevern

Ved utgangen av 2013 hadde de kommunale barneverntjenestene i Buskerud hjelpetiltak i hjemmet for 1670 barn og 505 barn var under omsorg utenfor hjemmet. Barn med hjelpetiltak er redusert med 3 %, mens barn under omsorg har økt med 13,5 % i løpet av det siste året.

Det var 12 barneverntjenester som ivaretok oppgavene for de 21 kommunene i Buskerud. Styrkingen av de kommunale barneverntjenestene ved hjelp av øremerkede statlige midler medførte at Buskerudkommunene fikk tilsammen 13,9 nye stillinger i 2013, i tillegg til de 22,7 som kom i 2011 og 2012. I enkelte barneverntjenester har rekruttering vært en betydelig utfordring, inntil ca 30 % av stillingene har til tider stått ubesatt.

Rapporteringen etter første halvår i 2013 viste en økning på nesten 25 % i antall meldinger sammenlignet med første halvår. Dette har gjort at effekten av bemanningen er blitt mindre enn vi håpet.

Åtte av de tolv barneverntjenestene hadde høyere arbeidsbelastning enn landsgjennomsnittet ved halvårsrapporteringen 30.06.2013. Likevel viser sammenligningstall at Buskerud ligger bedre an enn landsgjennomsnittet som gjelder fristoversittelser i undersøkelsessaker, antall barn med tiltaksplaner og antall barn i fosterhjem som har tilsynsfører.

Vi har gjennomført landsomfattende tilsyn med kommunenes oppfølging av barn i fosterhjem i tre barneverntjenester. Det ble påvist avvik fra lov og forskrifter i to av dem.

Vi har på grunnlag av gjennomgåtte fristskjemaer tatt kontakt med to barneverntjenester for å få klarhet i årsakene til fristoversittelsene, og fulgt opp gjennom råd og veiledning. Det er fire barneverntjenester som bruker lang tid på undersøkelsene i uforholdsmessig mange saker, og tre av disse er blant de som også har flest fristoversittelser.

Fylkesmannen har initiert tilsyn i to barneverntjenester basert på innsendt materiale ved halvårsrapporteringen. Tema for disse tilsynene var kommunens behandling av saker der det fremkom opplysninger om vold i nære relasjoner. Begge tilsynene ble avsluttet med at det ble gitt råd og veiledning til kommunene.

Vi finner stor grunn til bekymring for at flere barneverntjenester stiller undersøkelsen av voldssaker i bero inntil politiet har foretatt sine avhør. Spesielt bekymringsfullt finner vi den lange ventetiden før det blir foretatt dommeravhør av barna.

Barnekonvensjonsprosjektet

Fylkesmannen har i samarbeid med KS startet opp et 3 årig prosjekt med sikte på å implementere Barnekonvensjonen i kommunene. Målet er at kommunene skal få en tverrfaglig forståelse av hvilken betydning Barnekonvensjonen har i den vanlige saksbehandlers/tjenstearters hverdag.

Vi hadde en oppstartskonferanse i august 2013 med deltakere fra 12 kommuner. De viste stor interesse for å starte arbeidet i sine kommuner i 2014. Målet er å få med alle kommunene i løpet av 2014.

Barnehage

Fylkesmannen har ført tilsyn med kommunene som barnehagemyndighet og gitt veiledning på ulike måter til ulike målgrupper om lovpålagte oppgaver, herunder forskrift om likeverdig behandling. Vi har oppfylt omfangskravet på barnehageområdet. Retten til barnehageplass og antall plaser er kontinuerlige tema i møter med barnehagemyndighetene og på andre måter.

Fylkesmannen har også i 2013 vært tungt engasjert i utviklingstiltak på barnehageområdet. Midlene som er stilt til rådighet er godt utnyttet og tiltakene har hatt god tilmelding. Spesielt kan nevnes tiltak rettet mot assistenter i barnehagen, der Fylkesmannen i samarbeid med fylkeskommunen arrangerer flere kurs, som støtte, før deltakerne avlegger tverrfaglig eksamen som praksiskandidater.

Grunnopplæring

Også på utdanningsområdet oppfyller Fylkesmannen omfangskravet til tilsyn i 2013. Vi vil igjen peke på behovet for å kunne gjennomføre flere hendelsesbaserte tilsyn, behov som oppstår etter at andre tilsyn er planlagt og igangsatt. Vi vil derfor igjen peke på behovet for at nasjonale omfangskrav ikke blir et hinder for egeninitierte tilsyn. Tilsynsomfanget har hatt som konsekvens at vi ikke har maktet å gjennomføre alle planlagte kurs knyttet til lov- og regelverk i 2013.

Når det gjelder tiltak for økt kvalitet i grunnopplæringen har Fylkesmannen fulgt opp de nasjonale satsningene. Vurdering for læring er gjennomført med en egen modell for Buskerud, ved at vi inviterte alle kommuner og grunnskoler til å være med i satsningen, noe de fleste ble. Tilbakemeldingene på dette tiltaket er svært gode. Ungdomstrinn i utvikling er i god gjenge i fylket med gode tilbakemeldingene fra skoleeiere og skoler. Samarbeidet i fylket om ungdomstrinnsatsningen er utmerket og KS, Utdanningsforbundet, Høgskolen, fylkeskommunen og Fylkesmannen er enige om å fortsette samarbeidet om ungdomstrinnsatsningen spesielt og grunnopplæringen generelt uansett nasjonal modell fra høsten av.

2.4 Arealdisponering, byggesaker og universell utforming

Klagesaker plan- og bygningslov

Fylkesmannen i Buskerud mottok 186 klagesaker i 2013 etter plan- og bygningsloven. Dette er en klar økning fra 2012 hvor vi mottok 151 saker.

Vi behandlet 179 klagesaker. Kommunens vedtak er stadfestet i 118 av sakene, mens vi har opphevet eller omgjort kommunens vedtak i 48 av sakene. Dette gir en omgjøring på 26,8%. Til sammenlikning ble 22,1 % av sakene omgjort i 2012.

32 av sakene var klage på reguleringsplaner. Av disse er det kun en sak som er endret etter at vi sendte den videre til Miljøverndepartementet, og en klage som ble avvist. I de øvrige 30 sakene er kommunens vedtak stadfestet.

63 av sakene var klager på dispensasjonsvedtak. Her ble 42 av sakene stadfestet, mens 15 saker ble opphevet eller omgjort. (7 saker er returnert/avvist eller trukket).

Øvrige saker gjelder klager på byggetillatelse, gebyrer, tvangsmulkt med mer.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid var i 1. tertial på 68 dager, 77 dager i 2. tertial og 88 dager i 3. tertial. 110 av de 179 sakene ble behandlet innen fristen på 12 uker

Våren 2013 holdt vi kurs i plan- og bygningrett for alle kommunene i Buskerud med ca. 190 deltakere både fra administrasjon og politikere.

Planer og høringsuttalelser

Fylkesmannen har avgitt 36 høringsuttalelser til kommuneplaner og kommunedelplaner i 2013.

Kommuneplaner, kommunedelplaner og reguleringsplaner blir gjennomgått for å påse at hensynet til universell utforming er tilstrekkelig iveratt i planbestemmelsene.

På landbruksområdet behandlet vi ca 25 kommune/kommunedelplaner, 150 reguleringsplaner og ca 50 dispensasjonssaker etter plan og bygningsloven. Av disse ble det fremmet tre innsigelser. En sak ble løst med kommunen i etterkant av høringen. En sak er hos KMD til avgjørelse, mens den siste saken foreløpig ikke har kommet videre. I tillegg ble en kommuneplan med innsigelse fra 2010 avgjort av MD i 2013. Innsigelsene på landbruksområdet fikk der gjennomslag. En dispensasjonssak ble påklaget. Den er ikke fulgt opp videre fra kommunens side.

Fylkesmannen gjennomførte mekling i 4 plansaker. Det ble oppnådd enighet i to av disse sakene. 4 saker ble oversendt til Miljøverndepartementet for avgjørelse. En sak (kommunedelplan for E16 Skaret - Hønefoss) ble oversendt direkte til departementet uten at det ble gjennomført mekling. For de øvrige sakene var meklingsmøter gjennomført tidligere år.

Karttjenester

Fylkesmannen i Buskerud har felles kartløsning med Fylkesmannen i Telemark og Telemark fylkeskommune. I fellesskap gjør vi stadig større datamengder tilgjengelig. Disse brukes i saksbehandlingen ved de tre etatene. Løsningen er også tilgjengelig på internett selv om enkelte datasett er imidlertid passordbelagt på internett. Det arbeides med å få Buskerud fylkeskommune med som partner i løsningen.

2.5 Landbruksbasertforvaltning og næringsutvikling, naturressursforvaltning og miljøvern

Landbruk

De viktigste utfordringene for å sikre landbrukets arealinteresser i samfunnsplanleggingen er, etter Fylkesmannens syn, å videreføre lav omdisponering av dyrka og dyrkbar mark til andre formål. I Buskerud viste tallene en nedgang fra 2009 til 2010, til om lag 155 dekar omdisponert i 2010. Det er ca 1/4 av tidligere gjennomsnitt på ca 600 dekar i året, jf. den nasjonale målsettingen om å halvere omdisponeringen innen 2010. I 2011 fikk vi en svært høy omdisponering, som i hovedsak skyldes regulering av en ny golfbane i Hurum. I 2012 var vi igjen nede på ca 300 dekar. Flere større kommuneplaner, samferdselsprosjekter og store byggesaker vil fortsatt legge et sterkt press på jordvernet flere steder i fylket framover.

Fylkesmannen ser det også som en stor utfordring å ivareta viktige kulturlandskaper. Dette særlig sett i sammenheng med nedgang i dyretall og mindre bruk av utmarksbeite. Fylkesmannen arbeider tett med kommunene og berørte grunneiere i vårt nasjonalt utvalgte kulturlandskapsområde på Steinssletta i Hole og Ringerike kommuner.

Utfordringene for å ivareta jordvernet synes å være knyttet til at lønnsomheten i tradisjonell landbruksproduksjon fortsatt er lav. Dette gjør at flere grunneiere ønsker å omdisponere sine arealer til formål som er privatøkonomisk mer lønnsomme. Samtidig er flere av fylkets kommuner utsatt for sterkt tilflyttingspress.

Fylkesmannen i Buskerud og Buskerud fylkeskommune fikk i 2013 utarbeidet en verdiskapingsanalyse for landbruket i Buskerud. Denne viser at Buskerud er et viktig fylke når det gjelder produksjon av grønnsaker og frukt og bær. Rapporten er basert på tall fram til 2011. Buskerud hadde i 2011 16 prosent av landets areal av frilandsgroennsaker og 14 prosent av frukt- og bærarealet og 34 prosent av veksthus-arealet som er registrert hos Statens landbruksforvaltning.

Den totale verdiskapingen i jordbruket i Buskerud i 2011, bruttoproduktet, er beregnet til 655 mill. kr. Av dette kommer 51 prosent fra husdyrhold, 32 prosent fra grønnsaker, frukt og bær og veksthusproduksjon og 17 prosent fra potet- og kornproduksjon. Lier er den kommunen i Buskerud som har høyest verdiskaping, med 146 mill. kr.

Arbeidsinnsatsen i jordbruket er beregnet til 1 944 årsverk i Buskerud i 2011. Det tilsvarer 3,6 mill. timer. Husdyrhold står for 63 prosent av sysselsettinga.

Sysselsettingen i skogbruket i Buskerud er redusert fra 702 personer i 2002 til 606 personer i 2011. Klart flest sysselsatte i skogbruket finner vi i Ringerike kommune. Det var om lag 2300 personer med positiv næringsinntekt fra skogbruket i Buskerud i 2011. I 2011 ble det levert i overkant av 1,1 mill. m³ tømmer fra Buskerud til skogsindustrien. Avvirkningen i Buskerud utgjorde 12 prosent av samlet avvirkning i Norge. Verdiskapingen fra skogbruket utgjør 447 mill.kr. i 2011.

Verdiskapingsanalysen viser at Buskerud har høyest andel gårdsbrukene med gårdsbaserte tilleggsnæringer i landet. Hele 70% av gårdsbrukene har slike tilleggsinntekter, og andelen er høyest i de øvre delene av fylket. Utmarksnæringene er den mest utbredte tilleggsnæringen i Buskerud.

For rapportering av arbeidet for landbruksbasert næringsutvikling henvises til pkt. 22.4, 23.1 og 23.2.

Miljøvern

Fylket har en rekke utfordringer med hensyn til å ivareta verdifulle natur- og miljøkvaliteter. Fylket strekker seg fra kysten ved Oslofjorden og Drammensfjorden til langt inn på Hardangervidda, og det er noe forskjellige utfordringer knyttet til de ulike delene av fylket.

Kommunene i nedre del av fylket, som Røyken, Lier og Drammen, har sterk vekst og fungerer som avlastningskommuner for Osloregionen. Stor befolkningsvekst og økt boligbygging gir press på arealene i og rundt byene og tettstedene.

I en rekke kommuner utgjør turisme og hyttebygging en viktig næring. Når det gjelder utvidelse og etablering av nye hyttefelt, er presset først og fremst knyttet til fjellområdene i Buskerud. Mer fritid og bedret økonomi fører til et økende krav om fritidsaktiviteter og hytteutbygging. Buskerud er i dag det nest største hyttefylket i Norge med ca 44 800 hytter i 2013.

I kystkommunene og i strandsonen er det også stort press på arealer både for boliger, næringsformål og hytter. Det er også et økt press for utbygging langs vassdragene i innlandet.

De nasjonale målene i miljøvernpolitikken er særlig knyttet til utslipp av klimagasser, ivaretagelse av naturens mangfold og arbeidet med miljøgifter. Et grunnleggende prinsipp for miljøpolitikken er en bærekraftig forvaltning slik at kommende generasjoner skal ha de samme mulighetene for friluftsliv og oppleve intakt natur.

Når det gjelder hensynet til klima og nasjonale føringer om å begrense klimagassutslippene nasjonalt, er det først og fremst gjennom arealpolitikken i forbindelse med bosettings- og utbyggingsmønsteret, vei- og transportsystemene, energibehov og tilrettelegging for fornybar energi, at Fylkesmannen har mulighet til å påvirke gjennom høringsuttalelser og eventuelt innsigelser til plansaker.

For å sikre levedyktige bestander av truede og sårbare arter er det avgjørende hvordan vi forvalter arealene. I den sammenheng er det viktig å sikre intakte leveområder og nøkkelbiotoper. Fylkesmannen har et stort fokus på dette i behandlingen av kommuneplaner og reguleringsplaner, og gjennom arbeidet med forvaltning av eksisterende nasjonalparker, naturreservater og landskapsvernområder og ved etablering av nye verneområder, i all hovedsak gjennom frivillig vern.

Hovedfokuset i arbeidet med vern har vært knyttet til å ta vare på naturverdiene i de vernede områdene. Forvaltning av verneområdene har derfor høy prioritet. Forvaltningsplaner for verneområdene i fylket legger til rette for bruk, informasjon og tiltak for skjøtsel. Fylkesmannen har, i samarbeid med Statens naturoppsyn, bidratt til best mulig lokal forankring i gjennomføringen av tiltakene. Økt vekt på forvaltningsplaner og bevaringsmål bidrar til at verneområdene kan brukes mer uten at verneverdiene forringes. Fylkesmannen har også bidratt aktivt i oppfølgingen av ny forvaltningsordning for Hallingskarvet nasjonalpark og Trillemarka naturreservat.

Innenfor artsforvaltning er bevaring av villaks, oppfølging av rovviltforliket i Stortinget fra 2011 og oppfølging av villreinforvaltningen, herunder regionale planer for villreinfjella, prioritert arbeid for Fylkesmannen. Videre har Buskerud et spesielt ansvar for å følge opp flere prioriterte arter med egne forskrifter.

Fylkesmannen gjennomfører et omfattende tilsyn med forurensende virksomheter, og deltar i alle nasjonale og regionale aksjoner knyttet til dette. Gjennom tilsyn har Fylkesmannen blant annet fulgt opp kilder for spredning av kjemikalier, miljøgifter og håndtering av farlig avfall. Alle avvik følges opp med krav om lukking. Alvorlige avvik følges spesielt opp.

Fylkesmannen følger også opp det miljøfaglige ansvaret for vannforvaltning innenfor vannområdene i Buskerud. Dette innebærer blant annet at utslipp fra større avløpsanlegg er i samsvar med regelverket. Fylkesmannen har videre et hovedansvar for å koordinere arbeidet med det miljøfaglige beslutningsgrunnlaget (overvåking, karakterisering, klassifisering og risikovurdering) knyttet til arbeidet med forvaltningplaner i de enkelte vannområdene. Fylkesmannen følger også opp saker som gjelder kalking, vannkraftutbygging, bekkelukking og inngrep, samt bekjempelse av lakseparasitt.

2.6 Samfunnssikkerhet og beredskap

Fylkesmannen har i 2013 prioritert oppfølging av utviklingen i kommunene etter innføring av den kommunale beredskapsplikten. Det har vært gjennomført tilsyn i flere kommuner, og dette har resulterte i enkelte avvik og merknader, noe som skyldes innføring av nye og skjerpene krav og ikke redusert fokus på dette arbeidet i kommunene. Det forventes at avvik og merknader avtar etter hvert som kommunene får rullert sine risiko- og sårbarhetsanalyser samt beredskapsplaner.

Det har også blitt gjennomført øvelser i flere kommuner i regi av Fylkesmannen og med samvirkeaktører med.

Fylkesmannen har benyttet fylkesberedskapsrådet i stor grad gjennom året. Både i forbindelse med årlig forebyggende møte, men også i forbindelse med øvelse og uønsket hendelse. Fylkesmannen er svært tilfreds med dette rådet.

I pinsehelgen ble det varslet fare for stor flom i vassdrag i Buskerud, og det ble satt i gang et imponerende skadebegrensede arbeid ute i berørte kommuner. Fylkesmannen etablerte døgnkontinuerlig beredskap og hadde fortløpende kontakt med berørte kommuner og bistod der det var behov. Fylkesberedskapsrådet ble benyttet i denne sammenhengen. Rådet var samlet hver dag i Statens hus så lenge det var behov for det. Fylkesmannen fikk også svært god bistand fra Kystvakten med oppsamling av 40 – 50 tonn flytende gjenstander ved utløpet av Drammenselva – noe som ellers kunne skapt utfordringer for fartøystrafikken i farleden.

Kapittel 3 - Resultatområder

Kongehuset

00.1 Kongelige besøk

9. april 2013: DD.MM. Kong Harald og Dronning Sonja var på besøk på Modum vedr. aktive eldre.

18. april 2013: DD.KK.HH. Kronprins Haakon og Kronprinsesse Mette-Marit deltok på Sundvollen hotell i Hole i forbindelse med seminar for Arbeidsinstituttet Buskerud.

28. mai 2013: H.M Dronning Sonja deltok på arrangement i regi av Det Norske Hageselskap på Hønefoss.

5. juni 2013: H.K.H Kronprins Haakon deltok på Kirkens Bymisjons personalseminar på Sundvolden hotell i Hole.

17. juni 2013: Prinsesse Astrid, fru Ferner deltok på Luftforsvarets 60 års jubileum for feriestedet Vesle Skaugum på Gol.

20. juni 2013: H.K.H. Kronprins Haakon deltok på Norsk sykepleierforbunds studentårsmøte på Klækken hotell i Ringerike.

00.2 Saksforberedelse av tildeling av ordener og medaljer

I 2013 behandlet Fylkesmannen 23 søknader om Kongens fortjenstmedaljer og videreformidlet utdeling av 5 saker hvor medalje og diplom for Carnegies Heltefond for Norge ble delt ut.

Miljøverndepartementet

Resultatområde 01 – 06 Naturmangfold, vannforvaltning og vannforurensning

Avløp

01-06RA2: Fylkesmannen i Buskerud forvalter på forurensningsområdet 22 avløpsanlegg for kommunalt avløpsvann. Pr august 2013 får 9 av disse gjort prøvetakingen akkreditert. Av de resterende 13 anleggene er 11 i gang med å innføre akkreditert prøvetaking, og samtlige av disse forventer å ha innført akkreditert prøvetaking i løpet av 2014. Ellers har ett anlegg mottatt tilbud fra virksomhet som tilbyr akkreditert prøvetaking, og ett anlegg skal legges ned våren 2014.

Vannforurensning og vannkvalitet

Vi har endret malen for vedtak om utslippstillatelse til å omfatte hensyn i vannforskriften, for å sikre at vannforskriftens bestemmelser alltid blir vurdert ved utslippstillatelser som omfatter utslipp til vann. Vi bruker

Vann-Nett mer aktivt også i forurensingssaker.

Vi har bedt om og fått veiledning fra Miljødirektoratet i bruk av forurensningsloven i en konkret sak med landbruksavrenning.

Oljeforurensing

Vi har gjort en oppdatering av MOB-land-kartene. Kartene er nå tilgjengelig elektronisk, og er lettere å oppdatere.

Skogvern

Gjennomført høring og sendt tilråding til direktoratet for ni nye frivillig-vernområder.

Fulgt opp noen andre frivillig vern-prosesser.

Meldt oppstart for ett område på Statskog SFs grunn. Bidratt i vurdering av utvidelse av Finnemarka.

Vi kom ikke i gang med verneplanarbeid for OVF-områder. Venter på Viken Skog sin avklaring av private naboeiendommer.

Sendt informasjon og vært i møte med grunneiere om naturfaglige registreringer i edelløvskogsområder.

Forvaltning og naturoppsyn i verna områder

Løpende saksbehandling av dispensasjoner går som normalt og kopier sendes Miljødirektoratet og SNO lokalt (01-06 RA6- ok). Vi bruker mye tid på å følge opp ulovligheter, og på klagebehandling. Vi følger med på vedtak som gjøres i kommunene med delegert forvaltningsmyndighet, og i nasjonalparkstyret. Tiltakene i verneområdene blir gjennomført etter planen.

Forvaltningsplan for Mølen naturreservat ble godkjent i 2013. Forvaltningsplan for Slemmestadåsen – Morberg og Ranvikholmen blir godkjent rett over nyttår. Arbeidet med ytterligere 4 utkast til forvaltningsplaner for Tyrifjorden er startet, hos Rådgivende Biologer. De 5 første utkastene til forvaltningsplaner for Tyrifjorden er levert fra konsulent. Fylkesmannen jobber videre med disse for å ha utkast klare til et vernevedtak. Sammen med konsulenter har vi startet arbeidet med fire nye planer for Tyrifjordplanen.

01-06SO15 er utført

01-06SO16 delvis utført, mangler noen områder

01-06SO17 - har ingen verdiskapingsområder

01-06SO18 - har gjennomført kurs for kommunene om naturmangfoldloven, med fokus på plansaker. Både Mdir og MD involvert. Driver løpende rådgivning.

01-06SO19 – ingen aktivitet i 2013. Fått oversendt rådata for bruk.

01-06SO20 – avvik, har gjort lite på dette området pga liten kapasitet

01-06SO21 – ingen aktivitet i 2013.

01-06SO22 – utført

01-06SO23 – ingen aktivitet i år

01-06 RA8 - orientering sendt DN

Motorferdsel

Motorferdsel følges i hovedsak kun opp ved behandling av klager på kommunenes vedtak.

Kulturlandskap

01-06SO25 Deltatt i arbeidet med Utvalgt kulturlandskap Steinssletta og startet kartlegging av humler.

01-06SO26 Gjennomført rekartlegging av 120 slåttemarker for å skille ut naturbeitemarkene fra slåttemarkene.

01-06SO27 Se 01-06 SO 25

01-06SO28 Ingen oppdrag

01-06SO29 Utført

01-06SO30 Utført

Utvalgte naturtyper og prioriterte arter

Evaluert arbeidet med handlingsplan for rød skogfrue, samt overvåket arten på de viktigste lokalitetene.

Ledet arbeidsgruppa for ferskvannskreps.

Fulgt opp utkast til faggrunnlag for myrflangre.

Fulgt opp arbeidet med faggrunnlag for ertevikke.

Fulgt opp arbeidet med utkast til faggrunnlag for klubbeelveøyenstikker og blåbandvannymfe.

Startet arbeidet med faggrunnlag for kalkskog.

Viltforvaltning

Oppdrag/oppgaver av generell, rådgivende og utadrettet karakter har vi svært liten kapasitet til å følge opp. Søknader om tilskudd er behandlet og midler tildelt, men noe forsinket i hht. retningslinjene.

Fylkesmannen har i 2013 hatt fokus på hubro og initiert et kartleggingsprosjekt i fylket og et samarbeidsprosjekt med FM-Telemark knyttet til kjente lokaliteter (engasjert Norconsult) og tiltak mot elektrokusjon.

Forvaltning av villrein

FM har deltatt på møter/fellesmøte for villreinforvaltningen på Hardangervidda. Løpende kontakt med Villreinnemnda for Hardangerviddaområdet/sekretariatet, inkl. forvaltningen av tilskuddsmidlene (tilbakeførte fellingsavgiftsmidler). Klimaet rundt forvaltningen er godt og i tråd med prosessdokumentet. Videre deltar FM aktivt i prosessen rundt den regionale planen for Nordfjella der vi er representert i styringsgruppe og administrativ gruppe for utarbeidelse av planen (i regi av Buskerud FK). Deltatt aktivt i oppfølging av regional plan for Hardangervidda (handlingsprogrammet) og er representert i Hardangerviddarådet som ble etablert og konstituert i 2013. Videre er FM representert i styringsgruppa for merkeprosjektet på Hardangervidda og i Nordfjella.

01-06 SO24: Fylkesmannen har vært og er aktiv og godt representert på ulike nivåer i prosessen med regional plan for Nordfjella, samt oppfølging av regional plan Hardangervidda.

Rovviltforvaltning

FM-Buskerud har sekretariatsfunksjonen for Rovviltnemnda i region 2 Sør-Norge. Arbeidet er svært ressurskrevende. Godt internt samarbeid mellom miljø- og landbruksavdeling. Samarbeidet med nemnda og øvrige aktører innen rovviltforvaltningen fungerer godt. Ingen avvik.

Forvaltningsplanen er revidert og utgitt (nov. 2013).

01-06 RA4: Vedtak om fellingskvoter er fortløpende lagt ut på SharePoint/Rovbase.

01-06 RA5: Innsamla data om avgang av rovdyr (også i tilknytning til lisensfelling og kvotejakt), DNA prøver etc. anses mest hensiktsmessig å bli utført av SNO som i de langt fleste tilfellene (sannsynligvis alle) innhenter/sitter på grunnlagsdataene. Søknader om erstatning for tap av sau til rovvilt er behandlet innen årets utløp.

Fremmede arter

Arbeidet mot fremmede arter er av kapasitetsgrunner lavere prioritert.

01-06SO33 Søknader om utsetting av utenlandske treslag er behandlet fortløpende.

01-06SO34 Meldt inn behov for midler til arbeidet med fremmede arter.

01-06SO35 Utført.

01-06SO36 Vi har ikke fått oppdrag om prioriteringsplan for bekjempelse av mink, men det er utført uttak på utvalgte sjøfuglholmer.

01-06SO37 Fulgt opp arbeidet med handlingsplan mot rynkerose. Gjennomført omfattende kartlegging av rynkerose langs kysten av Hurumlandet og lagt forekomstene inn i Artskart.

01-06SO19 Forekomst av solabor er kartlagt i dammer i Asker /Røyken i samarbeid med FMOA. I regi av arbeidsgruppa for ferskvannkreps og FM i Østfold, er tiltak for å hindre spredning av signalkreps videreført i Øymarksjøen.

Anadrom laksefisk og innlandsfisk

Det er utført saksbehandling i tråd med målene i lakse- og innlandsfiskeoven, naturmangfoldloven med tilhørende forskrifter, og vannforskriften. Oppsynsarbeidet i forhold til laks og sjøørret er fulgt opp bl.a. gjennom tildeling av midler.

Fangststatistikk, lakseregisteret, kategorisering av vassdrag osv. som en del av kunnskapsgrunnlaget for forvaltning av anadrom laksefisk og innlandsfisk er ivarettatt.

Vannforskriften er innpasset i lakseforvaltningen i den grad det er hensiktsmessig med hensyn på helhetlig vannforvaltning.

Fordeling av tilskuddsmidler fra Statens fiskefond er utført, delvis ved bruk av elektronisk søknadssenter

Oppfølging av handlingsplanen mot *G. salaris* i Drammensområdet avventes i påvente av retningslinjer fra Miljødirektoratet. Har bistått Miljødirektoratet med mulig lokalisering av el-sperre i Drammenselva.

Samarbeide med FK om innlandsfiskeforvaltning er ivarettatt løpende etter behov.

Kalking i lokale kalkingsprosjekter er gjennomført i ca 350 vatn. Overvåking av vannkjemi er foretatt i ca 450 vatn. Resultatene blir vurdert opp mot kalkmengdene i 2014. Biologisk evaluering er gjennomført i fem kalkingsvatn.

Kalkavslutning er videreført og er nå kommet opp i ca. 150 vatn. Vannkjemidata i alle tidligere og pågående kalkingsvatn er lagt inn i Vannmiljø.

01-06SO21 Har bistått DN med revisjon av fiskereguleringene gjennom uttalelser til forskriftene for lakseelvene i Drammensområdet.

01-06SO22 Kalkdata foreligger på interne Excel-tabeller. Er ikke lagt inn kalkingsdatabase, da denne ikke har vært operativ.

Vannmiljø

Vannforskriften har som overordna mål å gi felles, helhetlig forvaltning av vannmiljøet både med hensyn på økologi, kjemiske og fysiske faktorer.

Karakterisering og risikovurdering av vannforekomster er videreført i samarbeid med sektormyndigheter og vannområdene

Overvåking i regi vannområdene/kommunene for vassdrag i første planfase er videreført.

Innspill til regionalt overvåkingsprogram er oversendt VRM for å inngå som en del av forvaltningsplanen.

Foreliggende overvåkingsdata er vurdert med hensyn på klassifisering av miljøtilstand for flere vannforekomster. Data og resultater er lagt inn i Vannmiljø og Vann-Nett.

Har bidratt som miljøfaglig rådgiver etter behov for andre berørte aktører i arbeidet etter vannforskriften.

Har deltatt i vannregionutvalg og vannområdeutvalg som sektormyndighet for miljø.

Har etter behov, bidratt som regional miljømyndighet med hensyn på fastsettelse av miljømål og tiltaksanalyser.

Har vurdert relevante påvirkninger og miljøtiltak innenfor eget sektoransvar i forhold til intensjonene i vannforskriften.

Har samarbeidet med landbruksavdelingen i forhold til påvirkninger som kan knyttes til landbruk.

Saksbehandling for inngrep og tiltak i vassdrag er vurdert i forhold til Vannforskriften og Naturmangfoldloven. Inngrepssaker er også vurdert i forhold til vedtatte forvaltningsplaner for vassdragene i første planfase.

Naturforvaltningsvilkår i vassdragskonsesjoner er fulgt opp ved vurdering av pålegg basert på undersøkelser og høringer. Når det gjelder pålegg knytta til vassdrag med laks har det lite omfang i Buskerud.

01-06SO23 Regionalt overvåkingsprogram ble oversendt VRM i desember 2013.

01-06SO24 Karakterisering og risikovurdering av vannforekomstene er kvalitetssikra i best mulig grad.

01-06SO25 Har bistått vannområdene med miljøfaglig rådgiving i arbeidet med tiltaks- analyser i 2013

01-06SO26 Miljøtiltakene som FM har ansvar for å gjennomføre for pilotvassdragene er fulgt opp.

01-06SO27 Det har ikke vært behov for å utrede eller vurdere nye miljøtiltak innenfor eget ansvarsområde i forbindelse med tiltaksanalysene i vannområdene

01-06SO28 Naturfaglig vilkår i vassdragsreguleringer er fulgt opp. Det er gitt uttalelse til revisjonsdokumentet som er utarbeidet av NVE.

01-06SO29 I Buskerud foreligger det ikke tiltak for å hindre tap av nedvandrende innlandsfisk forbi turbiner i vassdrag.

Resultatområde 07 Godt bymiljø

Fylkesmannen har fulgt opp RPR for samordnet areal- og transportplanlegging ved å delta i arbeidet med areal- og transportplaner, spesielt for byområder. Vi har lagt særskilt vekt på et bærekraftig utbyggingsmønster med vekt på reduksjon av energi- og transportbehovet og tilrettelegging for bruk av miljøvennlig fornybar energi, blant annet ved fortetting og transformasjon ved kollektivknutepunkter.

Ved behandling av forslag til kommune- og reguleringsplaner har vi særlig pekt på behovet for sterk utnyttning av områder for boligbebyggelse i nærheten av kollektivknutepunkter.

Vi har ivaretatt barn og unges interesser i planleggingen, og lagt vekt på at fortetting skjer med kvalitet med hensyn til grønnsstruktur, naturmangfold, uterom, landskap, helsevirkninger mv.

Det ble avholdt en samling for kommunenes barnerepresentanter i samarbeid med Buskerud fylkeskommune.

Vi har videre bidratt i by- og stedsutviklingsprosesser i Buskerud og formidlet nasjonal politikk, særlig i Buskerudbysamarbeidet.

Fylkesmannen har også bidratt med kompetanse i prosjektet Fremtidens byer gjennom aktiv deltagelse i arbeidet med Buskerudbyen.

Resultatområde 08 Aktivt friluftsliv

Forvaltning og drift av de statlig sikra friluftsområdene

08SO1 Liten aktivitet

08SO2 Liten aktivitet

Fulgt opp henvendelser og aktuelle saker i statlig sikra friluftområder.

Tilrettelegging for jakt og fiske

FM oppdaterer/informerer kommunene om endringer/informasjon fra Miljødirektoratet. Jegerprøvemateriell er etter forespørsel fortløpende sendt ut til kommunene. Kommunenes refusjonskrav for utgifter til jegerprøven er utbetalt.

FM har ikke prioritert eller fulgt opp tilsyn med kapasitet (instruktører) eller gjennomføring av jegerprøven.

Resultatområde 09 Giftfritt miljø

Generelt god bemanningssituasjon med tre faste årsværk og to gebyrstillinger. Stort press og en uønsket arbeidssituasjon for flere ansatte for å gjennomføre tilstrekkelig med tilsyn til at de to gebyrstillingene blir dekket opp økonomisk. Dette er også en stor belastning internt. Ønskelig med en annen finansieringsmodell for de faste stillingene som driver forurensningstilsyn.

Sedimenter

09RA1: Ingen avvik.

09SO1P / 09RA2: Skipsverftet Drammen Yard har levert sluttrapport for opprydding på land. FM har også mottatt overvåkingsresultater i sjø etter tiltak. Sluttrapport og overvåkingsresultater har blitt gjennomgått. Før endelig avklaring om grunnforurensningssaken på land kan avsluttes vil FM ha et møte med Drammen yard. Møtet vil også omfatte diskusjon om tiltak i sjø. Vi har rapportert elektronisk til Miljødirektoratet om status i arbeidet, sist i september 2013.

Vi følger opp arbeidet med Ren Drammensfjord, blant annet oppfølging av kum-undersøkelsen fra 2012. Det ble gjennomført prøvetaking av fjorden høsten 2013.

Grunnforurensing

09SO2: Den siste av våre prioriterte lokaliteter, Moelven Hen, er ferdig med opprydding. Fylkesmannen venter på sluttrapporten. Grunnvannet skal overvåkes videre.

09SO3: Kommunenes saksbehandling etter forurensningsforskriften kapittel 2 og registrering i Grunnforurensning følges opp når vi har mulighet.

Avfall og gjenvinning

09SO4 alle pukkverk som knuser kassert betong og tegl fra bygging og riving i Buskerud, har tillatelse etter forurensningsloven selv om tillatelsen til pukkverksdrift er trukket tilbake.

09SO5: Vi har fulgt opp tilsyn i småbåthavner fra 2012, bl.a. med krav om avfallsplaner.

09SO6: Vi har fulgt opp egenrapportene for deponiene kritisk. Vi gjennomførte tilsyn med 2 deponier høsten 2013, med særlig fokus på gass og sivevann. Dette vil vi jobbe videre med i 2014.

Resultatområde 10 Rein luft

Oppgaven er løst ved innspill til kommune- og reguleringsplaner. Det ble reist innsigelse til 9 forslag til reguleringsplaner i 2013 på grunn av manglende ivaretagelse av støyforhold.

Fylkesmannen har fulgt opp krav til anleggseiere om støykartlegging i henhold til forurensningsforskriften kapittel 5. Det har vist seg at det er vanskelig å få alle anleggseiere til å følge opp kartleggingen, og det er fortsatt en del av kommunene i fylket som ikke som har sluttført arbeidet.

I 2013 ble det ikke reist innsigelser til planer på grunn av manglende redegjørelse for luftforurensning.

Resultatområde 11 Stabilt klima

Oppgavene er gjennomført i henhold til oppdraget. Det ble reist innsigelse til ett forslag til reguleringsplan på

grunn av manglende krav om tilknytning til fjernvarmeanlegg.

Resultatområde 12 Resultatkrav knyttet til Tverrgående virkemidler

12.1 Planlegging for en bærekraftig utvikling

Miljøvernavdelingen har i 2013 brukt i underkant av 3 årsverk til å behandle plan- og dispensasjonssaker. Antall plansaker har gått litt ned fra ca 150 i 2012 til 130 saker i 2013, og antall dispensasjonssøknader har gått ned fra 300 til ca 255. Beredskap-justis og kommunalavdelingen bruker ca 2 årsverk på uttalelser til kommune- og reguleringsplaner, planbestemmelsene og samordning av uttalelsene før de sendes kommunene.

I Buskerud tar vi sikte på å følge opp de sentrale mål og føringer, og det er ingen saksområder som blir utelatt. Både naturmangfold, friluftsliv, landskap, strandområder og høyfjell (villrein, inngrepsfrie områder) har høy prioritet i plansakene, ved siden av støy, barn og unge og universell utforming. RPR for ATP, klima og energi er også viktige områder, men vanskelige retningslinjer/bestemmelser å forholde seg til.

Vi reiser innsigelser til planforslag som er klart i strid med nasjonale føringer. I 2013 har vi avgitt 25 innsigelser og dette er en klar nedgang fra 2012. Det tilsvarer 20 % av plansakene. Antall klager over gitte dispensasjoner ligger stabilt på ca. 5 % av de innkomne sakene.

Kommune- og kommunedel planer

Fylkesmannen har avgitt 36 høringsuttalelser til kommuneplaner og kommunedelplaner i 2013.

Mekling i plansaker

Fylkesmannen gjennomførte mekling i 4 plansaker. Det ble oppnådd enighet i to av disse sakene.

4 saker ble oversendt til Miljøverndepartementet for avgjørelse. En sak (kommunedelplan for E16 Skaret - Hønefoss) ble oversendt direkte til departementet uten at det ble gjennomført mekling. For de øvrige sakene var meklingsmøter gjennomført tidligere år.

Veiledning

Fylkesmannen og fylkeskommunen arrangerte to dagsseminar for kommunene med tema reguleringsplaner og aktuelle temaer knyttet til reguleringsplaner.

12.2 Tilsyn og konsesjonsbehandling

Fylkesmannen har i 2013 fulgt særskilt opp virksomheter innenfor biloppsamlerbransjen som vi avdekket alvorlige avvik ved, både under regionale og lokale aksjoner, foregående år. Vi har gjennomført tvangsopprydding av kasserte kjøretøy ved to av disse virksomhetene i 2013. Videre har to andre virksomheter selv gjennomført endelig opprydding av kasserte kjøretøy.

12.2SO1P Virksomheter som omfattes av forurensningsforskriften kapittel 24 og 26-30 er sjekket for oppheving av tillatelse. I stor grad blir tillatelsene opphevet i etterkant av tilsyn. De få virksomheter som fortsatt har tillatelse er vurdert til å fortsatt trenge denne.

12.2RA1: Vi anmeldte to virksomheter for brudd på forurensningsloven i 2013. Den ene saken gjaldt akutt forurensning (oljeblandet vann til Drammenselva), og virksomheten fikk et forelegg på kr 15 000. Vi har også anmeldt en virksomhet for trusler mot offentlig tjenestemann i forbindelse med utøvelse av tilsyn. Vi har også krevd inn tvangsmulkt fra to virksomheter i forbindelse med opprydding av kasserte kjøretøy.

12.2SO2P, 12.2SO4P, 12.2SO5P Vi har fulgt opp tilsyn gjennom hele året. Vi deltok i landsdekkende tilsynsaksjoner rettet mot forbrenningsanlegg for rene brenslere og kjemisk overflatebehandling, og har videreført vår lokale aksjon mot bilverksteder fordi vi ofte finner avvik i deres håndtering av farlig avfall. Databasen Forurensing er et viktig verktøy i dette arbeidet. Vi har gjennomført 113 tilsyn i 2013. Vi bidro til farlig avfall-aksjonen gjennom deltakelse i planleggingsgruppen for aksjonen, men gikk ingen tilsyn som ble registrert i aksjonen. Det tilsynet vi hadde planlagt i aksjonen ble gjort lenge før aksjonen gikk.

12.2RA2 Vi har vært fem ansatte som har jobbet med forurensing. Det er imidlertid relativt lite av tiden som har gått til konsesjonsbehandling, fordi vi har brukt mye tid på vannforvaltningsarbeid, arbeid med forurensete sedimenter (Ren Drammensfjord), oppfølging av grunnforurensingssaker og opprydning av biloppsamlingsplasser. Til sammen har vi ikke brukt mer enn ca 3 månedsverk på gebyrgivende konsesjonsbehandling.

12.2RA3 Vi har rapportert resultatene for de aksjonene vi har deltatt i.

12.2RA4 Vi har fulgt opp med innsending av foreløpig budsjettrapport 10. september 2013 og endelig budsjettrapport 10. januar 2014 i henhold til prosedyre for budsjett og fakturabehandling.

12.2SO6 Vi har gjennomført undersøkelse av tre kommuners myndighetsutøvelse på landbruksområdet: Kommuneundersøkelsen ble gjennomført høsten 2013, i samarbeid med Landbruks- og næringsavdelingen ved embetet.

12.2SO7 Miljøkommune.no er noe vi informerer om så ofte vi kan. Kommunene gir uttrykk for at dette er et nyttig hjelpemiddel, og det gjør vår veiledningsoppgave enklere.

12.3 Kunnskapsgrunnlag og miljøinformasjon

Kart og geodata

GIS-verktøy brukes aktivt i saksbehandlingen hos Fylkesmannen i Buskerud. Spesielt i forbindelse med vern, forvaltningsplaner, vanndirektiv, rovvilt og biologisk mangfold kvalitetssikres, vedlikeholdes og ajourføres geodata. I tillegg utarbeider GIS/kart svært mange temakart i løpet av året. I løpet av 2013 ble det kvalitetssikret en rekke biomangfold datasett. Alle kommunene i fylket har vært gjennom minimum en kartleggingsrunde som er publisert i Naturbase.

Fylkesmannen i Buskerud, Fylkesmannen i Telemark og Telemark fylkeskommune samarbeider om en felles kartdatabase og kartinnsynsløsning. Fokus i samarbeidet har i 2013 vært å få til en digital samhandlingsløype for planer på høring mellom Fylkesmannen, kommunene i fylket og Statens kartverk.

Fagkoordinator for GIS deltar både i Geodatautvalget og Plan- og temadatautvalget i fylket. I begge utvalgene jobbes det aktivt med gjennomføringen av Norge digitalt samarbeidet. Utvalgene jobber for å sørge for at kommunene og regionale sektormyndigheter har tilgang på oppdatert geografisk miljøinformasjon. Spesiell fokus i Plan- og temadatautvalget har fra 2010 vært å bidra til at kommunene følger opp innføring av digitalt planarkiv.

Fagkoordinator for GIS har i 2013 vært medlem i Fagutvalget for kart og i den forbindelse representert fylkesmennene i flere underutvalg i Norge digitalt. Fagkoordinator har også vært kontaktperson mellom Miljødirektoratet og fylkesmennene i videreutvikling av Naturbase.

12.3SO3 - Startet kvalitetssikring og supplering av naturtypekartlegging i Røyken og Hurum.

Kartlegging og overvåking av naturmangfold

12.3SO3 Startet kvalitetssikring og supplerende naturtypekartlegging i Røyken og Hurum.

12.3SO4 Utført.

12.3SO5 Utført

12.3SO6 Utført.

12.3SO7 Gjennomført i 2009-2011.

Databasen Forurensning

Vi bruker databasen aktivt for å holde oversikt over tillatelser, tilsyn og egenrapporter.

12.3SO14: Anlegg som har betjent mottak for farlig avfall skal være huket av.

12.4 Internasjonalt samarbeid

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
01-06 Naturmangfold, vannforvaltning og vannforurensning	kr 3 775 981,46	kr 2 685 596,32
09 Giftfritt miljø	kr 659 249,33	kr 464 362,50
Andre oppgaver under MD	kr 0,00	kr 0,00
11 Stabilt klima	kr 0,00	kr 0,00
12.1 Planlegging for en bærekraftig utvikling	kr 3 095 052,75	kr 0,00
12.2 Tilsyn og konsesjonsbehandling	kr 871 756,39	kr 486 536,13
12.3 Kunnskapsgrunnlag og miljøinformasjon	kr 1 160 772,63	kr 0,00
12.4 Internasjonalt samarbeid (Finnmark)	kr 0,00	kr 0,00
Sum:	kr 9 562 812,00	kr 3 636 494,00

Landbruks- og matdepartementet

Resultatområde 21 Matsikkerhet

21.1 Økt matproduksjon og trygg mat

Generelt jordbruk

Jordbruksareal i drift: Omsøkt areal i 2013 var ca 504 000 daa, en nedgang på drøyt 10 000 daa fra toppåret 2002.

Bruksstørrelse: Gjennomsnittsareal pr foretak som søker produksjonstilskudd var 229 daa dyrka mark i 2013.

Antall foretak: Antallet som søker om produksjonstilskudd i jordbruket synker år for år. Avgangen er lavere enn tidligere. Andelen kvinnelige søkere er om lag 15 %, litt høyere enn landsgjennomsnittet.

Melkeproduksjon:

Kumelk: Buskerud er et relativt lite kumelkfylke med bare 2 % av landets melkeproduksjon. Det er melkeproduksjon i 14 av fylkets 21 kommuner. Det er 4 900 melkekuer fordelt på 226 bruk i tillegg til 4 600 ammekyr. Melkeproduksjonen har hatt en betydelig tilbakegang de siste årene.

Geitmelk: Buskerud har 1 430 mjølkegeiter på 16 bruk. Geiteholdet i Buskerud er lite, men relativt stabilt.

Sau: Saueholdet er den største husdyrproduksjonen i Buskerud regnet etter antall bruk med husdyr, og det er sauehold i alle kommunene. Nedgangen i antall sauebruk har snudd, og vi så en liten økning i 2013. Antall dyr er på vei oppover.

Utmarksbeite

Fra 610 medlemmer fordelt på 30 lag som er med i ordningen Organisert beitebruk, ble det i 2013 sluppet ca. 31 000 søyer, 54 700 lam og 5 000 storfe fordelt på fjell-, blandings- og skogsbeiter i Buskerud. Lammetapet på skogsbeite er på 10 %, mens det på fjellbeiter er 3,5 %. Organiseringsgraden er på hele 92 % for småfe og 43 % for storfe. Dette er høyt i landssammenheng.

Rovvilt/husdyr

Fylkesmannen har mottatt og behandlet 108 søknader om erstatning for tap av sau og lam til fredet rovvilt i 2013. Antall søknader var på tilnærmet samme nivå som i 2012. Det er gitt erstatning for i alt 1 717 sau og lam. Samlet utbetaling er på nærmere 3,7 mill kr.

Planteproduksjon

Buskerud har følgende andeler av landets planteproduksjon: Korn 7 %, potet 2 % og grovfor 4 %. På grønnsaker har vi derimot hele 17 % og på frukt 14 % og og bær har vi 16 % av landets produksjon. Dette gjør Buskerud til landets største bær fylke, landets nest største fylke på grønnsaker (etter Vestfold) og fjerde på frukt (etter Hordaland, Telemark og Sogn og Fjordane). Buskerud har nest størst veksthusareal etter Rogaland, med tyngdepunkt i Lier.

Økt matproduksjon

I samarbeid med faglagene, fylkeskommunen og Innovasjon Norge har Fylkesmannen i Buskerud tatt initiativ til et arbeid kalt "Bruk Buskerud - økt matproduksjon". Høsten 2013 arrangerte vi to heldagssamlinger med bred representasjon fra næringen, foredlingsleddene, landbruksrådgivningen og kommunene. Det kom opp mange ideer til tiltak for økt matproduksjon ute hos produsentene, og organisasjonene er bedt om å gi tilbakemelding på hva de kan bidra med for å øke matproduksjonen i fylket. Fylkesmannen vil følge opp arbeidet i 2014 i samspill med det regionale partnerskapet. I prosjektet er det fokus på de største produksjonene i Buskerud; korn, melk, storfe, sau, og frukt, bær og grønnsaker.

Autorisasjon for kjøp og bruk av plantevernmidler

Fylkesmannen har ansvaret for autorisasjonskursene og har i samarbeid med Studieforbundet Næring og Samfunn og Senter for opplæring i anleggsgartnerfaget (SOA) sørget for at det har vært gitt flere kurstilbud i Buskerud. Det har vært gitt kurstilbud til både nye brukere og fornying. Studieforbundet Næring og Samfunn har i 2013 hatt fem førstegangskurs (tilsammen 53 deltakere) og fire fornyingskurs (tilsammen 46 deltakere). Senter for opplæring i anleggsgartnerfaget har i 2013 hatt tre førstegangskurs (tilsammen 38 deltakere) og ett fornyingskurs (5 deltakere).

Kommunal veterinærvesen

Buskerud er inndelt i 7 vaktområder, der kommunene innenfor vaktområdene samarbeider slik at hvert område administreres av en av de kommunene som inngår i vaktområdet. Tildelt tilskudd til kommunale veterinærvesentjenester i Buskerud for 2013, kr 5 173 837, er fordelt og utbetalt til de kommunene som har påtatt seg administrasjonen av ordningen, dvs. Lier, Øvre Eiker, Ringerike, Gol, Ål, Sigdal og Nore og Uvdal.

Utviklingsprogrammet for lokalmat og grønt reiseliv

Matkontakten har gjennom året hatt tett kontakt med Innovasjon Norge Buskerud og Vestfold og samarbeidet om oppfølging og veiledning mot både nye og etablerte mat- og produsentnettverk, og mobilisering av slike nettverk. Og på slutten av året ble Ringeriksmat AS stiftet på Ringerike med over 20 aksjonærer.

INBV har brukt 4 850 000 kroner av lokalmatprogrammet i Buskerud (av totalt 22 mill på landsbasis). De har innvilget midler til 2 vekstbedrifter, bidratt med finansiering til to av matnettverkene (Matopplevelser i Numedal og Eventyrsmak), og i tillegg har de behandlet en sak for et Vin - og brennevinnettverk for hele landet. Matopplevelser i Numedal omfatter bedrifter både med matforedling og tilbud innen reiseliv og jobber målrettet med tilbud om lokalmat i reiselivsbedrifter. Etableringen av Ringeriksmat fikk BU-midler fra INBV i 2013.

INBV har ikke innvilget midler til rene prosjekter innen grønt reiseliv dette året, men det er bevilget penger til utredning av 3 ulike tiltak i Buskerud, som forhåpentligvis vil realiseres i årene som kommer.

Resultatområde 22 Landbruk over hele landet

22.1 Bruk av landbruksarealer

Husdyr

Vi ser nå en gledelig økning på over 2 150 søyer fra bunnåret 2009 til 2013. Økningen har vært størst i de midtre og nedre delene av fylket, men nå registrerer vi også en økning i de øvre Hallingdalskommunene som Hemsedal, Ål og Hol. Kommunene Modum og Øvre Eiker står for den største økningen i antall dyr. Også nedgangen i antall bruk har stagnert, og vi registrerte to nye sauebruk i Buskerud i 2013.

Vi ser også en positiv utvikling for det tidligere omtalte og nyetablerte enkeltmannsforetaket "Flæfjelldrifta". Drifta favner et fjellområde på 75 000 dekar i kommunene Ål og Hemsedal. Flæfjelldrifta har mottatt investeringsmidler gjennom ordningen organisert beitebruk (nå tilskudd til tiltak i beiteområder) for å rive gammelt sperregjerde og sette opp nytt, oppsetting av skillekve og gjeterhytte. Området hadde ikke vært brukt til beiting på mange år og bar tydelig preg av gjengroing med mye lyng og kratt. I beitesesongen 2013 «huset» området i alt 2000 søyer fra "Midtfylket" hvor det har vært høye årlige lammetap til gaupe.

Erfaringene fra den andre beitesesongen er betydelig bedre enn den første, og brukerne rapporterer om stor tapsforebyggende effekt. I 2013 var lammetapet 4,4 % og søyetapet bare 1,8. Tilsvarende gjennomsnittlig tap på fjellbeiter i Buskerud, inkl. Flæfjelldrifta er på hhv. 3,6 % og 1,8 %. Tapet var nå i stor grad konsentrert på én besetning, men det er uvisst hva som er årsaken. Ingen ting tyder på at det har vært rovvilt i området. Ei heller ble det funnet kadaver etter dyrene, til tross for fast gjeter hele beitesesongen, manngard med hund og søk med fly under sanken. Tilveksten til lamma var god, men fra tidligere erfaringer vil beitet bli bedre og mer produktivt etter ytterligere noen sesongers drift.

Buskerud er et relativt lite melkefylke med bare 2 % av landets melkeproduksjon (kvotestørrelse). De siste årene har det vært en betydelig nedgang i både antall bruk og antall melkekuer. De siste fem årene har det vært en nedgang i antall melkekuer på 630 dyr og nærmere 80 bruk. Nå er det melkeproduksjon igjen i bare 14 av fylkets kommuner. FM har deltatt i prosjektet "Styrking av storfekjøtt og mjølk i Buskerud 2011-2013" i regi av Buskerud Bondelag. Målet med prosjektet var å beholde ku- og geitmelkproduksjonen i Buskerud og hjelpe eventuelt nye produsenter i gang.

Sluttrapporten for prosjektet viser at vi har drøyt 15 % færre melkeprodusenter i 2013 sammenlignet med 2010. Dette er tilnærmet lik nedgangen i landet forøvrig, men høyere enn prosjektmålet som var "80 % av nedleggingstakta for landsgjennomsnittet". Antall melkekyr er i samme periode redusert med syv prosent, mens det på landsbasis var en reduksjon på fire prosent. Mengden innveid melk i Buskerud har vært på omtrent samme nivå i hele prosjektperioden, men en tendens til fallende i 2013. For ammekuproduksjonen ser vi en mer positiv utvikling når det gjelder antall dyr, men målt i forhold til antall foretak er ikke prosjektmålet nådd. Vi har ikke lykkes med å få flere til å starte med ammeku, men nedleggingstakta er lavere i Buskerud enn ellers i landet.

Organisert beitebruk og tiltak i beiteområder

Statistikken fra organisert beitebruk viser en svak økning i tap av lam på skogsbeite i 2013. Det ble tapt nærmere 3 300 lam og 750 søyer på utmarksbeiter i Buskerud i 2013. Dette tilsvarer et gjennomsnittlig lammetap på seks prosent og et totaltap for sau på 4,7 prosent. Fra 610 medlemmer fordelt på 30 lag, ble det i år sluppet ca. 31 000 søyer, 54 700 lam og 5 000 storfe fordelt på fjell-, blandings- og skogsbeiter i Buskerud. Organiseringsgraden er på hele 92 % for småfe og 43 % for storfe.

Det er store forskjeller mellom fjell- og skogsbeiter når det gjelder lammetap. Lammetapet på skogsbeiter er på ti prosent, mens det på fjellbeiter er 3,5 %. Det er beitelagene i kommunene Flå, Modum, Sigdal, Øvre Eiker, Rollag, Kongsberg og Krødsherad som hadde de største tapene. Det er i alt ni beitelag i de nevnte kommunene som hadde lammetap over ti prosent.

Fylkesmannen ble tildelt 700 000 kroner til tiltak i beiteområder i 2013. I tillegg hadde vi 136 600 kroner inndratte midler og følgelig 836 600 kroner til disposisjon. Vi mottok i alt 28 søknader fordelt på to søknadsomganger. De samlede kostnadene var på 2,85 millioner kroner ekskl. mva. Omsøkte tiltak gjaldt i hovedsak ferister, sanke- og skillekve, radiobjeller i rovviltutsatte beiteområder, bru og sankegrinder. Tilskuddsandelen var ca. 50 % av totalkostnadene. Det ble gitt avslag til fire søkere som hadde søkt og mottatt tilsvarende tilskudd gjennom FKT-ordningen (tilskudd til forebyggende og konfliktdempende tiltak mot rovviltskader) og til en som hadde mottatt tilskudd til samme type tiltak tidligere.

Rovviltskader på sau og erstatninger på grunn av rovvilt

Fylkesmannen har mottatt og behandlet 108 søknader om erstatning for tap av sau og lam til fredet rovvilt i 2013. Antall søknader var på tilnærmet samme nivå som 2012.

Søknadene i 2013 fordeler seg på 17 av fylkets 21 kommuner (ingen fra Drammen, Nedre Eiker, Røyken eller Hole). I alt 46 av søknadene kommer fra de seks Hallingdalkommunene, mens 38 kommer fra midtfylket (Sigdal, Krødsherad, Modum, Øvre Eiker og Lier). En del søkere har sauen på beite i andre kommuner enn der de har bostedsadresse. F.eks. har flere søkere fra nedre del av fylket besetningen på fjellbeiter i øvre del av fylket.

Det er gitt erstatning for i alt 1717 sau og lam med en samlet utbetaling på nærmere 3,7 millioner kroner. Det er det høyeste antall erstattete dyr siden 2010 da 1763 sau og lam ble erstattet.

Tilskudd til forebyggende tiltak mot rovviltskader og konfliktdempende tiltak

Fylkesmannen i Buskerud brukte i alt 1,135 millioner kroner på forebyggende tiltak mot rovviltskader og konfliktdempende tiltak i 2014. Vi mottok 36 søknader hvorav fire gjaldt tilskudd til konfliktdempende tiltak. Samlet omsøkt beløp var på vel 2,7 millioner kroner. Den største tilskuddsandelen gikk i 2013 til flytting til fjellbeiter, inkl. innmarksbeiter (kr 618 000), dernest tekniske tiltak som radiobjeller (kr 460 000) og bruk av vokterhund på inngjerda beite (kr 120 000).

GIS og Geodata

Bruk av data fra Geovekst og Norge digitaltsamarbeidet (ND) blir brukt og ivaretatt på en effektiv måte gjennom Felles kartinnsynsløsning med Fylkesmannen i Buskerud, Fylkesmannen i Telemark og Telemark fylkeskommune. Løsningen nyttiggjør seg alle oppdaterte data fra ND, hvorav data fra geovekst er en del av dette. I tillegg benytter løsningen siste versjon av matrikkelklienten med til en hver tid oppdaterte data. Løsningen er tilgjengelig for alle avdelinger ved de to Fylkesmannsembetene og Telemark fylkeskommune, samt en filtrert versjon ut til publikum gjennom Fylkesmannens hjemmeside. Løsningen inneholder mange relevante WMS tjenester. Karttjenesten hadde full Ephorte integrasjon, men etter oppgradering av ny versjon Ephorte fungerer ikke dette lenger. Dette er viderefremidlet til FAD. Det jobbes kontinuerlig med innlegging av relevante temadata som nye kommune- og reguleringsplaner. Alle data er organisert gjennom en rein databaseløsning (Oracle). Arbeidet er organisert gjennom arbeidsgruppe der de tre partene deltar, og hvor landbruks- og næringsavdelingen i Buskerud er en av deltakerne.

Gårdskartprosessen i Buskerud går etter planen, og det har vært gjennomført 2 kurs i 2013, et Trinn 1 kurs- AR5 Sammenhenger i mai og et kurs Trinn 2 AR5 feltkurs i juni. Feltkurset ble gjennomført i Kongsberg kommune.

Tapsstatistikk sau på utmarksbeite

Embeter	Antall sau sluppet (innen organisert beitebruk)		% tilslutning til org. beitebruk i fylket	Tapsprosent		Total tapsprosent	
	Sau	Lam		Sau	Lam	2013	2012
FMBU	30383	53613	92	2,3	6	4,7	4,4
Sum	30383	53613	92	0	6	0	

22.2 Eiendom og bosetting

I 2012 gjennomførte vi kontroll med lovforvaltningen ved å plukke ut 3 kommuner der vi har gått gjennom utvalgte saksområder innenfor konsesjon og deling de 3 foregående år. Kontrollen av disse kommunene viser at kommunen i all hovedsak praktiserer saksområdet i samsvar med gjeldende lovverk. Resultatet fra kontrollene er formidlet i møter med kommunene i 2013.

Vi gjennomførte forvaltningskontroll i tråd med vår risikobaserte kontrollplan. Også lovforvaltning har vi tatt inn i denne planen, i tillegg til kontroll av pengeforvaltningen. I 2013 gjennomførte vi forvaltningskontroll i tråd med planen i 4 kommuner. Lovforvaltning hadde særlig fokus under en av disse kontrollene.

Opplæring og kursing i landbrukslovverket ble prioritert i 2013, blant annet gjennom et eget kurs innen konsesjonsloven med fokus på prisvurdering. Kurset gikk over to dager, men foredrag og gjennomføring av praktisk prisvurdering av en konkret landbrukseiendom i nærområdet. Kurset hadde 26 deltakere, noe vi er meget godt fornøyd med.

Vi har i tillegg deltatt på regionale og kommunale møter med kommunal landbruksforvaltning der juridiske utfordringer har vært tema. Interessen og behovet for videre kurs og opplæring innen landbruksjuss synes fortsatt stort i fylket, og vi vil i 2014 organisere kurs innen de siste endringene på landbrukslovverket (delingsbestemmelsen i jordloven, endringer i odelsloven og foreslåtte endringer i konsesjonsloven).

Det ytes svært mye juridisk rådgivning på telefon og pr epost, særlig til kommunene.

Fylkesmannen har rapportert status på jordfondet til SLF. Buskerud hadde ved inngangen av året fortsatt en eiendom som var kjøpt av jordfondet. Denne ble solgt i 2011. Jordskiftesaken på eiendommen ble avsluttet i

2013 slik at kontoen på eiendommen er gjort opp, og overskytende beløp er ført tilbake til Statens Landbruksforvaltning.

22.3 Forvaltning av inntekts- og velferdspolitiske tiltak og kontroll

Produksjonstilskudd og tilskudd til avløsning ved ferie og fritid

Regelverket for produksjonstilskudd og tilskudd til avløsning er komplisert, til dels skjønnsbasert og stiller derfor betydelige krav til saksbehandlers kompetanse. Hvor mye ressurser som er satt av til å jobbe med denne typen saker varierer fra kommune til kommune, og variasjonen er større enn antall saker i hver kommune skulle tilsi. Dette gir ulik evne til å løse oppgavene kommunen har i tilskuddsforvaltninga på landbruksområdet. Fylkesmannen har i 2013 fortsatt hatt fokus på kvalitetssikring av saksbehandlinga i kommunene. Alle søknader som har vært gjenstand for "manuell" behandling, det vil si omlag 100 saker, er gjennomgått av Fylkesmannen. Gjennomgangen har omfattet kontroll av dokumentasjon og at kommunens vedtak er i samsvar med forvaltningsloven og regelverket for produksjonstilskudd og tilskudd til avløsning. Antallet saker til manuell behandling er økt igjen etter en nedgang fra 2011 til 2012. Økningen skyldes i hovedsak arealfeil i søknadene som følge av gårdskartprosessen. Det var også mange utbetalinger knyttet til feilopprettinger av avløsertilskuddet. Generelt mener Fylkesmannen at kommunene gjør en god jobb for å sikre at søkerne får det tilskuddet de er berettiget.

Det er i løpet av året sendt ut 4 tilskuddsmeldinger via epost til alle kommunene med informasjon om rutiner og frister. Det er holdt to fagsamlinger der aktuelle temaer innenfor produksjonstilskudd og tilskudd til avløsning har vært tatt opp, i tillegg til temaer innenfor andre tilskuddsordninger og erstatningsordningene. Ut over dette er det hyppig kontakt mellom saksbehandlere i kommunene og FM, via telefon og epost, om tolkning av regelverk, saksbehandlingsrutiner og brukerstøtte på elektroniske saksbehandlingsverktøy.

Kommunene utførte stedlig kontroll hos 5,7 % av foretakene som søkte produksjonstilskudd ved søknadsomgangen i januar 2013. Ved søknadsomgangen i august 2013 ble 5,0 % av foretakene kontrollert. Kravet om kontroll av minst 5 % av foretakene er dermed oppfylt. Kontrollene avdekket diverse avvik med hensyn til arealstørrelse og dyretall. Utbetaling av tilskudd har skjedd på grunnlag av kontrolldataene.

Tilskudd til avløsning ved sykdom

Tilskudd til avløsning for sykdom er viktig for å sikre kontinuiteten i drifta når sykdom oppstår. I Buskerud har vi i 2013 hatt 156 søknader. De fleste søknadene kommer fra husdyrprodusenter. Vi har også behandlet 9 dispensasjonssøknader.

Landbruksvikar

Buskerud fikk tildelt midler til 9 årsverk etter reglene for tilskudd til landbruksvikarer organisert gjennom avløserlag. Det er to avløserlag som deltar ordningen. Tidlig i 2013 startet det ene av lagene samarbeid med et av lagene som står utenfor ordningen. Det bedret tilgangen til landbruksvikar for kommunene lengst sør i Buskerud, slik at alle fylkets landbruksforetak nå har tilgang på landbruksvikar dersom de ønsker det. For 2013 ble samtlige 9 årsverk omsøkt og fordelt.

Erstatning ved klimabetingede skader i plante og honningproduksjon

En kald og fuktig vår gjorde at våronna ble sein. Fylkesmannen fikk inn 35 søknader for avlingssvikt i planteproduksjonene for 2013, 28 saker gjaldt korn, to saker gjaldt bær, en sak gjaldt frukt, en sak gjaldt grønnsaker og tre saker gjaldt grovfôr. Det er ikke kommet inn søknader om erstatning for tap i potetproduksjonen. Noen av sakene ble sluttbehandlet før årsskiftet. Øvrige saker behandles i 2014.

Det er sluttbehandlet to kornsaker fra 2012, med erstatning på kr 9 984.

Vi mottok to søknader for vinterskade på eng i 2013 (vinteren 2012 til 2013). Sakene ble ferdig behandlet på høsten og medførte utbetalinger på kr 7 458.

Fylkesmannen mottok fire søknader for svikt i honningproduksjonen for 2013. Søknadene behandles i 2014. Det er også mottatt en søknad om erstatning for tap av innvintrede bikuber. Saken utløste kr 48 600 i erstatning.

Erstatning for avlingssvikt generelt er en krevende oppgave der det må brukes skjønn i en rekke saker. Mengden saker varierer mye fra år til år, noe som er utfordrende i forhold til arbeidskapasitet og oppgavefordeling på avdelingen.

Erstatning etter offentlige pålegg og restriksjoner i plante- og husdyrproduksjon

Fylkesmannen mottok i 2013 fem søknader om erstatning for nedføringskostnader mv. som følge av radioaktivitet. Søknadene er behandlet etter forskrift om erstatning etter offentlige pålegg og restriksjoner i plante og husdyrproduksjon. Samlet erstatning lød på kr 10 790.

Fylkesmannen mottok fire søknader om erstatning etter offentlig pålegg i planteproduksjonen i 2013. Tre av sakene gjaldt Tospovirus, samlet erstatningsbeløp var kr 334 073. Den siste saken gjaldt heksekost. Dette var en omfattende sak med betydelig sanering. Erstatningsbeløpet endte til slutt på i overkant av 7,4 mill kr. I alle sakene ble det innhentet ekstern kompetanse for å vurdere grunnlaget for erstatning.

Fylkesmannen har også mottatt en søknad om erstatning etter offentlige pålegg i husdyrproduksjonen i 2013. Saken gjelder MRSA hos gris og er ikke ferdig behandlet ennå.

Saksbehandlingssystemer - Wespa, LReg og LIB

Wespa og Lreg fungerer greit for kommunene. Høy brukerterskel reduserer fortsatt anvendelsen av LIB i kommunene. Det finnes et betydelig potensiale for effektivisering av kommunens saksbehandling av tilskuddssøknader gjennom videreutvikling av de elektroniske fagsystemene. Framtidas fagsystemer bør støtte områder det i dag ikke finnes funksjonalitet for, særlig støtte av generelle saksbehandlingsrutiner. De maskinelle kontrollene er ryggraden i kontrollen av søknadene og må kontinuerlig videreutvikles og spisses. Dette er særlig viktig for kommuner som har lite ressurser.

Oversikt over behandling av klager og dispensasjonssøknader 2012 - antall

Klagebehandling

Produksjonstilskudd		Miljøvirkemidler		Andre tilskuddsordninger	
Innvilget	Avslått	Innvilget	Avslått	Innvilget	Avslått
0	2	0	0	0	0

Dispensasjonssøknader

Produksjonstilskudd			Miljøvirkemidler			Andre tilskuddsordninger		
Innvilget	Delvis innvilget	Avslått	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått
26	0	1	5	0	0	9	0	0

Fylkesmannens kontroll av landbruksvirksomheten i 2012

1. Hvor mye ressurser er avsatt til kontroll?

Årsverk: 0,5

Antall personer: 5

2. Gjennomførte kontroller av kommunenes landbruksforvaltning (forvaltningskontroller)

Kommune:	Gol kommune
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd i jordbruket (PT), regionale miljøtilskudd for jordbruket i Buskerud (RMP), tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) og tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK) og lovsaker (deling, omdisponering og konsesjon)
Registrerte avvik:	2 avvik
Oppfølging av avvik:	Kommunen er bedt om å redegjøre for de tiltak som er satt i verkt for å rette opp registrerte avvik, men har foreløpig ikke gitt noen tilbakemelding på dette.
Kommune:	Hemsedal kommune

Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd i jordbruket (PT), regionale miljøtilskudd for jordbruket i Buskerud (RMP), tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) og tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK) og lovsaker (deling, omdisponering og konsesjon)
Registrerte avvik:	1 avvik
Oppfølging av avvik:	Kommunen skriver i sin tilbakemelding på FM's kontrollrapport at avviket er rettet opp ved at det er utarbeidet rutinebeskrivelse for behandling av skogfondsutbetaling generelt, og spesielt søknad om NMSK. Rutinebeskrivelsen skal legges til grunn ved behandling av denne typen saker framover. FM har fått kopi av rutinebeskrivelsen og har lukket avviket.
Kommune:	Øvre Eiker kommune
Orninger/omfang:	Det er felles landbrukskontor for Øvre og Nedre Eiker. FM gjennomførte derfor kontroll i begge kommunene samtidig. Kontrollen omfattet ordningene produksjonstilskudd i jordbruket (PT), regionale miljøtilskudd for jordbruket i Buskerud (RMP), tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) og tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK).
Registrerte avvik:	1 avvik
Oppfølging av avvik:	Det ble avdekket utbetaling av produksjonstilskudd til 2 foretak som hadde samme eier. Kommunen har fulgt opp med krav om tilbakebetaling av tilskudd fra det ene foretaket.

3. Gjennomførte foretakskontroller. Foretakene kan anonymiseres ved A, B, C etc.

Foretak:	Ingen
Orninger/omfang:	Fylkesmannen har i 2013 av ressursmessige årsaker ikke gjennomført de planlagte foretakskontroller som var satt opp i kontrollplanen.
Hjemmel for kontroll:	Økonomireglementet
Registrerte avvik:	Ingen
Oppfølging av avvik:	Ingen

4. Andre kommentarer/ innspill:

Husdyrkonsesjon: Fylkesmannen har i 2013 hatt kontroll med husdyrkonsesjoner. Som forvalter av husdyrkonsesjonsregelverket har Fylkesmannen ansvaret for å kontrollere at regelverket overholdes. Rundskriv 25/13 fra Statens landbruksforvaltning beskrev hvordan kontrollen for 2012 skulle gjennomføres. Rapportene som er benyttet til kontroll, finnes i Landbrukets Informasjonsbase (LIB). Oversikten for 2012 viser at ingen foretak har oversteget konsesjonsgrensen med inntil 15 % ett år uten samtidig å redusere produksjonen tilsvarende det påfølgende året. I 2013 sendte vi imidlertid ut varsel til en slaktekyllingprodusent om å redusere slaktekyllingproduksjonen sin, tilsvarende overproduksjonen innenfor 15 %-grensa i 2012.

22.4 Regionalt tilpasset innsats

Fylkesmannen tilbyr et kursprogram på landbruks- og næringsområdet hvert år.

Fylkesmannen i Buskerud deltar aktivt i samarbeidet mellom Fylkesmennene rundt Oslofjorden innen kompetanseutvikling for kommunal landbruksforvaltning (KOLA-Viken).

Modul 9 ble gjennomført høsten 2013 i Fredrikstad. Temaene denne gangen var innenfor arealebruk og klima sett med landbruksøyne. Oppslutningen fra kommunene til denne samlingen var rekordstor med over 130 deltakere. Deltakelsen fra landbruksforvaltning i Buskerud var brukbar med deltakelse fra totalt 11 forskjellige kommuner.

Årets miljødager for kommunal landbruksforvaltning i Buskerud ble gjennomført i juni 2013 i kommune. Her var tema blant annet husdyrhold, kulturlandskap, biologisk mangfold og Inn på tunet.

Den tradisjonelle kommunekonferansen for landbruksmedarbeidere i fylket ble gjennomført i mars 2013 i Modum med fokus på matproduksjon og produksjon av skogsvirke som gjennomgående tema.

Fylkesmannen inviterte til studietur for næringsmedarbeidere i kommunene, men denne måtte avlyses pga lav oppslutning.

I tillegg ytes det utstrakt støtte til kommunene gjennom telefonhenvendelser, epost og ulike prosjekter.

Plan- og bygningsloven har stått sentralt i den landbrukspolitiske dialogen med kommunen. Landbruk og spesielt jordvern/kulturlandskap har vært tema på Fylkesmannens regionvise kommunedialog med politisk og administrativ ledelse, og landbruksdirektøren har deltatt på flere av møtene.

De kommuneretta midlene for 2013 har gått til kurs for kommunene, blant annet til kommunesamlingen.

Landbruk har vært tema på dialogmøter som fylkesmann og ass.fylkesmann har med regionene. Landbruksdirektøren har deltatt på flere av disse.

Fylkesmannen har ikke hatt noe samarbeid med KS på landbruksområdet i 2013.

Samarbeid med regionale aktører innen næringsutvikling

Fylkesmannen (FM) ferdigstilte Regionalt bygdeutviklingsprogram (RBU) januar 2013. RBU og tilhørende Regionalt næringsprogram (RNP), Regionalt skog- og klimaprogram (RSK) og Regionalt miljøprogram (RMP,) ble utarbeidet i nært samarbeid med partnerskapet i Buskerud, Fjellfagskolen på Lien og Landbruksrådgivningen i Buskerud. Partnerskapet består av Buskerud Bondelag, Buskerud Bonde- og Småbrukarlag, Viken Skog, Buskerud fylkeskommune (Bfk) v/politikere og administrasjon, Innovasjon Norge Buskerud Vestfold (INBV), representanter for kommunal landbruksforvaltning og Fylkesmannen.

I "Regionalt bygdeutviklingsprogram for Buskerud 2013-2016" er det et overordnet mål at matproduksjonen i Buskerud skal øke med minst 1 % årlig. Fylkesmannen tok i 2013 initiativ til å starte opp et prosjekt for Økt matproduksjon, i samarbeid med det regionale partnerskapet, og det ble gjennomført en prosess for å finne tiltak som kan gi økt produksjon i de store produksjonsgreinene i Buskerud. Se rapportering under pkt. 21.1.

Arbeidet med RBU avdekket behov for en Verdiskapingsanalyse for landbruket i Buskerud. Sammen med Bfk ga vi oppdraget til Norsk Institutt for Landbruksøkonomisk forskning og Østlandsforskning. Analysen var ferdig sommeren 2013 og har blitt bredt distribuert i fylket. Tilbakemeldinger fra næringa er at analysen har en særlig objektiv verdi ved at FM og Bfk står bak. Spesielt har denne vært nyttig i arbeidet med prosjektet «Bruk Buskerud – økt matproduksjon». Analysen har høsten 2013 vært brukt til møter, planarbeid mv. rundt omkring i fylket, og dette arbeidet fortsetter i 2014.

Fylkesmannen har gjennom året tatt ansvar for jenvlige samhandlingsmøter mellom INBV, Bfk og FM der vi har gode rutiner for gjensidig informasjonsutveksling. Videre samarbeider vi om enkeltprosjekter i tråd med RNP. Viktige temaer i samhandlingen har bl.a. vært satsingen på lokalmat (spesielt mot etablering av matnettverk), verdiskapingsanalysen, økt matproduksjon, og fordelingen av Rekruttering, kompetanse- og likestillingsmidlene (RKL-midlene). INBV følger opp Verdiskapingsprogrammene ved saksbehandling og veiledning, og Buskeruds 4 etablerte matnettverk har alle fått både veiledning fra INBV og midler fra Verdiskapingsprogrammet for lokalmat i 2013 og/eller fra BU-midlene hos IN og hos FM. FM har arbeidet med de fleste av satsingsområdene i RNP, blant annet samarbeider vi godt med Landbruksrådgivningen på kompetanseheving innen bærekraftig jordbruk. IN har spesielt fulgt opp satsingsområdene "Matproduksjon", "Skog og trebruk" og "Bygdenæringer".

Fylkesmannen har bidratt til gjennomføring av lokale planer og prosjekter som skal styrke landbruket ute i

regionene, feks Framtidslandbruket i Numedal, Landbruksplan for Modum og forprosjekt for "Meir sau i Buskerud".

Samarbeid om felles forvaltningsoppgaver

I 2011 lagde vi et felles notat om «Rollefordeling» for Buskerud og Vestfold i regi av de to fylkesmennene, - fylkeskommunene og Innovasjon Norge. I tråd med notatet gjennomførte vi to felles kontaktmøter i 2013, et på ledernivå og et med saksbehandlere. Landbruksdirektørene deltar i IN-styrets møter, i tillegg har vi jevnlig samhandlingsmøter på saksbehandlernivå med INBV, Bfk og FMBU, hvilket fungerer godt. FM og Bfk gjentok samarbeidet om felles oppdragsbrev for 2013 til INBV, dette startet vi med i 2008.

Oversikt over antall årsverk i kommunal landbruksforvaltning pr 01.01.2013

Årsverk 2011   Årsverk 2012   Årsverk 2013   Merknader 2013

0602 Drammen samarbeidsavtale.	0,5	0,5	0,5	Betaler i tillegg til Lier kommune ihht.
0604 Kongsberg	2,3	2,5	2,5	Derav 0,2 stilling ute som AFP (skogbrukssjef)
0605 Ringerike	5,5	5,5	5,6	Dekker også Hole kommune
0612 Hole	0	0	0	
0615 Flå med Nes)	1	1	1	Rådgiver (50% landbruk) + skogbrukssjef (50%, felles)
0616 Nes vikariat (40 %), Enhetsleder (20%)	1	1,1	1,1	Felles skogbrukssjef med Flå (50%), Fagkonsulent i
0617 Gol	2,2	2,2	2	Felles skogbrukssjef med Hemsedal
0618 Hemsedal	2,1	2,1	2,1	Felles skogbrukssjef med Gol
0619 Ål	2,4	2,4	2,4	Felles skogbrukssjef med Hol (0,7 på skog)
0620 Hol	2,9	2,9	3,3	Felles skogbrukssjef med Ål (0,3 på skog)
0621 Sigdal landbrukssaker.	3,2	3,2	3,2	Antatt ca 2,5 årsverk som arbeider med
0622 Krødsherad	1,1	1,1	1,1	
0623 Modum	2,5	3	3	Nå 2,8 pga vikar for 100% stilling er i 80% stilling.
0624 Øvre Eiker	3,7	3,7	3,6	Dekker også Nedre Eiker
0625 Nedre Eiker	0	0	0	
0626 Lier	8,5	8,5	8	Dekker også Drammen, Røyken og Hurum
0627 Røyken	0	0	0	
0628 Hurum	0	0	0	
0631 Flesberg	0,8	1	1	
0632 Rollag årsverk	2	2	2	Arbeidsomfanget innen jord/ skog antatt 1,2
0633 Nore og Uvdal	2,6	2,6	2,7	
SUM	44,3	45,3	45,1	

Fylkesmannen rapporterte på utviklingen i kommunenes kapasitet og kompetanse på landbruksområdet midtveis i året. Fylkesmannen er bekymret for utviklingen i flere kommuner. Medarbeiderne på landbrukskontorene blir ofte pålagt andre oppgaver og får for liten tid landbrukssakene, ikke minst til å være pådriver i landbruksbasert næringsutvikling.

Oversikt over utviklingen i antall årsverk i Fylkesmannens landbruksavdeling i 2013

Landbruksavdelingen hadde 15,2 årsverk pr juni 2013. Dette er fordelt på 19 personer. I tillegg har vi en jurist i 50% som tilhører annen avdeling (Beredskaps, justis og kommunalavdelingen)

22.5 Reindriftsforvaltning

Fylkesmannen i Buskerud har inngått samarbeid med Fylkesmannen i Sør-Trøndelag om reindriftsfaglig samarbeid for reindriftssaker som berører Buskerud. Fylkesmannen i Buskerud vil videre ivareta reindriftsinteresser i fylket i plansaker, i samarbeid med reindriftsfaglig kompetanse hos Fylkesmannen i Sør-Trøndelag.

Resultatområde 23 Økt verdiskaping

23.1 Næringsutvikling innen jordbruk og bygdenæringer

Bruk av BU-midlene til utviklings- og tilretteleggingstiltak i 2013

Total tilskuddsramme for Buskerud i 2013 var på 23,12 millioner kroner. FMBU mottok 2,7 mill kr til utrednings- og tilretteleggingstiltak. Vi overførte 1,4 mill kr fra 2012, og inndro 0,85 mill av ubrukte midler fra tidligere prosjekt. Dermed hadde vi 4,7 mill kr til utredning og tilretteleggingstiltak i 2013. Årsaken til at vi overførte så mye midler fra 2012 var at vi hadde noe lavere aktivitet på dette området det året og at vi i tillegg de siste årene har ryddet endel i gamle saker og inndratt endel ubrukte midler. I 2013 inndro vi totalt 0,85 mill fra prosjekter som enten ikke har blitt gjennomført, eller har blitt gjennomført til en lavere kostnad.

Det har i 2013 vært stor søknadspågang og stor aktivitet i Buskerud innenfor bygde- og næringsutvikling.

Fordeling av BU-midler til utrednings- og tilretteleggingstiltak i 2013 (flere saker kunne vært oppført under flere av satsingsområdene):

Overordna mål i RNP: Økt matproduksjon og utarbeide Verdiskapingsanalyse (i samarbeid med Bfk):

1 sak, kr 425 000

Satsingsområde 1: Matproduksjon:

5 saker, kr 450 000

Satsingsområde 2: Skog og trebruk:

4 saker, kr 470 000

Satsingsområde 3: Bygdenæringer:

12 saker, kr 1 500 000

Satsingsområde 4: Fjellandbruk:

0 saker, kr 0

Satsingsområde 5: Bærekraftig landbruk:

7 saker, kr 1 300 000

Satsingsområde 6: Kompetanse og rekruttering:

3 saker, kr 400 000

Praktikantordningen:

1 sak, kr 145 000

Forøvrig henviser vi til egen BU-rapportering jamfør brev fra LMD av 12.12.2013.

Tiltak for økt satsing innen landbruksbasert vare- og tjenesteproduksjon innenfor Regionalt næringsprogram.

Regionalt Næringsprogram for Buskerud 2013-2016 er fulgt opp gjennom flere prosjekter, bl.a.:

- Prosjekt for økt matproduksjon (se pkt. 21.1)
- Igangsatt bioenergisprosjekt for etablering av flere gårdsvarmeanlegg, finansiert med BU-midler og rentemidler (se pkt. 24.3)
- Prosjekt for Økt bruk av tre i samarbeid med nabofylker, samarbeidsprosjekt i det regionale partnerskapet (se pkt 24.3)
- Bidratt til oppstart og etablering av matnettverk i samarbeid med Innovasjon Norge
- Bidratt i prosjektet for økt produksjon av storfekjøtt og melk i regi av Buskerud Bondelag. Prosjektet har gått over 4 år og avsluttes vinteren 2014.
- Bidratt til forprosjekt "Meir sau i Buskerud" i Øvre Buskerud.

Arbeidet med å motivere til økt økologisk forbruk har vært knyttet til to prosjekter «Økologisk forbruk i næringslivet og det offentlige» og «Aktiviteter for økologisk forbruk i Buskerud», finansiert med BU-midler og delvis med midler fra IN og Buskerud fylkeskommune. Det første skulle berede grunnen for et bredt samarbeid om økt økologisk forbruk. Videre arbeid knyttes fra 2014 til den nasjonales satsingen «ØQ- bærekraftige og økologisk meny i storhusholdninger». I 2013 er det utviklet ulike typer informasjonsmaterieil til bruk i skoler og barnehager, det har vært arrangert ulike kurs for kantiner, storkjøkken, skoler og barnehager og en studietur.

Fylkesmannen i Buskerud har deltatt i forberedende arbeid i høsten 2013 for bruk av midler over jordbruksavtalen til fjellandbruk i Buskerud og Telemark, Telemark har administrasjonsansvaret. Det er bl.a. avholdt idedugnad med representanter fra næring og forvaltning.

Resultater i arbeidet med Inn på tunet generelt og Inn på tunet-løftet i kommunene spesielt

I RBU og RNP er Inn på tunet nevnt med to konkrete satsinger: Prosjekter som bidrar til å opprettholde og videreutvikle det etablerte nettverket for Inn på tunet-tilbydere i Buskerud, og prosjekt for forberedelse og igangsettelse av «Inn på tunet på Rosthaug». Tilbydernetverket i Buskerud har ligget nede siste par år, nytt styre gjenopptok virksomheten på slutten av 2013. FMBU vurderer et aktivt tilbydernetverk som hensiktsmessig og har gitt støtte til reetablering av tilbydernetverket og følger arbeidet tett i etableringsåret. Inn på tunet på Rosthaug strandet foreløpig i Regionrådet for Midt fylket og ligger på vent for «Kretsløpsjordbruk og matvaresystemer», der Rosthaug VGS avd. Buskerud Landbruksskole er valgt ut som Buskeruds modellbruk.

FMBU har ikke involvert seg i IPT-løftene i Kongsberg kommune og Hallingsdalskommunene. Det er lite avdelingsovergripende arbeid hos FM ettersom ingen av de andre avdelingene har Inn på tunet i sine embetsoppdrag.

23.2 Skogbruk

Tømmeromsetning

Innmålt/omsatt skogsvirke i Buskerud ble redusert fra 1.012.000 m³ i 2012 til 863.000 m³ i 2013. Dette tilsvarer en reduksjon på 14,7% og representerer 9,6% av Norges avvirkning i 2013. Med dette fortsetter nedgangen i avvirkning fra 2011. Det ble da avvirket 1.117.000 m³ tømmer til industriformål.

Avvirkningen er fordelt med 560 000 m³ gran, 266 000m³ furu, 5 000 m³ lauvvirke til industriformål og 32

000 m³ til ved. Dette gjelder registrert avvirket kvantum. I tillegg kommer tømmer og ved til eget bruk, samt virke til energiflis. Det ble utbetalt 1,4 millioner kroner i tilskudd til ordningen med tilskudd til energiflis i 2013 fordelt på 60 søknader. Den største nedgang i avvirkning ser vi på gran med en reduksjon på 75 000 m³.

Beregnet balansekvantum i Buskerud utført av Skog og landskap, (inkl. miljøhensyn og lignende) er 1.244 millioner m³ skogskubikk ved middels skogkulturinnsats. Det tilsvarer om lag 1,1 millioner salgskubikk. Avvirkningen i 2013 er en del lavere enn dette, og indikerer at skogeier opplever tømmerprisen som lav.

Førstehåndsverdien av det innmålte virket var i 2013 247 millioner kroner, mot 310 millioner kroner året før (394 mill kr i 2011). Det ble avsatt 31 millioner kroner til skogfond. Det tilsvarer et skogfondstrekk på 12,5 % av bruttotømmerverdi. Dette er en nedgang på ett prosentpoeng fra året før.

Tømmerprisen var 6,5% lavere i 2013 enn året før, og det har tidvis vært utfordringer med avsetningen, spesielt på massevirke. Dette henger sammen med bortfall av Peterson i Moss, Norske Skog Follum på Hønefoss og Södra Cell Tofte i Hurum. Vi registrerer også at det tidvis er utfordringer med nok sagtømmer til norsk industri. Dette indikerer at sagtømmerprisen oppleves som lav. Et økt fokus på skogbrukets infrastruktur med mål om å redusere transportkostnadene er positivt i så måte.

Fylkesmannen arbeider målrettet med å øke aktiviteten i primærskogbruket i fylket. Blant annet ble det i 2009 gjennomført et eget prosjekt med å utarbeide strategi for økt aktivitet i skogbruket i Buskerud 2009 - 2012. Dette arbeidet ble bredt forankret i skognæringen og bidrar positivt til økt fokus på å utnytte de skogressursene Buskerud skogbruket står for. Det ble i 2013 påbegynt et arbeid med å revidere skogstrategien slik at den fortsatt kan brukes aktivt i Fylkesmannen sitt arbeid.

Videre fordeler vi de økonomiske virkemidlene i skogbruket etter tiltaksstrategier, aktivitets- og resultatrapporter fra de enkelte kommuner. Vi legger også vedtatt skogstrategi til grunn i dette arbeidet. Resultatkontroll for skogbruk og miljø er gjennomført.

Skogfond

Ny skogfundsordning i 2007 med hele 85% skattefordel er en meget bra ordning for skogbruket. Det er imidlertid en utfordring å synliggjøre hva ordningen betyr økonomisk overfor den enkelte skogeier. Dette ut fra at ordningen baserer seg på lavere skatt året etter aktivitet og ikke synliggjøres på samme måte som et direkte tilskudd. Vi har planlagt kurs om skogfond for regnskapsførere, innkjøpere av tømmer og skogbrukssjefer tidlig i januar 2014. Dette for å synliggjøre de skattereglene som er knyttet til ordningen.

Innestående skogfond i Buskerud var ved utgangen av 2013 på 148 millioner kroner. Det ble utbetalt 47 millioner kroner over ordningen i 2013. I tillegg kommer 10 millioner kroner i tilskudd.

Planting/ungskogpleie

Det ble registrert kjøp av 1 887 781 skogplanter i Buskerud i 2013. Dette er en nedgang på 11 % i forhold til 2012. Etter et par år med relativt høye plantetall i Buskerud, er antallet kjøpte planter i 2013 det sjette laveste på 40 år. Plantebehovet i 2013 burde imidlertid være stort siden avvirkningen i 2012 var en av de høyeste i løpet av den siste 20-årsperioden. Den langsiktige trenden er at gjennomsnittlig årlig plantekjøp i tiårsperioden 2003-2013 bare var halvparten av gjennomsnittet på 90-tallet, som var 3,6 millioner planter årlig. Den gjennomsnittlige årlige avvirkningen var omtrent den samme i de to tiårsperiodene. Skogbruket i Buskerud hadde i sin strategi for økt aktivitet satt som mål å plante 2,8 millioner planter årlig i løpet av perioden 2009-2012. Mulige forklaringer på det lave plantetallet i 2013 er delvis krisestemningen i forbindelse med nedleggelsen av Tofte, samt store omorganiseringer hos skogeierandelsslaget som står for en stor andel av plantearbeidet i fylket.

Fylkesmannen og kommunene har i løpet av året fulgt opp SLFs plantekontroll for 2013 med å kontakte skogeiere som hadde avvirkning i perioden 2010, og som tilsynelatende manglet foryngelse på bakgrunn av tall fra skogfundsregnskapet. resultatene er rapportert til SLF og vil bli fulgt opp i 2014.

Det ble utført mekanisk ungsogpleie på 34 272 dekar i 2013. Ungskogpleiearealene i 2012 og 2013 er de største som er registrert siden 2000. Årlig gjennomsnitt for tiårsperioden 2000-2012 var 29 300 daa mekanisk ungsogpleie. Målet i strategien for 2009-12 var 50 000 daa ungsogpleie årlig. Det vil kreve en stor innsats også i 2014 for å nå dette nivået.

Vegbygging

I perioden 2008 - 2010 ble det gjennomført et prosjekt for å kartlegge standarden på skogsbilvegnettet i fylket. Målsettingen var å fremskaffe oversikt over behovene for opprusting av vegnettet, samt kartlegge "flaskehals"er

langs tilsynelatende gode veger. Som en oppfølger initierte Fylkesmannen i Buskerud et prosjekt med ansettelse av en vegplanlegger i fylket. Det startet i 2011 og var planlagt avsluttet i 2014. Prosjektet er inntil videre forlenget med ett år, til 2015. Fylkesmannen ser at fokus på og bevisstheten omkring veg og vegstandard i tilknytning til skogbruksvirksomheten har økt kraftig som et resultat av vegplanleggerprosjektet.

I 2013 ble det ferdigstilt 5,6 km ny skogsbilveg, 34,7 km ombygd skogsbilveg, 19,1 km ny traktorveg og 4,3 km ombygd traktorveg i Buskerud. Av dette ble det gitt tilskudd til 5,0 km ny skogsbilveg og 21,7 km ombygd skogsbilveg.

For 2013 ble fokus på skogbrukets veger også ivaretatt gjennom en to dagers fagsamling for kommunalt ansatte skogrådgivere. Deler av samlingen ble gjennomført i samarbeid med lokale skogbruksledere i fylket. Dette for å få en omforent forståelse av hva som er en «kjørbar og godkjent» skogsbilveg.

Med bakgrunn i avsetningssituasjonen for massevirke i regionen er det etablert/oppgradert tre tømmerterminaler for transport på jernbane (Flesberg - Numedalsbruket, Sokna - Soknabruket og Hønefoss - Hensmoen). Det arbeides også med å ta i bruk tømmerterminalen på Nesbyen igjen. I tillegg har det blitt arbeidet med å videreføre/etablere en utskipningsmulighet for skogvirke i Indre Drammensfjord.

Skogbruksplanlegging

I 2013 ble det gjennomført med et skogbruksplanprosjekt i Rollag. Skogbruksplaner leveres til skogeierne i januar-mars 2014.

I områder der det drives skogbruk, kan det gis tilskudd til å ivareta og videreutvikle miljøverdier knyttet til biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner. Størstedelen av tilskuddsutbetalingene til miljøtiltak i skogbruket kommer vanligvis etter avsluttet områdetakst med miljøregistreringer. Den årlige etterspørselen etter tilskudd til miljøtiltak varierer derfor med mengden ferdigstilte takstprosjekter i fylket. I 2013 ble det i Buskerud utbetalt 862 000 mill. kroner i miljøtilskudd, i all hovedsak til skogeiere i Nore og Uvdal kommune.

Hovedplan og handlingsplan for skogbruksplanlegging ble ferdigstilt i 2013.

Annet

I Buskerud bidrar også Fylkesmannen med skogfaglig kompetanse i regional skogbrannberedskap. Det er etablert fire regionale skogbranntropper i fylket, og vi kan bistå disse med skog- og kartfaglig kompetanse ved behov. I 2013 ble det gjennomført en skogbrannøvelse som en integrert del av «Øvelse Bjørn», som ble arrangert av SAMØV-organisasjonen i Buskerud.

I tillegg bidro Fylkesmannen i Buskerud til å etablere nettverket «Østlandsskogbruket» i 2012. Dette arbeidet er videreført i 2013. Et av formålene med dette nettverket er å sette skogbrukets utfordringer tydeligere på dagsorden. Spesielt ser vi at regionen har utfordringer knyttet til en effektiv infrastruktur i skogbruket og avsetning av massevirke spesielt.

Resultatområde 24 Bærekraftig landbruk

24.1 Jordvern og kulturlandskap

Fylkesmannen gir uttalelse til plansaker etter plan- og bygningsloven, og kommer med faglige råd og innsigelser i saker der dette vurderes nødvendig. Det er i tillegg hyppig kontakt med kommuner og ulike interessegrupper og privatpersoner ifm planforslag som utarbeides. Jordvern er ofte tema i slike møter eller henvendelser når disse kommer til landbruks- og næringsavdelingen. Omfang av planbehandlingen og hovedutfordringer for nedbygging framgår av årsrapportens kap 2.4.

Arealdisponering

Tallene for omdisponering av dyrka og dyrkbar mark i Buskerud i 2013 er ikke klare ennå da disse tallene blir rapportert direkte fra kommunene i KOSTRA. Imidlertid viser tallene for 2012 (som var klare i mars 2013) en omdisponering på ca 300 dekar av dyrka og dyrkbar mark, hvorav ca 159 daa er dyrka mark. Gjennomsnitt i Buskerud har ligget på ca 600 dekar pr. år dyrka og dyrkbar mark. Omdisponeringen i 2009 var 400 dekar, i 2010 var det 156 dekar og i 2011 hele 1373 dekar, så det har gått opp og ned de siste årene.

Kvaliteten på KOSTRA-tallene er et annet tema, og Fylkesmannen i Buskerud har i samarbeid med SSB og Statens Landbruksforvaltning fulgt opp de kommunene som hadde manglete rapportering, eller opplagt feilrapportert tall for 2012. Fylkesmannen i Buskerud fører pr. i dag ikke noe eget skyggeregnskap for omdisponering av dyrka og dyrkbar mark, men arbeider for at kommunene rapporterer dette samvittighetsfullt gjennom KOSTRA.

Jordvern

Fylkesmannen deltar aktivt i planprosesser med kommunene så langt vi har kapasitet. I hovedsak blir det kommuneplanprosesser som blir prioritert, bla. gjennom månedlige planforummøter i samarbeid med fylkeskommunen og andre regionale statsetater og de kommuner som ønsker å drøfte sakene med regionale myndigheter.

Embetet har også interne planmøter på tvers av avdelingene hver 14. dag der større plansaker koordineres. Landbruks- og næringsavdelingen deltar i disse møtene.

Landbruks- og næringsavdelingens innspill til plansaker er normalt knyttet til å ta vare på dyrka og dyrkbar mark for framtidig matproduksjon, ivaretagelse av viktige kulturlandskap av hensyn til bl.a. turismen, og økt bruk av miljøvennlig oppvarmingsløsninger som bioenergi og bruk av klimavennlige bygningsmaterialer i forbindelse med nybygg og restaurering av større bygg og anlegg. Vi uttaler oss også i forhold til å ta vare på beiteressursene i utmarka, og tiltak som kan forebygge konflikter mellom beitedyr og eiere/brukere av bygg og anlegg i beiteområdene.

Bruk av innsigelser på landbruksområdet framgår av kap. 2.

Steinsletta - utvalgt kulturlandskap

På Steinsletta – som er Buskeruds utvalgte kulturlandskap – fungerer samordningen mellom UKL-midler og SMIL-midler godt. Fylkesmannen mener at resultatene er gode, og ikke minst synlige i landskapet. Tiltakene som er gjort, spenner i fra ryddetiltak av gammel kulturmark via restaurering av en gammel flott kalkovn til kartlegging av humlebestanden i området. (pollinering)

24.2 Samfunnsplanlegging

Arbeidet med samfunnsplanlegging inngår sammen med arbeidet med jordvern. Se omtale der.

Verneplaner

Landbruks- og næringsavdelingen har deltatt i arbeidet med regional plan for Hardangervidda. Dette arbeidet ble slutført i 2012, men arbeid med oppfølging av handlingsprogrammet har pågått i 2013.

Landbruks- og næringsavdelingen deltar også i arbeidet med regional plan for Norfjella. Denne planen var på høring høsten 2013 og skal etter planen slutføres i 2014.

Vårt arbeid i disse planen er å ivareta de tradisjonelle landbruksinteressene i disse fjellområdene, og å forsøke og sikre mulighetene for landbrukstilknytt næringsutvikling som ikke kommer i konflikt med villreinen og naturinteressene for øvrig.

Beredskap

Fylkesmannens beredskapsansvar er lagt til Fylkesmannens Beredskaps, justis- og kommunalavdeling. Her sitter også embetets beredskapsansvarlig. Beredskapsarbeidet er organisert i en gruppe på tvers av avdelingene der også landbruks- og næringsavdelingen deltar. Fylkesmannen deltok høsten 2013 i NVE sin Øvelse Østlandet, som gikk sammenehengende over to dager. Her deltok også landbruks- og næringsavdelingen.

24.3 Klimautfordringene

Trebruk

Når det gjelder arbeidet med økt bruk av trevirke til bygg og energiformål, er dette organisert i et regionalt prosjekt med egen prosjektleder. Prosjektet er et samarbeid mellom fylkene Buskerud, Telemark og Vestfold.

Økonomiske bidragsytere er fylkeskommunene, Fylkesmennene og Innovasjon Norge i de aktuelle fylkene. I tillegg bidrar skog og trenæringen i regionen. Prosjektet er godt mottatt i næringen og har resultert i mange søknader til Innovasjon Norge sitt verdiskapningsprogram for tre fra regionene.

Totalt ble det bevilget 8 millioner kroner (5,3 mill kr i 2012) fordelt på 18 prosjekter i 2013 (15 prosjekter i 2012).

Utfordringene når det gjelder prosjekter som dette, er blant annet å komme tidlig nok inn i aktuelle byggeprosjekter, som kan resultere i økt bruk av tre. I plansaker der det anses aktuelt, påpeker Fylkesmannen det klimamessig gunstige å bruke mest mulig tre som byggemateriale.

Det er startet opp et arbeid for å se på muligheten å videreføre arbeidet knyttet til økt trebruk i regionen.

Bioenergi

I forhold til bioenergiprogrammet har vi ikke noe felles prosjekt i det regionale partnerskapet (FK, FM og IN). Imidlertid er det tilsatt en bioenergirådgiver i 50% stilling i regi av Skogselskapet i Buskerud med økonomisk støtte fra Fylkesmannen i Buskerud. Målet med dette prosjektet er å øke antall flisfyringsanlegg knyttet til gårdsbruk i Buskerud.

Fylkesmannen kommenterer normalt oppvarmingsmetode i plansaker som er på høring, og der det er aktuelt, oppfordrer vi til bruk av vannbåren varm og oppvarming med bioenergi.

Blant annet brukes Fylkesmannens kartløsning for å synliggjøre de anleggene som har fått støtte fra bioenergiprogrammet som henvisningskompetanse ovenfor nye aktuelle utbyggere av bioenergianlegg.

Gjødselhåndtering

Fylkesmannen har også i 2013 arbeidet aktivt for å legge til rette for økt satsing på miljøtiltak i landbruket. Regionalt miljøprogram for landbruket er utvidet med miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel hvor Buskerud har vært prøvefylke tidligere år. Til ordningen hører nedlegging og nedfelling av husdyrgjødsel og spredning med vanlig husdyrgjødselspreder med påfølgende rask nedmolding. Statusen som prøvefylke fram til i fjor gjør at oppslutningen om ordningene er god og dermed oppnås en vesentlig reduksjon av lystgass og ammoniakk ved spredning av gjødsel.

Landbruks- og næringsavdelingen har også fulgt opp gjødselhåndteringen i Buskerud gjennom deltakelse på Miljøvernabdelingens forvaltningskontroll av Forskrift om organisk gjødsel i tre utvalgte Buskerudkommuner.

24.4 Produksjon av miljøgoder og reduksjon av forurensninger

Regionalt miljøprogram

Regionalt miljøprogram for landbruket i Buskerud gjelder for perioden 2013 – 2016 og er en del av Regionalt bygdeutviklingsprogram for Buskerud for samme periode. Fokuset er fortsatt å opprettholde åpne og varierte kulturlandskap, samt å fremme driftsformer som reduserer forurensning og avrenning av jord til vassdrag. Åpne kulturlandskap anses som viktig i hele fylket både med tanke på fastboende og tilreisende (turisme), men er sterkt fokusert i de øvre kommuner i Hallingdal og Numedal. Forurensningshindrende tiltak har høyt fokus, og utgjør en stor andel av aktivitetene i nedre del av fylket, særlig på dyrka arealer under marin grense. I 2013 har Fylkesmannen økt satsene vesentlig for de høyere erosjonsrisikoklassene for å motvirke økt jordarbeiding om høsten på den mest erosjonsutsatte jorda, og tredoblet satsen for grasdekte vannveier for å øke utbredelsen av disse på den stadig økende andelen høstpløyde arealer.

Fylkesmannen har også i 2013 sendt ut veiledningshefte for søknad om regionale miljøtilskudd til alle aktuelle søkere. Antall søknader har gått ned de to siste årene.

Forurensning

Kommunale SMIL-midler og Regionalt miljøprogram er de viktigste ordningene for å redusere og forebygge forurensning og avrenning fra landbruket. Fylkesmannen deltar aktivt i alle vannområdene i Buskerud også på landbruksiden i fm utarbeidelse av lokale tiltaksplaner for vannområdene. Arbeidet med å fremme Bondens miljøplan i denne sammenheng har høyt fokus og er vektlagt som den beste muligheten vi har for å gjennomføre tiltak foreslått i de lokale tiltaksanalysene. Kombinasjon og mengde av tiltak er basert på beregnet avlastningsbehov ut fra nytt Forurensningsregnskap for Buskerud 2013.

Det er nå bred forståelse for den sentrale rollen Bondens miljøplan får i denne sammenheng.

eStil

eStil er det første fagsystemet i en ny generasjon elektroniske saksbehandlingsverktøy for kommunene innenfor tilskuddsforvaltningen. eStil inneholder en kartdel, noe som er helt nytt, og gir på flere områder bedre saksbehandlingsstøtte til kommunen enn tidligere fagsystemer. For første gang skal kommunen slutføre saksbehandlingen. Dette innebærer mer ansvar og mer jobb for kommunene, og tilsvarende mindre for Fylkesmannen. eStil var noe uferdig da det ble tatt i bruk sist sommer. Inntegning av tiltak i kart har vært arbeidskrevende for både søkere og saksbehandlere, særlig på kulturlandskapsordningene. Ny og sentral RMP-meny gjorde at søkerne ikke kjente igjen ordningene, noe som førte til at søkere har søkt på feil ordninger eller misforstått hvilke opplysninger som skulle oppgis hvor. Dette resulterte i mye arbeid med opprettinger for saksbehandlerne. Fylkesmannen holdt heldagskurs for saksbehandlerne i eStil i august. Utover høsten viste det seg at saksbehandlerne i kommunene hadde til dels stort behov for oppfølging. Fylkesmannen brukte mye tid på brukerstøtte i form av én til én veiledning, temaspesifikke informasjonseposter (9 tilskuddsmeldinger) til alle og ellers bistand via telefon og epost.

SMIL

Buskerud er et «todelt» fylke i deler av SMIL-ordningen. I de øvre kommuner er det kulturminner, freda- og verneverdige bygninger og rydding av gammel kulturmark som dominerer. I den nedre delen – «flatbygdene» - er det også mye investeringer i tekniske miljøtiltak. Vi ser tiltakene i klar sammenheng med det nye grøftetilskuddet og de erosjonsreducerende tiltakene i RMP. Fylkesmannen følger med på at kommunene tar hensyn til Vanddirektivet ved godkjenning av tiltak. Ca 20% av midlene går til investeringer i tekniske miljøtiltak. Likeså poengterer vi at Naturmangfoldloven skal tas hensyn til i saksbehandlingen.

Fylkesmannen har som tidligere år også i 2013 fordelt ca 93 % av SMIL-midlene til kommunene i starten av året. Fordelingen er basert på kommunenes årlige strategi for bruk av midlene med innmeldte behov og likeså de fireårige strategiplanene som gjelder for 2012-2015. I oktober fordeler vi den gjenstående delen samt inntrukne midler. Likeså gjøres det aktuelle omfordelinger mellom kommunene av de tidligere fordelte midlene.

Biologisk mangfold og kulturminner

Fylkesmannen har prioritert ordninger gjennom RMP som gir støtte til skjøtsel av spesielt viktige kulturlandskapområder og biologisk viktige områder. Miljøplan trinn 2 ligger til grunn for skjøtsel av slike områder.

En spesiell sak i 2012 var at eiendommen Ryghsetra ble solgt og har fått nye eiere. Ryghsetra er en utvalgt naturtype slåttemark, og fikk sin skjøtelsesplan i 2011. Det har foregått slåttekurs på Ryghsetra i samarbeid med eierne, og i regi av Naturvernforbundet i 19 år. Slått er viktig på dette arealet for å ivareta det svært rike, biologiske mangfoldet som er på eiendommen.

Tre ansatte hos Fylkesmannen deltok helt eller delvis på årets kurs. Vi erfarte at det er stor interesse for kurset – både nasjonalt og internasjonalt. Tilbudet av både teori og praksis er godt, og eiendommen skjøttes på en god måte.

Så langt viser de nye eierne en positiv holdning til eiendommens tradisjonelle bruk og derved en god, fremtidsrettet skjøtsel.

Bruken av SMIL- og grøftemidler i 2013

Grøftemidler - kr 2 615 975

Stilk - kr 4 228 489

Bygninger og kulturminner - kr 2 800 704

Investeringer i tekniske miljøtiltak - kr 2 024 460

Tilskudd fra regionalt miljøprogram utbetalt 2013 etter søknadsomgang 2012 - kroner utbetalt til hovedområder

Embeter	Kulturlandskap	Biologisk mangfold	Kulturmiljøer og kulturminner	Friluftsliv og tilgjengelighet	Avrenning til vassdrag og kyst	Utslipp til luft	Plantevernmiddel	Andre miljøtiltak
FMBU	5812075	880620	3252500	0	9898677	781675	1003500	1055856
Sum	5812075	880620	3252500	0	9898677	781675		

24.5 Økologisk landbruk

Fylkesmannen har hatt stort engasjement innenfor økologisk landbruk også i 2013.

Buskerud er fremdeles et av fylkene som topper statistikken for størst omlagt areal i forhold til totalt dyrka areal i fylket. Økologisk foregangsfylkeprosjekt "Levende Matjord" har hatt stor aktivitet både i forhold til utprøving, utvikling og kunnskapsformidling til store deler av landet og har en god spydspissfunksjon også ut mot det konvensjonelle landbruket. I prosjektet gjøres feltforsøk for å finne måter å tilføre jorda mer organisk liv. Fylkesmannen samarbeider med kompetansmiljøer som Lindum AS, VitalAnalyse, Bioforsk Økologisk og mange praktiskere. Lindum forsker bl.a. på meitemark og arbeider med muligheter for å tilføre kompost i større skala. Komposten blir et kommersielt produkt som bønder er interesserte i å kjøpe. VitalAnalyse er det eneste laboratoriet i Norden som foretar biologisk analyse av komposter og jord og er i en stadig progresjon for å utvikle analyseprosedyrer og analyseområder. Prosjektet "Levende Matjord" bidrar på en aktiv måte til dette banebrytende arbeidet som skjer ute hos samarbeidspartnerne.

Det har vært bred satsing for å øke bevisstheten om og forbruket av økologisk mat både innenfor offentlige virksomheter (særlig barnehager og skoler). Samarbeidet med Miljøfyrtårn er svært positivt og gir resultater.

Se for øvrig pkt. 23.1.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510 Fagdep.	
21 Matsikkerhet	kr 15 720,15	kr 0,00
22 Landbruk over hele landet	kr 9 904,93	kr 0,00
23 Eiendoms- og bosettingspolitikk	kr 20 400,00	kr 0,00
24 Bærekraftig kultur	kr 6 721,61	kr 0,00
Andre oppgaver under LMD	kr 9 043 431,28	kr 0,00
Sum:	kr 9 096 177,00	kr 0,00

Kunnskapsdepartementet

Resultatområde 31 Tilsyn og forvaltningsoppgaver på opplæringsområdet

31.1 Tilsyn

Tilsyn er avdelingens hovedoppgave også i 2013. Hele avdelingen er involvert i tilsynsarbeidet. Fylkesmannen i Buskerud vurderer det slik at tilsynsaktiviteten for 2013 er gjennomført i henhold til aktivitetskrav. Vi har gjennomført til sammen 21 tilsyn på utdanningsområdet. Et av tilsynene var et skriftlig tilsyn rettet mot alle kommunene i fylket.

Fylkesmannen i Buskerud har ført felles nasjonalt tilsyn med fire skoler i Hole kommune. Dette er i henhold til aktivitetskravet. Vi har videre ført oppfølgingstilsyn med Buskerud Fylkeskommune og fire videregående skoler. Dette er i henhold til aktivitetskravet for fellesnasjonalt tilsyn.

Fylkesmannen har videre ført tilsyn med det prioriterte området gjennomføring av nasjonale prøver. Aktivitetskravet var her på to kommuner. Fylkesmannen i Buskerud har ført tilsyn med Kongsberg kommune og Nedre Eiker kommune i 2013. Et annet prioritert område vi skulle føre tilsyn med i 2013 var voksnes rett til grunnskoleopplæring. Fylkesmannen ble imidlertid forespurt å gjennomføre fire tilsyn med temaet svømmeundervisning. Utdanningsdirektoratet uttalte i den sammenheng at vi kunne bytte ut tilsynet med voksnes rett til grunnskoleopplæring med svømmeundervisningstilsynet. Fylkesmannen gjennomførte tilsyn med to skoler i Lier kommune og to skoler i Hurum kommune på svømmetilsynet. Dette er i henhold til aktivitetskravet fra Utdanningsdirektoratet.

Fylkesmannen har i tillegg ført til sammen 4 egeninitierte tilsyn på utdanningsområdet i 2013. Vi har her ført tilsyn med Kongsberg kommune og Hemsedal kommune på tema tilpasset opplæring og spesialundervisning. Vi har videre ført tilsyn med Buskerud fylkeskommune på temaet opplæring av barn i barneverninstitusjon. Disse tre tilsynene var alle stedlige tilsyn. Vi gjennomførte imidlertid også et skriftlig tilsyn på temaet kommunens tilstandsrapport. Tilsynet ble gjennomført med alle 21 kommuner i Buskerud fylke. I tillegg har vi gjennomført tre hendelsesbaserte tilsyn. Ett på Marinlyst skole i Drammen på temaet brukervedvirkning og foreldresamarbeid på bakgrunn av henvendelse fra skolens foreldreutvalg, ett mot Lier kommune med tema bruk av logoped i spesialundervisning og til slutt ett mot Hole kommune med tema elevpermisjon. De to siste ble besluttet gjennomført på bakgrunn av informasjon som kom frem i klagesaker.

Fylkesmannen vurderer vår tilsynsaktivitet for 2013 som godt gjennomført og i tråd med vårt embetsoppdrag. Vi vurderer resultatoppnåelsen for vårt tilsynsarbeid på utdanningsområdet som god sett i lys av bemanning, kompetanse, metodikk og strategier og ser det som et poeng at alle i avdelingen deltar i tilsyn. Dette for å utnytte de samlede ressurser og sette alle i stand til oppgavene i en risiko- og sårbarhetssammenheng.

Som grunnlag for å plukke ut tilsynsobjekt, benytter vi oss av den informasjonen vi får om kommunene og fylkeskommunen gjennom vår klagesaksbehandling, henvendelser fra publikum/elever/foresatte, ved for eksempel bekymringsmeldinger og andre viktige kilder, som skoleporten, GSI og media. Vi ser ved vurderingen også noe hen til om det tidligere har vært ført tilsyn med det aktuelle tilsynsobjektet og på hvilket tema.

Når vi skal vurdere omfanget av tilsynet, vurderer vi nøye tilsynstema og hvilket omfang og hvilken metodikk som vil være best egnet.

Fylkesmannen vurderer det slik at tilsynsobjektene i stor grad retter lovbrudd avdekket gjennom tilsyn, og at det er stor vilje hos kommunene til å rette lovbruddene. Vår erfaring etter oppfølgingstilsynene med elevenes rett til et godt psykososialt miljø, er at Buskerud fylkeskommune har gjort et grundig arbeid med dette i tiden mellom det felles nasjonale tilsynet og oppfølgingstilsynet, og at forståelsen ute blant de ansatte i skolene er bedre enn det var i 2011, da vi gjennomførte det felles nasjonale tilsynet med fylkeskommunen. Vi ser også at Buskerud fylkeskommune har ansatt et mobbeombud i tiden etter vårt tilsyn i 2011.

Vi ser imidlertid at noen kommuner bruker noe tid på å klare å rette lovbrudd som er avdekket gjennom tilsyn. Kommunene sender inn dokumentasjon på at lovbruddene skal være rettet innen fristen som vanligvis er satt til tre måneder etter endelig tilsynsrapport, men det er ikke alltid at den innsendte dokumentasjonen er tilstrekkelig for å rette lovbruddene på alle områder. Noen kommuner har behov for flere runder med veiledning samt nye frister for innsendelse av dokumentasjon for å rette lovbruddene. Fylkesmannen antar at økt veiledning i forkant og etterkant av tilsynet vil kunne avhjelpe dette i noen grad.

Avdelingen har holdt kurs for sektor på tilsynsfeltet. Vi arrangerte i januar 2013 en tilsynskonferanse sammen med vergemål – sosial og barnevernavdelingen og helseavdelingen ved embetet. Konferansen skulle danne grunnlag for bedre samarbeid og utvikling av tilsynet til det beste for innbyggerne i kommunene. Målgruppen for konferansen var ledere på ulike nivåer innenfor blant annet oppvekst og utdanning. Det ble også holdt en kommunesamling i desember 2013, der blant annet resultatene fra tilsynene og tilsyn i 2014 var tema, med tanke på erfaringsspredning og læring av gjennomførte tilsyn. På samlingen ble også Utdanningsdirektoratet veiledningsmateriale og egenvurderingsskjema for det fellesnasjonale tilsynet 2014-2017 gjennomgått. Veiledningsmaterialet for det fellesnasjonale tilsynet 2014-2017 er også gjort tilgjengelig for kommunen

31.2 Klagesaksbehandling

Fylkesmannen vurderer resultatoppnåelsen for vår klagesaksbehandling som god sett i lys av bemanning, kompetanse og vår metodikk og våre strategier. Innkomne klagesaker blir som regel avgjort innen en måned etter at de kommer inn. Grunnet stor saksmengde siste del av 2013, ble saksbehandlingstiden i noen saker lenger enn forvaltningslovens frist på en måned. Der det går over en måned før saken blir avgjort, er vårt mål å sende ut et midlertidig svar så raskt som mulig etter at saken kommer inn, slik forvaltningsloven krever. Grunnet stor saksmengde ble det imidlertid ikke alltid sendt ut midlertidig svar selv om saksbehandlingen tok mer enn en måned. Alle saker ble imidlertid avgjort innen tre måneder, og resultatkravet er således oppfylt. Saker der rask avgjørelse har større betydning for klager, slik som for eksempel saker om elevenes psykososiale miljø, søkes å avgjøres snarest mulig etter at de kommer inn for behandling.

Fylkesmannen har for 2013 ikke hatt tilfeller der klager henvender seg på nytt til Fylkesmannen fordi skoleeier ikke har fulgt opp vedtaket. Fylkesmannen har heller ikke registrert mediasaker vedrørende dette.

Avdelingen har organisert klagesaksarbeidet i 2013 slik at vedtak alltid skal innom en jurist for kvalitetssikring. Avdelingen har også en fagkoordinator for juridisk som er med på å ivareta klagesaksbehandlingen og erfaringsoverføring ved vanskelige tolkingsspørsmål.

Antallet klagesaker må ses i sammenheng med at vi har en rekke relativt store saker som kommer inn og som krever mye ressurser, men som ikke munner ut i enkeltvedtak men derimot veiledning eller tilsyn. Saksmengden i 2013 vurderes å være relativt tilsvarende 2012.

Klage i grunnskolen (opplæringsloven med forskrifter)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Fremskutt skolestart, § 2-1 tredje ledd	0	0	0	0	0	
Utsatt skolestart, § 2-1 tredje ledd	0	0	0	0	0	
Ekstra år i grunnskolen, § 2-1 fjerde ledd	0	0	0	0	0	Vi har ikke hatt noen klager på ekstra år i grunnskolen, men det har vært flere henvendelser der dette er tema for veiledning.
Tegnspråkopplæring, § 2-6	0	0	0	0	0	
Særskilt språkopplæring, § 2-8	0	0	0	0	0	
Bortvisning, § 2-10	1	0	1	0	0	
Permisjon fra opplæringen, § 2-11	3	1	0	2	0	Det har vært en økning i antall spørsmål vedrørende permisjon. Det har imidlertid ikke vært noen markant økning i antall klagesaker.
Grunnskoleopplæring for voksne, § 4A-1	0	0	0	0	0	
Spesialundervisning for voksne, § 4A-2	0	0	0	0	0	Det har i 2013 ikke kommet inn noen klager på spesialundervisning for voksne. Det har således vært en nedgang i forhold til tidligere år.
Spesialundervisning, § 5-1	27	10	10	6	1	Det har vært en dobling av antall klagesaker på spesialundervisning i forhold til 2012.
Skyss, § 7-1	16	4	11	1	0	En av klagesakene var klage etter § 7-3.

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Skoleplassering, § 8-1	36	2	27	7	0	Antallet klager på skoleplassering har holdt seg stabilt i forhold til 2012.
Fysisk skolemiljø, § 9a-2	0	0	0	0	0	
Psykososialt skolemiljø, § 9a-3	5	2	3	0	0	En liten økning i forhold til 2012. Vi har i tillegg hatt flere veiledningssaker. Noen av disse har omtrent samme omfang som klagesaker.
Standpunkt (fag og orden og oppførsel)	76	48	28	0	0	Hovedgrunnen til at vi sender saken tilbake til ny vurdering av elevens kompetanse er at faglærer ikke har beskrevet elevens kompetanse i tilstrekkelig grad.
Lokalt gitt muntlig eksamen	4	1	3	0	0	En eksamen ble annullert.
Sum	168	68	83	16		

Klage i videregående opplæring (opplæringsloven med forskrifter)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Rett til ett/to ekstra år i vgo, § 3-1 femte ledd	4	3	0	1	0	
Særskilt inntak, § 3-1 sjette ledd	3	1	0	2	0	I tillegg kom det inn fem klager som ikke ble formelt behandlet da klager kom inn på sitt førstevalg. Videre ble en klage trukket.
Spesialundervisning, § 5-1	2	0	2	0	0	Det kommer få klager på spesialundervisning i vgo sett i forhold til antall klager i grunnskolen.
Sentralt gitt skriftlig eksamen	0	0	0	0	0	
Inntak, § 3-1 sjette ledd	0	0	0	0	0	
Tap av rett til videregående opplæring, §§ 3-8 og 4-6	0	0	0	0	0	
Videregående opplæring for voksne, § 4A-3	0	0	0	0	0	
Fysisk skolemiljø, § 9a-2	0	0	0	0	0	
Psykososialt skolemiljø, § 9a-3	0	0	0	0	0	
Sum	9	4	2	3		

Klage i private grunnskoler (privatskoleloven med forskrifter)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Fysisk skolemiljø, § 2-4 jf oppl § 9a-2	1	0	1	0	0	
Sum	1	0	1	0		

Klage i forbindelse med spesialpedagogisk hjelp til barn under opplæringspliktig alder (opplæringsloven)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Tegnspråkopplæring, § 2-6 tredje ledd	0	0	0	0	0	
Spesialpedagogisk hjelp, § 5-7	3	1	1	1	0	
Sum	3	1	1	1		

31.3 Grunnskolens informasjonssystem (GSI)

Fylkesmannen har deltatt på GSI-samling i regi av Udir. Det har blitt avholdt kurs for kommunene i Buskerud (27.09.2013).

Fylkesmannen har fulgt opp kommuner og de private skolene tett i forbindelse med rapporteringen i GSI. Skoleeiere har fått løpende veiledning og hjelp til registreringen. Buskerud fylke har mange små kommuner hvor kapasitet til kvalitetssikring og oppfølging av GSI-tall kan være en utfordring. Fylkesmannen har gjennom tett oppfølging bidratt til en mer omforent forståelse av rapportering og anvendelse av GSI-tallene. Aktuelle frister er overholdt.

I 2013 har det største problemet knyttet til innsamlingen vært overgangen til å hente skoleinformasjon fra Virksomhets og foretaksregisteret til Nasjonalt skolerregister og videre til GSI. Fylkesmannen har brukt mye tid på å veilede kommunene og skolene i dette arbeidet. Problemer med å få inn riktige opplysninger om skolene i GSI har ført til at innsamlingen har tatt lenger tid enn normalt, noe som igjen kan ha ført til mindre tid til gjennomføring av kontroller.

Fylkesmannen har anvendt data fra GSI for å belyse tilstanden i skolene i dialogmøter med kommunene, oppfølging av fylkets ROBEK-kommuner og i forskjellige møter med kommunenes representanter.

Fylkesmannen utarbeider en rekke oversikter og grafiske fremstillinger basert på blant annet GSI: Hver kommune mottar en cd med sine data, på kommune – og skolenivå på en rekke temaer. Data fra GSI brukes også i den årlige tilstandsrapporten for Buskerud fylke som Fylkesmannen utarbeider og distribuerer til kommunene. Ved henvendelse veileder også Fylkesmannen skoler, politikere, journalister og andre i bruk av rapporter i åpen del av GSI.

Fylkesmannen vurderer måloppnåelsen som god og de strategier og metoder som har vært benyttet som hensiktsmessige. Flere medarbeidere har god kompetanse på området. Embetets ressurser og kompetanse vurderes som tilstrekkelige for en rimelig god måloppnåelse.

31.4 Informasjon og veiledning

Fylkesmannen i Buskerud driver omfattende veiledning av lov- og regelverk på våre myndighetsområder. Lokale skoleeiere, allmennhet og aktuelle målgrupper veiledes på telefon og skriftlig ved skriftlige henvendelser. Vi opplever at vi mottar et relativt høyt antall skriftlige veiledningsspørsmål som kommer inn fra allmennheten og kommunene.

Fylkesmannen i Buskerud bruker en hver anledning til å informere om nasjonale strategier og satsinger, enten på fagdager som omhandler spesifikke tema, i ulike fora Fylkesmannen møter målgruppene, herunder kurs, konferanser og møter/veiledning av enkeltkommuner eller enkeltskoler.

Vi holder kurs og samlinger for sektoren gjennom året der vi informerer om regelverk og innhold, prinsipper og mål i den nasjonale utdanningspolitikken. Avdelingen er videre representert i en gruppe der representanter fra Fylkesmannen, kommunene og tilbydere av «Inn på tunet» er representert. Vårt bidrag i så måte er å informere om regelverket rundt ordningen.

Fylkesmannen har gjort det til et poeng, i møter med de andre aktørene på fylkesnivå, at vi alle bør bestrebe oss på å få nasjonale initiativ til å fremstå som helhetlige og sammenhengende. Når Fylkesmannen har egne samlinger

med kommunene, inviteres alltid de andre aktørene til å delta og bidra ut fra sitt ståsted.

Fylkesmannen i Buskerud har i samarbeid med Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) og Høgskolen i Telemark planlagt prosjekt for kompetanseheving knyttet til opplæring av elever med kort botid i Norge. Kompetansehevingen retter seg mot ledere og lærere i videregående opplæring, ungdomsskolene og voksenopplæringsenhetene. Buskerud fylkeskommune og tre kommuner er invitert til å delta. Prosjektet videreføres i 2014.

ERFARINGER MED VEILEDNINGER I VALGFAG OG MED ARBEIDSLIVSFAGET

Fylkesmannen vurderer måloppnåelsen for 2013 på dette rapporteringsområdet som god sett i lys av bemanning, kompetanse, metodikk og strategier. Vi har tro på at veiledning om regelverket på våre områder har god effekt og vurderer veiledning som et viktig virkemiddel for å oppnå regeletterlevelse i sektor i tillegg til tilsyn. Vår oppfatning er at sektor har et ønske om, og setter pris på, at vi driver aktiv veiledning. Vi søker å tilby regelverkssamlinger i ulike deler av fylket (gjærne nord og sør), slik at vi når flere i sektor og reduserer bilbruk. Vår oppfatning er at avdelingen har god kompetanse på regelverket og at vi besitter ulik fagkompetanse som utfyller hverandre godt.

Representanter for Fylkesmannen har deltatt på samlinger/møter i regi av Utdanningsdirektoratet.

31.5 Eksamen, nasjonale prøver og kartleggingsprøver

Sentralt gitt eksamen i videregående

Fylkesmannen i Buskerud har hatt sensuransvar for gjennomføring av sentralt gitt eksamen i videregående opplæring for region 2 (Vestfold, Telemark og Buskerud). I noen fagkoder har vi også hatt sensuransvar for region 1 (Oslo, Akershus, Østfold og Utland) og nasjonalt sensuransvar.

Våren 2013 hadde vi nasjonalt sensuransvar for fagkodene: REA3009 (geofag 2), SAM3002 (historie og filosofi 2) og SAM3038 (psykologi 2)

Høsten 2012 hadde vi nasjonalt sensuransvar for alle fagkodene embetet var tildelt sensuransvar for, bortsett fra fagkodene NOR1211/NOR1231 norsk hovedmål og NOR1212/NOR1232 norsk sidemål. Sensuransvaret for disse fagkodene var for region 1 og 2.

Våren 2013 ble totalt 357 fagpersoner oppnevnt som sensorer, og høsten 2012 ble totalt 105 fagpersoner oppnevnt som sensorer.

Det er ingen problemer med å skaffe nok sensorer til sensuren på høsten. Imidlertid var behovet for sensorer på våren av et omfang som gjorde det litt vanskeligere å få nok sensorer. Vi hadde nok sensorer i norsk våren 2013, men vi må bruke alle sensorene som er foreslått i PAS i norsk sidemål, hovedmål og psykologi. Imidlertid er det ikke flere sensorer annet enn at vi har for lite hvis noen blir syke eller ikke kan ta oppdraget likevel.

Det har vært positive tilbakemeldinger på sensorskoleringen som ble arrangert våren 2013.

Både fellessensuren på høsten og våren ble gjennomført på en god måte og uten store problemer. Likevel opplevde vi også i vår tregheter i PAS. Dette gikk utover den effektivitet Fylkesmannen kan ha og ønsket å ha på fellessensuren.

Fylkesmannen i Telemark og Vestfold bidro med personer fra sine embeter ved gjennomføring av fellessensuren både på høsten og våren.

Fylkesmannen i Buskerud var representert med en person på hurtigklagesensuren på Voksenåsen i juli 2013.

Sentralt gitt eksamen grunnskole

Fylkesmannen i Buskerud har hatt sensuransvar for gjennomføring av sentralt gitt eksamen i matematikk for grunnskolen for sensurregion 4 (Vestfold, Telemark og Buskerud).

I 2013 ble det oppnevnt 40 sensorer i sentralt gitt eksamen i matematikk for sensurregionen. Rekrutteringen av fagpersoner til sensoroppdrag i matematikk er god. Fylkesmannen har i samarbeid med Utdanningsdirektoratet og oppmann for matematikk gjennomført sensorkurs, der 39 av sensorene deltok. Sensor som var forhindret fra å komme fikk tilbud om å delta på sensorskoleringen til Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Fellessensuren ble

gjennomført uten problemer.

Nasjonale prøver

Nasjonale prøver i 2013 ble gjennomført i tråd med nasjonale føringer. Skoleeier og kommuner har blitt veiledet løpende igjennom året i bruk av PAS. Fylkesmannen gjennomførte kurs og har vært tilgjengelig for veiledning og support før og under gjennomføringen av prøvene.

Det ble gjennomført tilsyn med gjennomføringen av Nasjonale prøver i 2012 for to av kommunene i Buskerud. I begge kommunene ble det funnet avvik, særlig på områdene påmelding av elever og fritak fra prøvene.

Gjennomføringen i 2013 viser at det fortsatt er kommuner/skoler som gjør feil ved gjennomføringen, og Fylkesmannen mener det vil være behov for å gjennomføre tilsyn med området også i år.

Fylkesmannen opplever at endelige frister satt i PAS for registrering av resultater vanskeliggjør Fylkesmannens mulighet for purring og oppfølging av skolene. Fylkesmannen ber om at det settes en foreløpig frist i PAS for skolene og en endelig frist en uke etter, slik at Fylkesmannen kan bruke denne tiden til oppfølging av skoler med manglende resultater i PAS.

Fylkesmannen er likevel av den oppfatning at måloppnåelsen er god ut fra hvordan PAS fungerer i dag. Embetets ressurser, kompetanse, metodikk og strategier er tilstrekkelig til å sikre en god gjennomføring av Nasjonale prøver.

Elektroniske kartleggingsprøver i videregående opplæring

Høsten 2013 ble det gjennomført obligatoriske kartleggingsprøver i lesing og regning og en frivillig kartleggingsprøve i engelsk på Vg1.

Fylkesmannen i Buskerud har i forkant og gjennom hele prøveperioden sendt påminnelser om frister til fylkeskommunen og skolenivået.

Fylkesmannen opplever fortsatt at PAS begrenser skolens mulighet til å registrere manglende deltakelse på kartleggingsprøven. Dette gjør Fylkesmannens oppfølgingsrolle vanskelig.

PAS

Fylkesmannen arrangerte ett nybegynnerkurs i PAS høsten 2013 for skoleadministratorer i håndtering og bruk av PAS. Bakgrunnen for tiltaket var å gjøre skolene i bedre stand til å løse oppdraget.

Ressurser og kompetanse

Fylkesmannen har opprettet et team bestående av tre personer som arbeider med eksamener og prøver i PAS.

Teamet støtter og supplerer hverandre når det er nødvendig og gjør at vi ikke blir sårbare på området. Avdelingen har tilstrekkelig kompetanse og kapasitet på området. Total ressursbruk for prøver og sentralt gitt eksamen utgjør ca 40 ukeverk.

På bakgrunn av det ovennevnte vurderer Fylkesmannen målene satt for gjennomføring av eksamen i grunnskolen, eksamen i videregående opplæring, nasjonale prøver og kartleggingsprøver godt oppnådd.

Fylkesmannen i Buskerud

Særskild Rapportering	Spesifiser dersom avvik fra landsgjennomsnittet totalt eller på enkeltprøver)	Spesifiser dersom stor variasjon mellom skoleeiere innad i fylket	Vurdering av årsak til avvik	Beskrivelse av tiltak over skoleeiere med høy andel elever med fritak
-----------------------	---	---	------------------------------	---

Hvor stor andel av elevene har fått fritak fra deltakelse på nasjonale prøver	846 fritak av 26021 påmeldte utgjør ca 3,3%.	Andelen elever med fritak varierer fra 1% i Røyken kommune, til 10% i Hemsedal. Hemsedal er en liten kommune med få deltagere på nasjonale prøver.	Små kommuner utgjør de med størst andel fritak. Tallene virker fornuftige.	Fylkesmannen i Buskerud har i 2011 og 2012 gjennomført tilsyn med nasjonale prøver. Andelen fritak gir ikke grunnlag for ytterligere handling.
---	--	--	--	--

31.7 Tilskuddsforvaltning

Fylkesmannen har rapportert om ordningene i tertialrapporteringen.

I 2013 har det vært vesentlig større søknad om og utbetaling av tilskudd til grunnskole opplæring av barn i asylmottak og omsorgssenteret. Av den grunn ble det søkt om økt bevilgning som også ble gitt.

Fylkesmannen vurderer egen måloppnåelse som god. Forvaltningen av tilskuddene er normalt ikke veldig ressurskrevende, men grunnet noe utbytting av medarbeidere har oppgaven tatt litt mer tid enn i ett ordinært driftsår.

Fylkesmannen kontrollerer at tilskuddene følger forutsetningene.

Resultatområde 32 Oppgaver for økt kvalitet i grunnpoplæringen

32.2 Kompetanseutvikling

Fylkesmannens tiltak for økt kvalitet i grunnpoplæringen har vært knyttet til arbeid på disse områdene: stipend til videreutdanning, satsningen "Vurdering for læring", ungdomstrinnsatsningen/GNISTsamarbeidet...

19 av 21 kommuner og alle de private grunnskolene er med i pulje 4 av Vurdreing for læring. Arbeidet er regionalisert og voksenopplæringssentrene deltar som egen region. Fylkesmannen har deltatt på kompetanseutviklingen for ressurspersonene og deltatt på møter og andre tiltak i regionen. Underveisrapportene viser at skoleeiere ser på dette som ledd i et arbeid som for noen allerede hadde startet og for alle skal fortsette etter at satsningsperioden er over i juni.

Fylkesmannen har informert om og motivert til deltakelse i statlige kompetanseutviklingstiltak som Kompetansefor kvalitet og Strategi for etter og videreutdanning 2012-2013. Fylkesmannen i Buskerud er av den oppfatning at ordningen med statlig støtte til videreutdanning er godt kjent av skoleeierne. Temaet har blitt berørt i samlinger for skoleeiere, som del av GNIST-arbeidet, ungdomstrinns-satsingen og som del av satsingen med Vurdering for læring.

Via skoleeiere ble det søkt om deltakelse til videreutdanning for 76 lærere. Før oppstart høsten 2013 hadde to trukket seg. Senere har enda to trukket seg fra deltakelse. Det vil si at det nå er 72 lærere med i ordningen. Fra fylkeskommunale videregående skoler deltar 20 lærere. Drammen kommune har med 13 lærere og Røyken kommune har med 11 deltakere. I tillegg er 10 andre kommuner med i ordningen. Det vil si at det inneværende skoleår er 9 kommuner som ikke er med i ordningen. To private steinerskoler er inneværende skoleår med med hver sin deltakende lærer. Omfanget totalt sett i Buskerud har ligget på dette nivået så lenge ordningen har eksistert.

Den nye GNIST-prosjektlederstillingen er lagt til Fylkesmannen som har valgt å gå "tungt" inn i de aktuelle oppgavene, bla ved å gjennomføre en "kick-off"- samling for alle skolefaglige ansvarlige, rektorer og tillitsvalgte på ungdomstrinnet og tillitsvalgte på kommunenivå i januar 13. Det er i forbindelse med satsningen etablert et godt samarbeid på ledernivå mellom kommunene, KS, høgskolen, Utdanningsforbundet og Fylkesmannen, med utstrakt møtevirksomhet og gjennomføring av ulike tiltak. Fylkesmannen vurderer arbeidet med ungdomstrinnsatsningen som svært vellykket, ikke minst takket være innsatsen til prosjektleder og samarbeidspartene.

Fylkesmannen har kontrollert at kommunene har rapportert og fulgt opp dette.

Fylkesmannen vurderer samlet sett måloppnåelsen på området som tilfredsstillende.

32.3 Skoleporten

Tre ansatte er direkte involverte i oppgaver knyttet til tilrettelegging og bruk av data i Skoleporten. To av disse er oppdatert på brukerstøtte og veiledningsfunksjonen i Skoleporten. Det totale ressursbruket for avdelingen er ca 10 ukeverk. Fylkesmannen har deltatt i møter med Utdanningsdirektoratet og anser egen kompetanse på området som god. Målene anses nådd.

I 2013 har Fylkesmannen gjennomført følgende tiltak i forbindelse med Skoleporten:

- Det er gjennomført fagsamling med skoleeiere der temaet var skoleporten og tilstandsrapporten
- Dataene i Skoleporten blir brukt til utarbeidelse av kommuneprofiler som brukes i forbindelse med dialogmøter med hver enkelt kommune og i forkant av tilsyn. Kommuneprofilene er et levende dokument som stadig er under revisjon og utbedring
- Data fra Skoleporten brukes til utarbeidelse av årlig tilstandsrapport for Buskerud der blant annet skoleområdet inngår
- Fylkesmannen utarbeider hvert år en cd med sentral statistikk på skoleområdet, presentert grafisk. Alle kommuner får tilsendt hver sin cd som gir informasjon om tilstanden for hver enkelt skole i kommunen. Flere kommuner bruker dette materialet i eget arbeid og som informasjon lokalt
- Det er gjennomført tilsyn der temaet har vært kommuns årlige tilstandsrapport, jf. opplæringsloven § 13-10, andre ledd. Se også resultatområde 31.1.

Det er Fylkesmannens oppfatning at kommunene er aktive brukere av Skoleporten. Ikke minst gjennom tilsyn med tilstandsrapporter, ser vi at flertallet av kommunene bruker verktøyene i skoleporten.

32.4 Erfarings- og kunnskapsinnhenting

Også i 2013 arrangerte Fylkesmannen fagdag om Arbeidslivsfag sammen med Vestfold og Telemark.

Fylkesmannen klarte heller i 2013 å nominere noen skole til Dronning Sonjas skolepris for inkludering og likeverd. Til tross for gjentatte oppfordringer og flere henvendelser til skoleeierne var det ingen skoler som følte seg kallet til å søke. Fylkesmannen selv omtalte prisen og anmodet om søknader på møter med samtlige rådmenn og ordførere - uten at det altså bidro til søknader.

Fylkesmannen er bedt om å medvirke til informasjonsspredning om veilederkorpset. Dette er gjort ved videreformidling av meldinger fra Utdanningsdirektoratet og som del av GNIST-arbeidet i fylket.

Fra Buskerud har det vært med flere skoleledere i veilederkorpset. Flere av disse har hatt erfaringer fra arbeidet med ekstern vurdering som er gjennomført i samarbeid mellom Buskerud og Vestfold. Fylkesmannen har ikke en nøyaktig oversikt over deltakelse i veilederkorpset.

Skoleledere som er eller har vært med i veilederkorpset søkte på stillingene som utviklingsveiledere i Buskerud. To av tre nytilsatte veiledere i fylket vårt har denne bakgrunnen.

Fylkesmannen har også bidratt med å videreformidle informasjon til skoleeiere kunne søke om å få veiledning fra veilederkorpset. I 2013 kom det ikke noen slike søknader fra skoleeiere i Buskerud. Tidligere har fylkeskommunen og en kommune deltatt i ordningen. De har meddelt at de var fornøyd med utbyttet etter veiledningen. Fylkesmannen mener at ordningen er kjent for skoleeierne. Noen skoleeiere har meddelt at deltakelse i Vurdering for læring og Ungdomstrinns-satsingen er krevende, og at det ikke har vært ledig kapasitet

å delta i flere tiltak.

Fylkesmannen har deltatt på ulike samlinger og har spredd erfaringer knyttet til de ulike satsningene.

Fylkesmannen vurderer måloppnåelsen som god.

32.5 Tiltak innenfor tilpasset opplæring, spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning

I Buskerud har Fylkesmannen de senere årene tildelt midler til et nettverk som kaller seg "Multinettverk i Buskerud". Dette er et nettverk for personer som arbeider med multifunksjonshemmede barn i barnehage. De møtes blant annet til en konferanse en gang i året som Fylkesmannen tildeler midler til fra kompetansehevingsmidlene våre. Vi har sett at dette nettverket er med på å støtte de som arbeider med de barna med størst utfordringer i hverdagen. Vi ser det derfor som viktig å gi midler til en slik samling.

En vesentlig del av Fylkesmannens oppgaver består i generell veiledning via telefon og e-post, samt saksbehandling for å bistå enkeltpersoner og kommuner/fylke i spørsmål knyttet til temaene spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning.

Fylkesmannen har hatt et særskilt møte med en kommune vedrørende praktiseringen av reglene rundt § 5-7. Tema er også tatt opp på møte med alle kommunene på møter/treff vi har med de.

Fylkesmannen utarbeider hvert år diagrammer og oversikter over spesailundervisning og spesialpedagogisk hjelp for hver enkelt kommune og hver enkelt skole. Kommunene får hver sin cd med sine grafer og tall, som de så selv kan bruke i eget arbeid. Fylkesmannen har også ført tilsyn med samtlige kommuner om kommunenes tilstandsrapporter, der spesailundervisning er et obligatorisk tema kommunene skal analysere og eventuelt treffe tiltak på.

Fylkesmannen hadde et todagers lederforum for skole og barnehage hvor vi hadde Statped inne for å gi opplysninger om hvordan Statped kan samarbeide med kommunene og hvilke tilbud de kan gi. På samme møte var også tilpasset opplæring, spesialundervisning og spesialpedagogisk hjelp tema.

De fleste kommunene har et særskilt fokus på forholdene mellom tilpasset opplæring og spesialundervisning. Kommunene opplever det som problematisk at spesialundervisning øker dess eldre elevene blir.

Fylkesmannen jobber med å utarbeide en kurspakke for barnehagemyndighetene i kommunene på tema spesialpedagogisk hjelp. Det vil bli jobbet videre med dette i 2014. Fylkesmannen opplever dette som en komplisert og utfordrende, men svært viktig oppgave.

Miljørettet helsevern i skoler og barnehager. Tiltak er gjennomført i samarbeid med Helseavdelingen. Vi ba om tilbakemeldinger fra Buskerud fylkeskommunen og fra de private videregående skolene i fylket. Kartleggingen viste at det på skolenivå er igangsatt en rekke tiltak for elever med psykiske vansker. Kartleggingen viste også at det er utfordringer knyttet til det å få tilstrekkelig oppfølging fra helsetjenesten. Kartleggingen følges opp med en samling for skole- og barnehageeiere 2014.

Fylkesmannen og Statped har deltatt i møter med ledelsen for PP-tjenestene i Buskerud. Det er avsatt midler for kompetanseheving. Disse kompetansehevingstiltakene vil bli gjennomført i 2014. Lederne for PP-tjenestene uttrykker at de er positive til statlig medvirkning til denne kompetansehevingen.

Fylkesmannen i Buskerud har utfra resultatene i Elevundersøkelsen identifisert noen kommuner/skoler som over tid har hatt høye mobbetall. Vi foreslo aktuelle kommuner/skoler for oppfølging av prosjekt i regi av Utdanningsdirektoratet. Ingen kommuner/skoler i Buskerud kom med i det tiltaket. Fylkesmannen har etter dette hatt kontakt med fire kommuner med tilhørende skoler som har hatt høye mobbetall. Et dagseminar om temaet er arrangert for denne målgruppen. Mobbeombudet i Buskerud, en rådgiver i PP-tjenesten i Skedsmo og en representant fra Nasjonalt senter for læringsmiljø og atferdsforskning bidro. Vi har etter dette tildelt noen midler for oppfølging av tiltak i de aktuelle kommunene.

Foreløpige tilbakemeldinger et at det for skoler kjennes som en belastning å bli identifisert som skoler med høye mobbetall. Enkelte av skolene stiller spørsmål ved hvordan resultatene i Elevundersøkelsen er blitt slik de blir presentert. Representanter for kommunene melder at de er positive til temaet gis oppmerksomhet og at det støtte til tiltak.

Fylkesmannen ser at det i flere av kommunene jobbes tverrfaglig og tverretatlig med temaet spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning. Fylkesmannen har også tatt initiativ og igangsatt et større initiativ knyttet til

implementering av Barnekonvensjonen i kommunene og fylkeskommunen. Satsningen springer ut av "Sjumilsteget" i Troms, men har en noen annen innretning i Buskerud. Det er avsatt betydelige skjønnsmidler kommunene kan søke på til å gjennomføre sin egen plan på området. I prosessen bidrar styringsgruppa (kommunene, KS og Fylkesmannen) med ulike fellestiltak.

Resultatområde 33 Tilsyn og forvaltningsoppgaver på barnehageområdet

33.1 Tilskuddsforvaltning

Tilskudd til faste plasser i midlertidige barnehagelokaler

Vi behandlet ingen søknader om tilskudd i 2013.

Gjennomføring av kontroll

Stikkprøvekontroll for Røyken kommune - Hyggen Montessoribarnehage og Hyggen barnehage. Fylkesmannen ba kommunen om å oversende bekreftelse på at barnehagene som mottok tilskudd har flyttet til de permanente barnehagene i henhold til søknadene. Røyken kommune svarte i brev datert 31. mai 2013 at de permanente barnehagene ble tatt i bruk innen fastsatte frister, at barna ble flyttet til de permanente lokalene innen tre år, og at barna og personalet ble flyttet samlet fra de midlertidige lokalene til de permanente barnehagene. Dette er innenfor reglene i rundskriv F-03/2007 og F-01/2011. Fylkesmannen fant ingen avvik og kontrollen ble avsluttet.

Investeringsstilskudd til nye barnehageplasser

Vi behandlet ingen søknader om tilskudd i 2013.

Gjennomføring av kontroll

Stikkprøvekontroll Hole kommune - Svendsrud naturbarnehage. Kontrollen ble gjennomført ved at kommunen ga tilbakemelding på et spørreskjema, samt at de bekreftet at vilkårene for tilskuddet var oppfylt. Fristen for tilbakemelding var 27. mai 2013.

Hole kommune bekreftet for Svendsrud naturbarnehage at bindingstiden på 10 år ikke var brutt av barnehagen. Og at barnehagen driver med tilnærmet samme kapasitet som da tilskuddet ble gitt. Fylkesmannen anså kontrollen for avsluttet.

Kontroll av tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant mindreårige barn i førskolealder

Fylkesmannen gjennomførte stikkprøvekontroller for Krødsherad og Lier kommune. Kontrollene ble gjennomført gjennom innhenting og gjennomgang av skriftlig dokumentasjon. I tillegg ba vi kommunene, samt de utvalgte barnehagene, om å svare på et spørreskjema.

Krødsherad kommune gjorde ikke kjent for alle barnehagene at de kunne søke om og få tildelt midler til språkstimulering for minoritetsspråklige førskolebarn. Krødsherad kommune svarte i brev datert 2.oktober 2013 at de nå har utarbeidet rutiner for forvaltning av tilskuddet. Og at rutinene er gjort kjent for de som kan søke om tilskudd. Fylkesmannen anså kontrollen for avskuttet.

Lier kommune førte ikke kontroll med at forutsetningene for tilskuddet ble overholdt i henhold til rundskrivets krav (rundskriv F-01-11). Lier kommune svarte i brev datert 28 .august 2013 at kommunen fremover vil føre kontroll med at forutsetningene for tilskuddet blir overholdt, og i tillegg skal barnehagene levere en rapport over bruken av tilskuddet. Fylkesmannen anså kontrollen for avsluttet.

Fylkesmannen vurderer måloppnåelsen på området som god.

33.2 Klagesaksbehandling

Fylkesmannen vurderer resultatoppnåelsen for vår klagesaksbehandling på barnehageområdet som god i lys av bemanning, kompetanse og vår metodikk og strategier. Innkomne klagesaker blir avgjort uten ugrunnet opphold, slik kravet er etter forvaltningsloven. En av sakene på likeverdig behandling tok imidlertid til sammen 10 måneder å endelig avgjøre, da den var til behandling hos Fylkesmannen i to runder etter kommentarer fra PBL i etterkant av vårt vedtak som førte til en ny behandling av saken. Avdelingen har fokus på også å få avskrevet sakene teknisk i ePhorte, slik at vår reelle saksbehandlingstid også kommer til uttrykk i den automatiske rapporteringen.

Avdelingen har organisert klagesaksarbeidet i 2013 slik at vedtak alltid skal innom en jurist for kvalitetssikring. Avdelingen har også en fagkoordinator for juridisk som er med på å ivareta klagesaksbehandlingen og erfaringsoverføring ved vanskelige tolkingsspørsmål.

Type Klage	Medhold/delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Sum
Barnehageloven § 10	0	0	1	0	1
Barnehageloven § 16	0	0	0	0	0
Forskrift om familiebarnehager § 7	0	0	0	0	0
Forskrift om foreldrebetaling § 5	0	0	0	0	0
Forskrift om likeverdig behandling av barnehager i forhold til offentlige tilskudd	0	1	5	3	9
Forskrift om midlertidig og varig dispensasjon og unntak frå utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder § 4	0	0	0	0	0
Forskrift om pedagogisk bemanning § 3	0	0	0	0	0

Merknad

I 2012 hadde Fylkesmannen ingen klager på likeverdig behandling. I 2013 har vi hatt til sammen 9 klager på dette området. Flertallet av disse klagene har resultert i oppheving. I tillegg til klagene på likeverdig behandling, har Fylkesmannen på barnehageområdet hatt en klagesak på godkjenning av en familiebarnehage. Kommunens vedtak ble opphevet.

33.3 Informasjon og veiledning

Fylkesmannen har daglig løpende veiledning per telefon og e-post med kommuner som eiere og myndighetsansvarlige, private barnehageeiere og andre aktuelle målgrupper. Spørsmålene omhandler barnehageloven med forskrifter og utviklingsoppgaver. Mange av telefon- og e-posthenvendelsene har også i 2013 handlet spesielt om likeverdig behandling. Fylkesmannen bruker videre egen hjemmeside for å informere kommuner og barnehageeiere om aktuelle temaer.

Fylkesmannen i Buskerud har i 2013 hatt to informasjons- og veiledningsmøter med kommunene som barnehagemyndighet. Vi har blant annet hatt gjennomgang av NOVA-RAPPORTEN: kvalitet i barnehagen, nr. 1/13 ved forsker Gulbrandsen, barnehagemyndighetens rolle i flerkulturelt arbeid i barnehagene v/NAFO, BASIL - informasjon, likeverdig behandling, implementering av ny rammeplan for barnehagene, fagbrev for assistenter i barnehagen v/Fylkeskommunen, utvikling av system for å følge kvaliteten i barnehagesektoren, kompetansestrategien 2014-2020, ulike rundskriv fra Kunnskapsdepartementet/Utdanningsdirektoratet, ulike rapporteringer for kommunen, kommunen som godkjennings- og tilsynsmyndighet, pedagogisk bemanning og dispensasjoner samt rett til barnehageplass. Vi har diskutert likestillingstiltak i kommunene. I tillegg har vi hatt fellessamling/lederforum for kommunene og fylkeskommunen på barnehage- og skoleområdet med tema: GNIST, GLØD, felles løft for tidlig innsats i barnehage og skole ved Hallingdalkommunene, Statped har gitt kommunene innblikk av hva de kan bistå kommunene med - med særlig fokus på kompetanseutvikling i PPT, nytt fra Fylkesmannen, Pisa-undersøkelsen ved UiO, gjennomgang av funn ved Fylkesmannens tilsyn og hva vårt fokus vil være for 2014.

Fylkesmannen bruker dataene i BASIL-rapporteringen (15.12-rapporteringen) og kostratall til å utarbeide en årlig

tilstandsrapport for Buskerud på blant annet barnehageområdet.

Data fra blant annet BASIL blir også brukt til å utarbeide kommuneprofiler som fylkesmannen bruker i forbindelse med dialogmøter med hver enkelt kommune og i forkant av tilsyn. Kommuneprofilene er et levende dokument som stadig er under revisjon og utbedring.

Fylkesmannen opplever at kommunene har kontroll på egen dimensjonering av barnehagetilbudet og at alle barn som har rett til plass har fått plass i barnehage innen fristen. Fylkesmannen har hatt en henvendelse fra en foreldre som spurte om egen kommunes plikter vedrørende rett til plass. Vi sendte henvendelsen til kommunen hvorpå de ga innspill på hvordan de løste søknadsprosessen i kommunen. Vi ga kommunen tilbakemelding på at vi opplevde at de var innenfor plikten, men at de kunne tydeliggjøre hvilke plikter kommunen hadde overfor de barn som har rett til plass. Videre har vi svart på Utdanningsdirektoratets rapportering vedrørende kommunens plikt til å oppfylle retten til barnehageplass per 1.9.13. Vi sendte ut henvendelse til alle kommunene med spørsmål om kommunen oppfylte plikten til rett til plass.

Fylkesmannen har hatt veiledning med en kommune særskilt vedrørende godkjenning av barnehage. Denne henvendelsen er også sendt videre til Utdanningsdirektoratet for behandling. Saken gjelder folkehøgskole som driver barnehage.

Fylkesmannen anser at oppdraget er utført tilfredsstillende ut fra embetsoppdraget gjennom de tiltak som er beskrevet ovenfor. Vi mener at tiltakene vi har nevnt ovenfor er egnet til å oppfylle vårt oppdrag på dette området. Vi opplever at de ulike metodene vi benytter for informasjon og veiledning er hensiktsmessige. Ved å ha faste samlingspunkt med juridiske temaer er vi med på sette kommunene i bedre stand til å utføre sin myndighetsrolle overfor kommunale og ikke-kommunale barnehager.

Disponible midler er benyttet på en hensiktsmessig måte, og avdelingen får gode tilbakemeldinger på de strategier vi benytter og har benyttet.

Syv ansatte i avdelingen er involvert i arbeidet med informasjon og veiledning på barnehageområdet. Kompetanse og kapasitet er tilfredsstillende, men det er tider på året som er mer belastende enn andre og som kan være utfordrende når det gjelder å holde frister og utføre de oppgavene vi er satt til å gjøre. Særlig med tanke på at Utdanningsdirektoratet også ber om tilbakemeldinger på ulike temaer i løpet av året både vedrørende rett til plass og GLØD.

Den samlede kompetanse på avdelingen vurderes som god, og vi mener embetsoppdraget er besvart på en god måte. Mest ressurser går med til daglige henvendelser på telefon, e-post og noen henvendelser fra media.

33.4 Tilsyn

Fylkesmannen i Buskerud har i 2013 ført tilsyn med seks kommuner på barnehageområdet. Dette er i henhold til resultatkravet på området. Av disse seks tilsynene har tre vært stedlige og tre vært skriftlige. Metodikken for tilsynene har vært systemrevisjon. Fylkesmannen i Buskerud tar først i bruk ny tilsynsmetodikk i 2014. I likhet med tilsyn på skoleområdet, har tilsyn med barnehageområdet vært en prioritert oppgave for Fylkesmannen.

Tema for de tre stedlige tilsynene har vært kommunen som godkjenningsmyndighet, tilsynsmyndighet og barnehagemyndighet. Vi har sett på hvordan kommunen oppfylder kravene i barnehageloven §§ 8, 10, 16, 17 og 18 med tilhørende forskrifter. Det ble gitt avvik i to av tre tilsyn. Fylkesmannen har fra de to kommunene fått tilsendt plan for hvordan avvikene skal rettes. Tilsynene er avsluttet.

Tema for de tre skriftlige tilsynene har vært likeverdig behandling og familiebarnehager. Det ble gitt to avvik på tilsynene. Avvikene ble gitt på tilsyn med likeverdig behandling. På dette tilsynet ble det også gitt to merknader.

Fylkesmannen i Buskerud vurderer vårt tilsynsarbeid på barnehageområdet i 2013 som godt utført sett i lys av embetets ressurser, kompetanse og metodikk og strategier. Ved valg av tilsynsobjekter har vi foretatt en risikovurdering blant annet basert på vår kjennskap til kommunen gjennom klagesaksbehandling, tall fra rapporteringer (her særlig BASIL), tidligere tilsyn samt vår kjennskap til tilsynsobjektene gjennom fagsamlinger og annen kontakt på barnehageområdet. Vi ser ved vurderingen også noe hen til om det tidligere har vært ført tilsyn med det aktuelle tilsynsobjektet og på hvilket tema.

Fylkesmannen i Buskerud oppfatter at tilsyn på barnehageområdet mottas positivt av kommunene, og at de påpekte avvik blir rettet. Det er etter Fylkesmannens oppfatning bedre forståelse i sektor nå hva gjelder norm for

pedagogisk bemanning enn hva det har vært tidligere. Det mangler imidlertid fortsatt noe på kjennskapen til regelverket i sektor sett under ett, blant annet hva gjelder dispensasjoner fra utdanningskravet og forvaltningsloven.

Fylkesmannen i Buskerud har også i 2013 arrangert fagsamlinger for barnehagemyndighetene i kommunene. På fagdager med barnehagemyndighetene i kommunene i 2013 var tema blant annet likeverdig behandling, pedagogisk bemanning og godkjenning.

Fylkesmannen i Buskerud har i 2013 begynt forberedelsen for å benytte Utdanningsdirektoratets metodehåndbok også på tilsyn på barnehagesiden. Vi har begynt å skrive referater fra intervjuene på samme måte som på skolesiden, med unntak av at referatene ikke gis til intervjuobjektene for verifisering (gjennomlesing og signatur). Vi har også formidlet ut til kommunen om at gjennomføringen av tilsynene fra og med 2014 vil følge en annen metodikk. Kommunen har blitt gitt en kort innføring i hva det vil si for dem som barnehagemyndighet når vi gjennomfører tilsyn. Dette vil vi følge opp med en heldags fagsamling i februar 2014, der tilsynsmetodikk er tema.

Fylkesmannen gjennomførte i 2013 en kommunesamling, der blant annet resultatene fra tilsyn var tema, med tanke på erfaringsspredning og læring av gjennomførte tilsyn.

33.5 Kontroll av årsmelding per 15/12 og årsregnskap for ikke-kommunale barnehage

Kontroll av årsmelding per 15/12

Fylkesmannen har kvalitetssikret og godkjent data som fremkommer i årsmeldingsskjemaene.

I tilknytning til kvalitetssikringen har Fylkesmannen i Buskerud utarbeidet et excelark som viste hvilke barnehager som manglet data i de rubrikker som skulle være utfylt.

I forbindelse med kontrollen har Fylkesmannen satt spørsmål ved ca. halvparten av rapporteringene fra barnehagene. Innrapporteringer som Fylkesmannen ikke har funnet logiske forklaringer på ble sendt til kommunen med spørsmål om opplysningene var fylt ut korrekt eller ikke. Vi benyttet saksbehandlingsmerknadene i Basil for å purre de kommunene som lå på etterskudd med rapporteringen. Fylkesmannen godkjente årsmeldingene på bakgrunn av tilbakemeldingene fra kommunene.

På grunn av endringer knyttet til årsmelding for 2013 planlegger Fylkesmannen kurs for kommunene i januar 2014.

Årsregnskap

Vi har fulgt opp at kommunene overholder fristen for innlevering av årsregnskapsskjema for ikke-kommunale barnehager. Innsamlingen gikk greit.

Egenvurdering

Vi har utarbeidet en egen excelark som er laget for formålet og som kan knyttes opp mot årsmeldingsskjemaene.

Excelarket gir en rask oversikt over hvilke tall som kan være feil utfylt for den enkelte barnehage. Excelarket viser blant annet om informasjonen i de obligatoriske feltene er ulogisk, eller ikke utfylt. Informasjonen brukes i oppfølgingen av kommunene.

Excelarket blir også benyttet som grunnlag for tilsynsarbeidet.

Fylkesmannen vurderer at oppgavene er utført og at måloppnåelsen er god.

34.2 Kompetanseutvikling og rekruttering

Måloppnåelse

Fylkesmannen vurderer måloppnåelsen som tilfredsstillende gjennom de tiltak som er gjennomført på dette resultatområde. Det er allikevel en utfordring å få satt av tid til utviklingsoppgaver fordi barnehageområdet har fått større oppgaver på tilsynssiden og omfanget av hvert tilsyn har også økt. Avdelingens kompetanse på barnehageområdet er god og stabil. De valgte strategier og metoder er i stor grad baserte på tidligere gode erfaringer og drøftinger med gode samarbeidspartnere.

Fylkesmannen har også i år hatt flere møter, kurs og konferanser for barnehageansvarlige/ myndighetene i kommunene og de ansatte, både for pedagoger og assistenter, i barnehagene. Høgskolen i Telemark og NAFO har vært gode samarbeidspartnere når vi har gjennomført kurs og konferanser. I tillegg har vi benyttet oss av andre fagpersoner og fagmiljøer. Vi ser på denne type virksomhet som egnet til å fortelle om nytt i sektoren og overføre ny kunnskap "ute i sektoren".

Rekruttering

I forbindelse med spesielle tiltak rettet mot rekruttering av førskolelærere-barnehagelærere/GLØD til barnehagen har vi for 2013 benyttet oss av en felles gruppe for skole og barnehage (Utdanningsforum), hvor representanter fra kommunene, Høgskolene i Buskerud og Telemark, karrieresenter, arbeidsgiver- og fagforeningsorganisasjoner har deltatt (Utdanningsforum). Vi har også i 2013 benyttet oss av en tidligere utviklet reklamefilm som har blitt sendt på ulike kinoer i Buskerud frem til søknadsfristen for høyere utdanning i april. Kortversjonen av reklamefilmen ble vist på flere kinoer i Buskerud i 6-8 uker før søknadsfristen for høyere utdanning for våren 2013. Vi har tro på at reklamefilm på kino er en god anvendelse av noen av rekrutteringsmidlene. Buskerud har ingen egen utdanningsmesse, men vi har et fylkesnettverk bestående av "mib-gutter". Disse har fått tildelt midler fra Fylkesmannen til å reise ut til ungdomsskoler og videregående skoler i fylket for å fortelle om barnehagelærereutdanningen og barnehagelæreryrket. Fylkesmannen har også hatt motivasjonskonferanse for å få flere søkere til lærer- og barnehagelærerutdannelsen. Konferansen ble rettet mot elever og andre grupper. Motivasjonskonferansen ble gjennomført i samarbeid med Høgskolen i Telemark, Høgskolen i Buskerud og GNIST. Til tross for omfattende informasjonsarbeid i forkant hadde konferansen lav oppslutning med totalt 22 deltakere på barnehageområdet.

Fylkesmannen har hatt et godt samarbeid med Høgskolen i Telemark når det gjelder mange av rekrutteringstiltakene. Vi har også sett rekruttering, kompetanseheving og likestilling i sammenheng.

Fylkesmannen foreslår at det var settes av flere midler på rekrutteringsområdet. Tidligere år har økte tildelinger gitt oss større handlingsrom og fleksibilitet. Fylkesmannen i Buskerud har tidligere brukt midler på direkte tiltak som stipend til assistenter som har ønsket å delta på arbeidsplassbasert førskolelærerutdanning eller på videreutdanning i veiledning for barnehagelærere. Fylkesmannen har stor tro på å rekruttere assistenter til barnehagelærerutdanning. Vi tror det er den gruppa som er mest motivert til å ta utdanning fordi de ofte har lang erfaring fra barnehagehverdagen og er topp motiverte for utdanningen når de først velger å ta barnehagelærerutdanning. Vi har sett at disse tiltakene har blitt veldig godt mottatt "ute". Vi ønsker oss derfor at midler knyttet til rekruttering økes eller at gruppen ivaretas gjennom for eksempel permisjon med lønn.

Kompetanseutvikling

Alle kommunene i Buskerud har søkt og fått tildelt kompetansemidler for 2013. Alle kommunene har arrangert fellesarrangementer og tildelt midler etter søknad for noen barnehager hvis de har hatt spesielle ønsker vedrørende kompetanseheving. Både fellesarrangementene og midlene etter søknad har vært tilgjengelige for både kommunale og private barnehager. De kommunene som både har kommunale og private barnehager har etablert egne grupper som diskuterer kompetanseheving og bruk av tildelte midler fra Fylkesmannen og bruk av egne midler i tillegg. Temaene som kommunene har hatt på sine samlinger/konferanser har vært veldig varierte. De spenner seg fra satsningsområdene i "Vennskap og deltakelse" til tidlig innsats og spesialkurs tilpasset enkeltbarnehager. Alle ansatte har fått muligheten til å delta på ulike kurs som kommunen har arrangert eller fått tildelt midler til.

I tillegg har Fylkesmannen arrangert felleskonferanser for både kommunale og private barnehager på temaene flerkulturelt arbeid, likestilling og danning. Dette er temaer som også vil ha fokus i 2014. Se for øvrig punkt 34.3 om flerkulturelt arbeid. Når det gjelder fellessamlingene/konferansene vi har arrangert har vi stort sett samarbeidet med Høgskolen i Telemark, som har hatt ansvar for det faglige mens Fylkesmannen har hatt ansvar for det tekniske.

Fylkesmannen har i samarbeid med Fylkeskommunen i Buskerud utviklet og iverksatt forkurs for assistenter i barnehage, slik at de skulle settes i stand til å ta fagbrev (praksiskandidat). Fylkesmannen har utbetalt kr 770 000 til fylkeskommunen for gjennomføring av kursene. Midlene skal gå til tre kurs à 17 deltakere - to kurs starter opp slutten av januar 2014 og ett kurs starter opp høsten 2014. Av disse midlene er det også avsatt kr 8000 til hver barnehage som har deltakere på forkurset som starter i januar -14. Vi hadde over 60 søkere til forkursene (60 timer over 10 uker). Så kurset var meget populært. Vi tror tiltaket vil føre til økt kompetanseheving for assistenter som ikke ønsker å utdanne seg til barnehagelærere.

Når det gjelder kurs for nye assistenter var det meget vanskelig å rekruttere deltakere til dette. Vi sendte ut e-poster til barnehagene, vi sendte ut invitasjon per brev, men allikevel meldte det seg kun 15 deltakere til kursdagene. Kursrekke ble allikevel gjennomført etter planen i samarbeid med Høgskolen i Telemark. Vi vil nok gjennomføre dette tiltaket på en annen måte i 2014.

Dette er nå tredje året vi har KOBASS-utdanning for assistenter. Vi inviterte både gjennom e-post til barnehagene, sendte ut invitasjon per brev og vi la ut invitasjoner. Vi erfarer at det er blitt vanskeligere å rekruttere deltakere til denne utdanningen.

Tiltak for økt rekruttering av menn til arbeid i barnehagen

Mib Buskerud består av fem lokale mib-nettverk, og det er totalt 11 kommuner involvert i nettverksarbeidet. Alle de lokale nettverkene møter med representanter i Mib Buskerud. Nettverket ledes av Fylkesmannen og har ellers representanter fra barnehagemyndighetene samt kommunale og ikke-kommunale barnehager.

Fylkesmannen fikk i 2011 ansvaret for opprettelse av likestillingsteam. Arbeidet er videreført i 2013. Teamet ledes av Fylkesmannen og består ellers av representanter fra Høgskolen i Telemark, barnehagemyndighetene og Mib Buskerud. Likestillingsteamet har nært samarbeid med Mib-nettverkene lokalt i forbindelse med deltakels på utdanningsmesser samt møter med rådgivere, elever i ungdomsskolene og elever i videregående opplæring. Teamet arbeider med rekruttering generelt og rekruttering av menn spesielt.

Følgende tiltak er gjennomført i Mib Buskerud, de lokale nettverkene og likestillingsteamet:

- Det er planlagt og gjennomført likestillingskonferanse med Claes Schmidr/Sara Lund
- Det er planlagt og gjennomført to likestillingskurs for barnehagene i Buskerud i samarbeid med Likestillingscenteret, Dronning Mauds Minne Høgskole for førskolelærerutdanning og stiftelsen Kanvas.
- 13 barnehager har fått tildelt midler til oppstart av "Lekeressurs i barnehagene" etter søknad. Lekeressurs er et tiltak der gutter i ungdomsskolen får tilbud om jobb i barnehagen om ettermiddagen og/eller i ferier. Tiltaket videreføres i 2014.
- Mib arbeidsgruppe har planlagt og utarbeidet brosjyre for rekruttering av unge til barnehagelærerutdanningen og barnehageyrket. Brosjyren ble ferdigstilt februar 2013. Det er i tillegg kjøpt inn fire rollups som har vært benyttet på stands, informasjonsmøter og konferanser.
- Kommunene og Mib-nettverkene lokalt har planlagt møter og skolebesøk med fokus på å velge utradisjonelt. I Drammen og Kongsberg ble det gjennomført møter med rådgivere og/eller skoleelever i ungdomsskolen og/eller videregående skoler i 2013. I møtene ble det informert om barnehagelærerstudiet og arbeid i barnehagene. Arbeidet videreføres og utvides i 2014, blant annet i tilknytning til prosjektet "Lekeressurs i barnehagen".
- Mib-nettverkene lokalt har gjennomført faglige og sosiale arrangementer for menn som jobber i kommunale og ikke-kommunale barnehager.
- Mib Eiker (Øvre Eiker og Nedre Eiker) har videreført likestillingspris for sine barnehager
- Mib Drammen har veiledet barnehager i og utenfor egen kommune i likestillingsarbeid

Etter Fylkesmannens vurdering er rekruttering av menn til barnehagene og arbeidet mot et mer likestilt samfunn en arbeidsoppgave som krever fokus over tid. Fylkesmannen, likestillingsteamet og Mib gruppene har gjennom konferanser, likestillingsseminar og møter med aktuelle instanser satt fokus på og styrket kompetansen og bevisstheten på dette området. Gjennom å engasjere både høgskoler, barnehagemyndigheter og de ansatte i barnehagene ansvarliggjøres og bevistgjøres flere ledd på ulike nivåer i rekrutterings- og likestillingsarbeidet. Informasjonsmateriellet som er utarbeidet brukes i møte med elever og rådgivere. Materiellet er utarbeidet i fellesskap for å sikre kvaliteten og for at hvert enkelt rekrutteringsmedlem skal ha et eierforhold til materiellet.

Antall menn i barnehagene i Buskerud varierer for de ulike kommunene. Noen kommuner har en høy andel menn i de fleste av sine barnehager, mens det i andre kommuner ikke er ansatt noen menn. Det kan være flere grunner til det, for eksempel at kommunen ikke har egne nettverk for menn eller ikke prioriterer arbeidet med å rekruttere flere menn til sine barnehager.

Fylkesmannen ser at Buskerud igjen har en nedgang i antall menn i basisvirksomhet for 2013. Dette kan skyldes at arbeid i barnehagen har lav status og lav lønn. Fylkesmannen håper at statusen kan endres gjennom informasjons- og rekrutteringsarbeid i skolen som gjennomføres i forbindelse med prosjektet lekeressurs som settes i gang og videreføres i fire kommuner i 2014.

Fylkesmannen anser måloppnåelsen på området som god. Kapasitet og kompetanse er god. De valgte tiltakene er iverksatt etter drøftinger i de nevnte gruppene og med barnehagemyndighetene og anses som hensiktsmessige. Noen av tiltakene er rettet mot gutter i ungdomsskolealder. Det vil derfor ta noen år før vi ser om status og rekruttering til barnehageyrket endres på bakgrunn av disse tiltakene.

Kompetansetiltak	Samarbeidspartner/UH-institusjoner m.fl.	Antall deltakere totalt	Antall deltakere fra kommunale barnehager	Antall deltakere fra ikke-kommunale barnehager
Videreutdanning i barnehagepedagogikk		0	0	0
PUB-studier		0	0	0
Kompetansehevingstudie for assistenter	Høgskolen i Telemark	32	14	18

Kompetansetiltak jf 20 mill.	Samarbeidspartner/UH-institusjoner m.fl.	Antall deltakere totalt	Antall deltakere fra kommunale barnehager	Antall deltakere fra ikke-kommunale barnehager	Midler pr tiltak (kr)
Fagbrev (praksiskandidatordningen)	Fylkeskommunen i Buskerud	35	15	20	770000
Basiskompetanse for assistenter	Høgskolen i Telemark	14	7	7	155000

34.3 Andre satsingsområder

Fylkesmannen har siden 2010 ledet en gruppe som arbeider med kompetansehevingstiltak i forbindelse med flerkulturelt arbeid i barnehagen i Buskerud. Gruppen består av representanter fra kommunen som barnehagemyndighet og barnehageeier, ansatte fra kommunale og ikke-kommunale barnehager, Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO), Høgskolen i Telemark og Fylkesmannen i Buskerud.

Gruppen har som mål å utarbeide tiltak som både er relevante og overkommelig for de som arbeider med flerkulturelle barn i barnehagene. I tillegg har det vært viktig å engasjere barnehageeierne og barnehagemyndighetene i større grad enn tidligere. I 2013 har gruppen hatt ett møte.

Med bakgrunn i samarbeidet er det gjennomført en konferanserekke i 2012/2013. Disse har i hovedsak vært rettet mot barnehagelærere, men har i tillegg vært åpen for assistenter i barnehagen. Konferansene ble lagt til tre ulike steder i fylket for å nå flest mulig ansatte. Følgende tema er belyst i konferansene: 1) Foreldresamarbeid, 2) Dokumentasjon, digitale læringsverktøy og ressurser på språkområdet, 3) Språkutvikling og flerspråklighet.

Fylkesmannen har i samarbeid med NAFO og Høgskolen i Telemark planlagt tiltak rettet mot kommunen som barnehagemyndighet. I Buskerud har Lier kommune, Hurum kommune, Røyken kommune, Nedre Eiker kommune og Øvre Eiker kommune deltatt. Målet har vært å øke kompetansen til barnehagemyndighet innenfor flerkulturelt arbeid på barnehageområdet. Fylkesmannen har videre tildelt midler til kompetanseheving for barnehagene i de nevnte kommunene. Kompetansehevingen i barnehagene skal ses i sammenheng med prosjektet på kommunenivå. Prosjektet videreføres til 2014.

Fylkesmannen mener at de tiltak som er beskrevet over er med på å innfri de resultatkrav vi har på området. Vi har i møter med både kommunene, NAFO, Høgskolen i Telemark og i konferanser for ansatte i barnehagene deltatt med 1-2 ansatte for å få oversikt/innsikt over hvilke temaer som blir foredratt om og for å se kontinuitet i arbeidet ut mot kommunene og barnehagene. Vi mener at de tiltakene som er nevnt over har bidratt til å styrke kommunens og barnehagenes kompetanse knyttet til flerkulturell pedagogikk og språkstimulering. Fylkesmannen anser sin kompetanse på fagfeltet som stabil og god. Videre vil vi bemerke at vi har et utmerket samarbeid med NAFO og Høgskolen i Telemark på dette området.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
31.1 Tilsyn	kr 1 138 174,42	kr 0,00
31.4 Informasjon og veiledning	kr 528 516,17	kr 0,00
31.5 Eksamen, nasjonale prøver og kartl. prøver	kr 530 455,54	kr 14 342 207,12
31.9 Annet tilsyn og forv. på utd.omr. (rest 31)	kr 847 247,26	kr 0,00
32.2 Kompetanseutvikling	kr 395 970,04	kr 632 221,01
32.3 Skoleporten	kr 184 002,32	kr 0,00
32.9 Andre oppg. for økt kval. i gr.oppl.(rest 32)	kr 473 740,80	kr 0,00
33.1 Tilskuddsforvaltning	kr 143 445,44	kr 0,00
33.2 Klagesaksbehandling	kr 309 316,37	kr 0,00
33.3 Informasjon og veil. bh	kr 0,00	kr 0,00
33.4 Tilsyn	kr 660 743,66	kr 0,00
33.5 Kontroll av årsmelding og årsregnskap	kr 0,00	kr 0,00
33.9 Andre tilsyn og forv. på b.hageomr. (rest 33)	kr 230 385,53	kr 0,00
34 Oppgaver for økt kvalitet i barnehagen	kr 455 330,83	kr 20 175,16
36 Landsdekkende oppgaver KD	kr 0,00	kr 0,00
Andre oppgaver under KD	kr 113 299,45	kr 0,00
Sum:	kr 6 010 627,00	kr 14 994 603,00

Statens Helsetilsyn

Resultatområde 41 Tilsyn og klagesaksbehandling etter barnevernloven

Ved utgangen av 2013 var det 12 barneverntjenester som ivaretok oppgavene for de 21 kommunene i fylket.

I perioden 2011 til 2013 ble de kommunale barneverntjenestene i Buskerud styrket med til sammen 36,6 stillinger gjennom de øremerkede midlene. Selv om antall barn i tiltak pr saksbehandler dermed er redusert, har den store økningen i antall nye meldinger første halvår 2013 på 25 %, gjort at den totale belastningen pr saksbehandlerstilling bare er redusert fra 20,6 til 19,9 gjennom året. Antall ubesatte stillinger spiller også en rolle; ved årsskiftet var 15,7 av i alt 257,8 opprettede stillinger ubesatt i Buskerud.

Kommunene har oversittet fristen i 7,5 % av sakene i 2013 når man legger rapporteringstall fra halvårsrapportene til grunn. Dette innebærer en svak økning, men er godt under landsgjennomsnittet på 17 %.

Antall klagesaker på kommunale enkeltvedtak holder seg på et høyt nivå, men er redusert fra 28 i 2012 til 25 i 2013. Fylkesmannen har mottatt 62 tilsynsklager i 2013, mot 43 året før.

Antallet klagesaker fra beboere på institusjoner har økt fra ni til 27. Denne tredoblingen antas å ha en viss sammenheng med større oppmerksomhet rundt beboernes rettigheter etter at Bufetat har gjennomført en opplæring for alle sine ansatte i institusjonene. Antallet begrunnede meldinger og pålegg Fylkesmannen har gitt til institusjonene er det samme som i fjor, hhv en og null.

41.1 Hendelsesbasert tilsyn

Fylkesmannen har i løpet av 2013 behandlet 57 tilsynsklager på forhold i den kommunale barneverntjenesten. 17 saker er avklart lokalt. 40 saker er behandlet av Fylkesmannen. Disse sakene har omhandlet totalt 52 forhold.

I 9 forhold er det påpekt lovbrudd, 14 forhold er avsluttet med råd/veiledning, 29 forhold er avsluttet uten bemerkning.

Saksbehandlingstiden har variert fra 0 til 136 dager, med en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 27 dager. I to saker er det brukt mer enn 3 måneder; dette skyldes at det har tatt lang tid å få inn nødvendig dokumentasjon.

21 av tilsynssakene knyttet seg til kommunens arbeid relatert til bestemte lovparagrafer, og flest av dem (18 saker) gjaldt måten kommunen gjennomførte undersøkelsene på. Åtte saker gjaldt mangelfull oppfølging av vedtak. 16 saker gjelder «Andre forhold», som f.eks. dokumentinnsyn og bytte av saksbehandler. Fire saker gjaldt hvilken kommune som hadde ansvaret for saken.

Fylkesmannen har initiert tilsyn i to kommunale barneverntjenester basert på innsendt materiale ved halvårsrapporten. Tema ved disse tilsynene var kommunens behandling av saker der det fremkom opplysninger om vold i nære relasjoner. Begge tilsynene ble gjennomført ved gjennomgang av et utvalg saksmapper og samtaler med saksbehandlere og ledere. Fylkesmannen fant ikke grunn til å forfølge sakene videre utover den råd og veiledning som ble gitt underveis.

41.2 Planlagt tilsyn

Fylkesmannen har gjennomført tilsyn som systemrevisjon i tre barneverntjenester som omfattet 8 kommuner, hvor tema var hentet fra barnevernloven. Alle de tre tilsynene inngikk i det landsomfattende tilsynet rettet mot kommunenes arbeid med oppfølging av barn i fosterhjem, initiert av Statens helsetilsyn.

Det ble funnet brudd på krav utledet av lov eller forskrift i to av de tre gjennomførte tilsynene. Eksempler på lov- og/eller forskriftsbrudd er:

«Kommunen sikrer ikke systematisk oppfølging og kontroll av det enkelte barns situasjon i fosterhjemmet»

og "Kommunen sikrer ikke barns rett til medvirkning ved oppfølging av barn i fosterhjem».

Fylkesmannen har i løpet av 2013 ført tilsyn med i alt sju barneverninstitusjoner, herunder 12 avdelinger/enheter. Fire institusjoner er statlige, og tre institusjoner eies og drives av private, hvorav en er en ideell organisasjon. I løpet av året har følgende endringer skjedd:

- Det er opprettet en ny privat institusjon som har etablert en avdeling i Hønefoss.

På de statlige institusjonene er det gjennomført en funksjonsdeling, som innebærer at den ene institusjonen som tidligere hadde fem avdelinger, nå er blitt til to institusjoner, en av dem med tre avdelinger og en med en avdeling. En av de tidligere avdelingene er nedlagt i løpet av året.

Ved utgangen av året var det sju barneverninstitusjoner, herunder elleve avdelinger/enheter.

Fylkesmannen har ført tilsyn med ett omsorgssenter for mindreårige med fem avdelinger/enheter i 2013. Omsorgssenteret er statlig. Det har ikke skjedd noen endringer i løpet av året.

Det er i 2013 ikke ført tilsyn med senteret for foreldre og barn som ligger i Buskerud.

Det er gjennomført 34 tilsynsbesøk i 2013 med barneverninstitusjoner, hvorav 4 er gjennomført som systemrevisjoner, og 30 som "individtilsyn". Dette gir en oppfyltingsprosent i "individtilsynet" på 105,3 %. Av de 30 besøkene etter § 8 var 15 uanmeldt.

Vi har også ført tilsyn med tre statlige behandlingsfosterhjem (MTFC), som følges opp av Bufetat Region øst. Vi har i alt gjennomført åtte tilsynsbesøk i disse behandlingsfosterhjemmene.

Tilsynsplaner er innsendt til Statens helsetilsyn innen fristene.

41.3 Klagesaker

I løpet av 2013 har Fylkesmannen behandlet 25 klager over enkeltvedtak i kommunene. 16 av disse sakene dreide seg om misnøye med innhold i, omfanget av eller avslag på hjelpetiltak (leksehjelp, besøkshjem, miljøarbeider, ferieopphold og lignende). Ett av disse vedtakene ble opphevet, ett ble omgjort og 14 stadfestet. En av de 14 stadfestede sakene gjaldt klage på oppfølging etter fylte 18 år.

I tillegg har vi behandlet mange henvendelser om klage på akuttvedtak / flyttevedtak og tilsyn under samvær. Alle disse sakene ble avvist (henvist Fylkesnemnd / Tingrett).

Blant de i alt elleve sakene som har dreidd seg om andre rettigheter, har vi behandlet seks klager på nektelse av

dokumentinnsyn (5 besvart ved orienteringsbrev, og en tatt til følge).

Gjennomsnittlig behandlingstid for klagesakene har vært 27 dager.

Fylkesmannen har i 2013 behandlet 27 klager fra beboere på institusjonene over forskjellige forhold knyttet til rettighetsforskriften. Dette er en tredobling av antallet klager fra sist år. Den kraftige økningen antas å ha sammenheng med større oppmerksomhet rundt beboernes rettigheter etter at Bufetat har gjennomført en opplæring for alle sine ansatte i institusjonene. Tolv av klagen kommer fra institusjonen for behandling av ungdom og tolv av klagen kommer fra akuttinstitusjonen.

De 27 klagen omhandlet til sammen 35 forhold i enkeltvedtak, jf. rettighetsforskriften § 26 første ledd. Klagerne ble gitt medhold i fem av forholdene. Klagen omhandler 21 vedtak om bruk av tvang i akuttsituasjoner og beboerne har fått medhold i fire av disse. De øvrige klagen fordeler seg noenlunde jevnt på de øvrige bestemmelsene i rettighetsforskriften, og det er gitt medhold i en av disse klagen.

Fylkesmannen har ikke mottatt noen klager på oppfølgingsvedtak fattet av statlig regional barnevernmyndighet.

41.9 Andre oppdrag

Den halvårslige rapporteringen fra 21 kommuner og de ca 350 slutførte kontrollskjemaene fra 12 barneverntjenester i Buskerud er gjennomgått (Fylkesmannen i Buskerud ber bare om å få innsendt kontrollskjemaer – og gjennomgår dem – i saker der det er brukt mer enn én uke på gjennomgåelse eller tre måneder på undersøkelse). Halvårsrapportene er sendt inn til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. Fylkesmannen utarbeider egne oversikter på bakgrunn av de slutførte kontrollskjemaene. Disse skjemaene gir oversikt over eventuelle fristoversittelser i saksbehandlingen i den enkelte kommune. Det er i 2013 ikke gitt mulkt til noen av kommunene i Buskerud.

Vi har ikke gjennomført noen kartlegginger på barnevernsområdet i 2013.

Resultatområde 73.1 Klager på økonomisk stønad og kvalifiseringsprogrammet etter lov om sosiale tjenester i NAV

Ved inngangen til 2013 hadde Fylkesmannen åtte ubehandlede klagesaker etter lov om sosiale tjenester i Nav. I løpet av året mottok vi 314 saker til behandling. Det representerer en økning på 69 innkomne saker, sammenlignet med 2012. Tjuseks saker var ubehandlet ved årsskiftet 2013/ 2014.

I løpet av 2013 avgjorde Fylkesmannen 292 klagesaker, 52 flere enn i 2012. I 83 prosent av disse ble kommunens vedtak stadfestet. I 7 prosent av sakene ble det påklagde vedtaket gjort om, og i 10 prosent ble vedtaket opphevet og hjemvist til ny behandling. Dette er en klar nedgang i antall endrede vedtak, sammenlignet med 2012, da tallene var henholdsvis 10 (endring) og 16 (oppheving) prosent.

I hovedsak gjaldt klagesakene økonomisk stønad (lov om sosiale tjenester i Nav §§ 18 og 19). Spørsmål om rett til midlertidig botilbud (§ 27) ble behandlet i fire saker. Bruk av vilkår (§ 20) var tema i sju saker, kvalifiseringsprogrammet (§ 29) i seks saker og utlendingers rettigheter (§ 2) i sju saker. I tillegg hadde vi en klagesak om stønadsform (§ 21) og en klagesak om refusjon i etterbetaling av trygdeytelser (§ 26).

I alle sakene var vår saksbehandlingstid kortere enn tre måneder. 275 saker ble avgjort innen en måned etter at saken ble mottatt. Henholdsvis 15 og 2 saker hadde saksbehandlingstid på 1-2 og 2-3 måneder. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid er som i 2012 (0,4 måned). Vi ser at median saksbehandlingstid har gått noe opp, fra 0,2 til 0,3 måned. Det setter vi i sammenheng med at avdelingen har prioritert ressurser til arbeidet med vergemålsoppgaver fra 1. juli 2013.

Resultatområde 74 Tilsyn etter lov om sosiale tjenester i NAV

74.1 Hendelsesbasert tilsyn

Gjennom året har vi fått en del henvendelser om mulig kritikkverdige forhold i sosialtjenesten i Nav. Disse kommer i all hovedsak fra brukerne selv, og noen ganger fra nærstående til brukerne.

I fire tilfeller ba Fylkesmannen om en redegjørelse fra Nav-kontoret om saken. I to tilfeller hadde vi ingen bemerkninger, i ett tilfelle ble det gitt råd og veiledning uten påpekning av lovbrudd, og i ett tilfelle ble det påpekt lovbrudd. Lovbruddet besto i at det ble gitt økonomisk stønad til det aller mest nødvendige (såkalt nødhjelp) over en lengre periode enn regelverket åpner for.

I tillegg avsluttet vi i 2013 en tilsynssak som hadde versert siden høsten 2011. Saken gjaldt sanksjonering av brudd på vilkår for tildeling av økonomisk stønad, stilt etter stl § 20. Nav-kontorets praksis innebar at det ved brudd på vilkår, for eksempel ved at bruker unnlater å stille til samtale, medførte at utbetaling av stønaden ble stanset. Dette ble ikke varslet etter forvaltningsloven § 16, og det ble ikke gjort vedtak om endring. Fylkesmannens vurdering var at ordningen var i strid med loven. Kommunen mente på sin side at brukernes rettssikkerhet ble ivaretatt gjennom de ordninger de hadde. Etter varsel om vedtak om pålegg etter kommunelova § 60 d, endret kommunen likevel praksis.

Mange henvendelser til Fylkesmannen gjelder brukers vanskeligheter med å få kontakt med sin saksbehandler i Nav, og uvisshet rundt når søknader kan forventes ferdigbehandlet. Ofte har det gått lang tid før brukerne henvender seg til oss, og behovet for hjelp er i ferd med å bli akutt. I slike tilfeller forklarer Fylkesmannen vedkommende hvordan han eller hun konkret bør gå fram overfor sitt Nav-kontor for å dekket sitt behov for hjelp. Men dersom vi, ut fra brukers historie, er usikre på brukers muligheter til å nå fram, tar Fylkesmannen direkte kontakt med det aktuelle kontor pr. telefon. Vi opptrer da som tilsynsmyndighet, og ber om å få opplyst når den aktuelle saken kan forventes ferdigbehandlet. Vår opplevelse er da at vedtak blir gjort svært raskt. Slik kontakt tar vi dersom det å be om en skriftlig redegjørelse vil ta for lang tid. Etter at vi har fått svar fra Nav-kontoret, vil den konkrete saken vanligvis ikke bli fulgt opp ytterligere fra vår side, men vi noterer oss saken som del av vår områdeovervåking.

74.2 Planlagt tilsyn

I 2013 gjennomførte Fylkesmannen seks tilsyn som systemrevisjoner etter lov om sosiale tjenester i Nav. Antallet er identisk med resultatkravet for 2012.

To av revisjonene hadde økonomisk stønad til personer med forsørgeransvar for barn som tema. Ved den første revisjonen ble det ikke avdekket avvik. Ved den andre revisjonen ble det avdekket avvik ved arbeidet med kartlegging av søkerens og hans families hjelpebehov, men ikke avdekket avvik i arbeidet med vurdering og tildeling av stønad. Ved årsskiftet 2013/ 2014 er dette avviket ikke rettet.

Tre av revisjonene hadde kvalifiseringsprogrammet som tema. Ved samtlige revisjoner ble det avdekket avvik ved arbeidet med gjennomføring av kvalifiseringsprogram. Et hovedfunn var at deltakerne i programmet ikke hadde planlagte aktiviteter som tilsvarte full tid (37,5 timer pr. uke). En av revisjonene avdekket også avvik ved arbeidet med tildeling av kvalifiseringsprogrammet til aktuelle brukere. Ved årsskiftet 2013/ 2014 er ingen av disse avvikene rettet.

Den siste revisjonen hadde tildeling av økonomisk stønad som tema, altså samme tema som for det landsomfattende tilsynet for 2010. Her ble det påpekt to avvik, ett knyttet til avgjørelser av søknader om økonomisk stønad, og ett knyttet til bruken av vilkår etter stl § 20. Avvikene er rettet, og tilsynet avsluttet.

Vi har også gjennomført planlagt tilsyn i andre former. Ved to av fylkets større Nav-kontorer undersøkte vi i første halvår 2013 hvordan arbeidet med tildeling av kvalifiseringsprogrammet fungerte. Dette gjorde vi ved å gjennomgå lister over langtidsmottakere av økonomisk stønad. Vi vil vurdere å følge opp på samme måte i 2014.

I tillegg gjennomførte vi et dialogmøte med ett av fylkets Nav-kontorer og den administrative ledelsen i kommunen.

74.9 Andre oppdrag

Se under rapportering for gjennomføring av planlagt tilsyn.

Resultatområde 82 Tilsyn og klagesaksbehandling som gjelder helse- og omsorgstjenester

82.1 Hendelsesbasert tilsyn

Følgende er rapportert til Statens helsetilsyn i fagsystemet NESTOR for 2013:

Sakstype: Hendelsesbaserte tilsynssaker

Inn: 184 saker

Ut: 195 saker (herav 9 avsluttet uten tilsynsmessig oppfølging etter lokal avklaring)

Samlet saksbehandlingstid for de 186 ut-sakene med vurdering:
Gjennomsnitt 6.3 md. Median 5.6 md. Spenn 0.0 - 24.9 md.

Varselordningen

Kopi av avsluttende brev i tilsynssaker som er opprettet på grunnlag av varsel om hendelse med alvorlig og uventet utfall er oversendt Statens helsetilsyn.

Politisaker

Oversikt over antall muntlige og skriftlige henvendelser fra politiet med spørsmål om etterforskning skal iverksettes foreligger ikke, heller ikke over antall saker hvor Fylkesmannen i Buskerud har bedt politiet om å etterforske sak uten forutgående henvendelse fra politiet. Det finnes ikke noen registreringsmulighet i NESTOR eller andre systemer der det går an å holde oversikt over dette. Dette meldte vi også fra om for 2009, 2010, 2011 og 2012.

82.2 Planlagt tilsyn

All rapportering gjennomført i henhold til oppdrag.

82.3 Klager på helse- og omsorgstjenester etter pasient- og brukerrettighetsloven m.fl.

Følgende er rapportert til Statens helsetilsyn i fagsystemet NESTOR for 2013:

Sakstype: Rettighetsklager, helse/omsorg

Inn: 203 saker

Ut: 189 saker (herav 30 avvist / trukket / bortfalt / videresendt til rett klageinstans)

Samlet saksbehandlingstid for de 159 ut-sakene som er realitetsbehandlet:

Gjennomsnitt 1.6 md. Median 1.4 md. Andel innen 3 md. 92 % Spenn fra 0.0 til 8 md.

Også saker etter pasient- og brukerrettighetsloven kap 4A og helse- og omsorgstjenesteloven kap 9 er innrapportert i fagsystemet NESTOR, men for disse saksområder er ikke rapporteringsmodulen ferdigstilt på en slik måte at tilsvarende tall kan hentes ut. For innhenting av data for disse saksområder henvises det til Statens helsetilsyn.

82.9 Andre oppdrag

Rettsikkerhet ved bruk av tvang og makt overfor enkelte personer med psykisk utviklingshemning

Det ble i 2013 arrangert 4 nettverksmøter i de to etablerte nettverkene for kommunene. Det var deltakere fra de fleste kommunene og spesialisthelsetjenesten. Disse møtene gir oss kunnskap om kommunenes arbeid med kapittel 9, samtidig som de gir oss anledning til konkret veiledning i enkeltsaker ved at terskelen for å ta kontakt med Fylkesmannen blir lavere. Kommunene får også mulighet til erfaringsutveksling. Det er også gjennomført jevnlig møter med spesialisthelsetjenesten for å sikre lik praksis, følge med på kommunenes arbeid og spesialisthelsetjenestens arbeid.

Det var planlagt ett systemrettet tilsyn på dette området, men det ene ble flyttet til 2014 på grunn av forhold i kommunen. Vi har jobbet mye med oppfølging av kommunenes arbeid for å endre praksis etter vi avdekket bruk av systematisk tvang uten nødvendige vedtak og uforsvarlige tjenester.

Som et resultat av vår overprøving av nye vedtak om bruk av tvang og makt sammenholdt med en risikovurdering, har vi også gjennomført 15 stedlige tilsyn.

Kommunene har fått tilbud om kurs etter kapittel 9 og vi har avholdt to kurs i 2013. Vi hadde ved utgangen av 2013 91 gyldige vedtak etter kapittel 9. Antall vedtak er dermed økt noe i forhold til 2012. 96 % av vedtakene ble overprøvd innen 3 måneder. 4 vedtak har tatt opptil 5 måneder å overprøve. Det er registrert 195 skadeavvergende meldinger i nødssituasjoner som er registrert i 2013.

Gjennom tilsyn og annen kontakt med kommunene finner vi at det fortsatt er kommuner som ikke følger opp arbeidet med kapittel 9 i tilfredsstillende grad. Dette gjør at vedtak ikke blir fornyet i tide, meldinger ikke blir sendt der dette er pålagt og tiltak som er å anse som tvang benyttes fortsatt uten at det blir fattet vedtak på dette. Saksbehandlingstiden har økt ved vårt embetet når det gjelder disse sakene som følge av generelt økt saksmengde. Dette gjør også at den tette oppfølgingen vi har hatt av kommunene tidligere, ikke lenger er mulig.

Helse og omsorgsmelding

Utarbeidelse av egen Helse- og omsorgsmelding for 2013, i tillegg til Årsrapporten til FAD, er ikke prioritert.

Kartlegginger

I 2013 er det ikke utført kartlegginger av tilsynsmessig karakter.

Meldinger etter spesialisthelsetjenesteloven § 3-3

Helfo må kontaktes for statistikk.

Meldinger etter spesialisthelsetjenesteloven § 3-3 a

Statens helsetilsyn må kontaktes for statistikk.

Håndtering av varsel fra helseinstitusjon om innleggelse med hjemmel i lov om kommunale helse- og omsorgstjenester §§ 10-2 og 10-3

1 varsel mottatt i 2013..

Priitering av områder for tilsyn 2014

Forslag til tilsynsaktiviteter er drøftet og formidlet til Statens helsetilsyn innen gitt frist.

Resultatområde 83 Folkehelse

83.2 Planlagt tilsyn

Tilsyn med folkehelsearbeidet i kommunene vil bli gjennomført høsten 2014; etter føringer fra Statens helsetilsyn.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Resultatområde 41 Tilsyn og klagebehandling etter barnevernloven

Ved utgangen av 2013 var det 12 barneverntjenester som ivaretok oppgavene for de 21 kommunene i fylket.

I perioden 2011 til 2013 ble de kommunale barneverntjenestene i Buskerud styrket med til sammen 36,6 stillinger gjennom de øremerkede midlene. Selv om antall barn i tiltak pr saksbehandler dermed er redusert, har den store økningen i antall nye meldinger første halvår 2013 på 25 %, gjort at den totale belastningen pr saksbehandlerstilling bare er redusert fra 20,6 til 19,9 gjennom året. Antall ubesatte stillinger spiller også en rolle; ved årsskiftet var 15,7 av i alt 257,8 opprettede stillinger ubesatt i Buskerud.

Kommunene har oversittet fristen i 7,5 % av sakene i 2013 når man legger rapporteringstall fra halvårsrapportene til grunn. Dette innebærer en svak økning, men er godt under landsgjennomsnittet på 17 %.

Antall klagesaker på kommunale enkeltvedtak holder seg på et høyt nivå, men er redusert fra 28 i 2012 til 25 i 2013. Fylkesmannen har mottatt 62 tilsynsklager i 2013, mot 43 året før.

Antallet klagesaker fra beboere på institusjoner har økt fra ni til 27. Denne tredoblingen antas å ha en viss sammenheng med større oppmerksomhet rundt beboernes rettigheter etter at Bufetat har gjennomført en opplæring for alle sine ansatte i institusjonene. Antallet begrunnede meldinger og pålegg Fylkesmannen har gitt til institusjonene er det samme som i fjor, hhv en og null.

Vårt hovedinntrykk er fremdeles at institusjonene ivaretar de formelle sidene ved dokumentasjonen av sin virksomhet godt, for eksempel innhenting av plasseringsvedtak og tiltaksplaner og nedfelling av handlingsplaner og vedtak/tvangsprotokoller. Dette gjenspeiles bl.a. ved at det også i 2013 er gitt få anmerkninger til den formelle siden av driften fra Fylkesmannens side. Dette gjelder både begrunnede meldinger og pålegg ved individtilsynet, og merknader og avvik ved systemrevisjonene.

Mange beboere har psykiske problemer og/eller problemer knyttet til rusmisbruk. Det er fremdeles mange utfordringer knyttet til samarbeidet med Barne- og ungdomspsykiatrien, men de fleste beboerne som trenger det, får nå tilbud om samtaler ved BUP. I enkelte saker tilbyr Barne- og ungdomspsykiatrien også veiledning til de ansatte ved barneverninstitusjonene. Noen få beboere har også fått tilbud om døgntil behandling i psykiatrisk behandlingsinstitusjon samtidig som de har beholdt plassen på barneverninstitusjonen som omsorgsbasis.

Alle beboere får nå tilbud om skole eller opplæring kort tid etter innflytting, men på samme måte som med psykiatrien, ser vi at det fremdeles er et forbedringspotensial i tilpasningen av tilbudet til den enkelte beboer.

Vi har inntrykk av at institusjonene er flinke til å motivere beboerne til å delta i ulike fritidsaktiviteter. De fleste institusjonene tilbyr fellesaktiviteter på faste ukedager, som er planlagt i samarbeid med beboerne, og hvis ønskene ikke er helt urimelige, får beboerne også delta i de egne fritidsaktiviteter de ønsker.

I de fleste sakene er det et godt fungerende samarbeid mellom institusjonene og plasseringskommunene. Det avholdes jevnlig samarbeids- eller ansvarsgruppemøter, der beboerne også inviteres til å delta.

Resultatområde 42 Familierett

42.1 Ekteskapsloven

Vi har i 2013 gitt 581 bevillinger til separasjon. Dette er 111 færre enn i 2012. Det ble gitt 594 bevillinger til skilsmisse, noe som er en økning på 26 skilsmisser i forhold til 2012.

Vi har ikke behandlet noen saker etter bigamibestemmelsen i ekteskapsloven. Det ble heller ikke mottatt noen søknader om tillatelse til å inngå ekteskap før fylte 18 år.

Fylkesmannen har som klageinstans mottatt en klage på folkeregisterets vedtak om å nekte og utstede prøvingsattest. Klagen ble ikke tatt til følge. Folkeregisterets vedtak ble stadfestet av Fylkesmannen, da det var tvil om den ene partens identitet.

42.2 Anerkjennelsesloven

Vi har i 2013 behandlet 88 saker om anerkjennelse av utenlandske skilsmisser og separasjoner, deriblant saker om fritak fra å legitimere at skifte er gjennomført. Dette er fire saker færre enn i 2012. Fire av disse sakene er fortsatt under behandling, idet vi avventer dokumentasjon.

42.3 Barneloven

Vi mottok ingen begjæringer om stadfestelse av avtale om foreldreansvar, fast bosted og samvær i 2013. Vi mottok heller ingen saker vedrørende reisekostnader ved samvær, men vi har gitt veiledning til private som har henvendt seg med spørsmål om temaet.

I 2013 er det ikke mottatt klager over avslag på krav om opplysninger om barn.

Det har kommet fem skriftlige henvendelser med generelle spørsmål knyttet til foreldreansvar og samvær. Disse henvendelsene er besvart skriftlig, hvor Fylkesmannen har gitt råd og veiledning, blant annet om fremgangsmåte for endring av foreldreansvar.

42.4 Veiledning og informasjon

Fylkesmannen har informert og gitt veiledning i aktuelt regelverk på familierettens område til publikum, offentlige instanser og advokater når dette har vært etterspurt. Aktuelle nyheter og informasjon er også gjort tilgjengelig på vår internettside.

Resultatområde 43 Føre tilsyn med kommunenes plikt til å sørge for et krisesentertilbud

Fylkesmannen gjennomførte i 2013 tilsyn med Ringerike kommunes krisesentertilbud. I forkant av tilsynet ble det gjennomført befaring ved Hønefoss krisesenter. Tilsynet i Ringerike kommune ble gjennomført ved et møte med kommunens ansvarlige for krisesentertilbudet. Det ble ikke gjort funn som ga grunnlag for å gi pålegg til kommunen, og Fylkesmannen vurderte at Ringerike kommunes oppfølging av et krisesentertilbud til sine innbyggere var tilfredsstillende. I rapporten etter tilsynet bemerket også Fylkesmannen at Hønefoss krisesenter fremstår meget veldrevet, og at tilbudet som gis ved krisesenteret er svært godt.

Resultatområde 44 Føre tilsyn med familievernkontor

Det er tre familievernkontorer i Buskerud. Vi gjennomførte tilsyn med alle kontorene i 2012. Tilsyn ble derfor ikke gjennomført i 2013.

Ved tilsynene i 2012 konkluderte Fylkesmannen med at driften ved de tre familievernkontorene i fylket var godt ivaretatt. Fylkesmannen vurderte derfor at det ikke var nødvendig med oppfølging av familievernkontorene i 2013.

Resultatområde 45 Barn og unge

Fylkesmannen i Buskerud har ført tilsyn med offentlige og private barneverninstitusjoner og omsorgssentre i henhold til forskriften. Vi har gjennomført systemrevisjoner ved fire institusjoner (tolv enheter) og har gjennomført 30 individrettede tilsyn, som tilsvarer 105,3 % av minstekravet. Vi har hatt tre private hjem som er definert som institusjoner i 2013.

Totalt har 2 229 barn tiltak fra barnevernet pr 31.12.2013, en svak økning fra i fjor. 505 av disse er under omsorg.

I løpet av 2013 har Fylkesmannen behandlet 25 klager over enkeltvedtak i kommunene. 16 av disse sakene dreide seg om misnøye med innhold i, omfanget av eller avslag på hjelpetiltak (leksehjelp, besøkshjem, miljøarbeider, ferieopphold og lignende). Ett av disse vedtakene ble opphevet, ett ble omgjort og 14 stadfestet. En av de 14 stadfestede sakene gjaldt klage på oppfølging etter fylte 18 år.

I tillegg har vi behandlet mange henvendelser om klage på akuttvedtak / flyttevedtak og tilsyn under samvær. Alle disse sakene ble avvist (henvist Fylkesnemnd / Tingrett).

Blant de i alt elleve sakene som har dreidd seg om andre rettigheter, har vi behandlet seks klager på nektelse av dokumentinnsyn (5 besvart ved orienteringsbrev, og en tatt til følge).

Gjennomsnittlig behandlingstid for klagesakene har vært 27 dager.

Fylkesmannen har i løpet av 2013 behandlet 57 tilsynsklager på forhold i den kommunale barneverntjenesten. 17 saker er avklart lokalt. 40 saker er behandlet av Fylkesmannen. Disse sakene har omhandlet totalt 52 forhold.

I ni forhold er det påpekt lovbrudd, 14 forhold er avsluttet med råd/veiledning, 29 forhold er avsluttet uten bemerkning.

Saksbehandlingstiden har variert fra 0 til 136 dager, med et gjennomsnitt på 27 dager. I to saker er det brukt mer enn 3 måneder; dette skyldes at det har tatt lang tid å få inn nødvendig dokumentasjon.

21 av tilsynssakene knyttet seg til kommunens arbeid relatert til bestemte lovparagrafer, og flest av dem (18 saker) gjaldt måten kommunen gjennomførte undersøkelsene på. Åtte saker gjaldt mangelfull oppfølging av vedtak. 16 saker gjelder «Andre forhold», som f.eks. dokumentinnsyn og bytte av saksbehandler. Fire saker gjaldt hvilken kommune som hadde ansvaret for saken.

Fylkesmannen har initiert tilsyn i to barneverntjenester basert på innsendt materiale ved halvårsrapporten. Tema disse tilsynene var kommunens behandling av saker der det fremkom opplysninger om vold i nære relasjoner. Begge tilsynene ble gjennomført ved gjennomgang av et utvalg saksmapper og samtaler med saksbehandlere og ledere. Fylkesmannen fant ikke grunn til å forfølge sakene videre utover den råd og veiledning som ble gitt under veis.

I 2013 har vi gjennomført det landsomfattende tilsynet i fylket i tre barneverntjenester, som omfatter åtte kommuner. To av kommunene fikk avvik.

45.1 Informasjonsevne og samordning

I 2013 har vi fortsatt å arrangere samlinger, temadager og kurs, til dels i samarbeid med Bufetat.

Barnevernansatte er informert og veiledet om lov, forskrifter og handlingsplaner gjennom telefonisk kontakt, gjennom kurs og gjennom to samlinger for barnevernledere. Fylkesmannen har i 2013 arrangert/deltatt på følgende kurs og konferanser:

- To møter med hhv leder og alle ansatte i Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker
- Ett møte med Bufetats regionkontor
- Fire samarbeidsmøter med Bufetats ledere for inntak og fosterhjemsrekruttering
- To 2-dagers samling for barnevernlederne og enhetslederne i Bufetat
- En 1-dags tilsynskonferanse for kommuneledelsen i alle Buskerud-kommunene
- Tre 2-dagers opplæringssamlinger i saksbehandling, slik at alle ansatte i kommunene kunne delta
- En 2-dagers samling med Øyvind Kvello om undersøkelser og tidlig intervensjon i barnevernssaker, samt to tre-dagers økter med veiledning på egne saker. En 2-dagers samling for alle ansatte i barnevernet i kommunene med tema Barnekonvensjonen og barns rett til beskyttelse, omsorg og deltakelse
- En konferanse om Barnekonvensjonen og oppfølgingen i egen kommune for rådmenn og ordførere
- En konferanse om Barnekonvensjonen og oppfølgingen i egen kommune for kommunalsjefer og tjenesteledere

Kurs og samlinger for alle kommunalt ansatte har samlet rundt 200 deltakere hver gang.

45.2 Fritak for taushetsplikt

Vi har behandlet fire tvistesaker mellom kommuner og 22 begjæringer om fritak fra taushetsplikt. Alle begjæringene er imøtekommet.

45.4 Biologisk opphav

Vi behandlet 27 saker med spørsmål om biologisk opphav i 2013. Dette er 13 flere enn i 2012. En sak er fortsatt under behandling.

45.7 Tilskudd til kommunalt barnevern

Styrkingen av de kommunale barneverntjenestene gjennom øremerkede statlige midler medførte at Buskerudkommunene fikk ytterligere 13,9 stillinger i 2013, i tillegg til de 22,7 stillingene i 2011 og 2012. Rapporteringen for 2013 viser at selv om antall barn i tiltak pr saksbehandler er redusert, har den store økningen i antall nye meldinger siste halvår 2013 på 25 %, gjort at den totale belastningen pr saksbehandlerstilling bare er redusert fra 20,6 til 19,9 gjennom året. Antall ubesatte stillinger spiller også en rolle; ved årsskiftet var 15,7 av i alt 257,8 opprettede stillinger ubesatt i Buskerud.

I alle barneverntjenestene har det blitt gjennomført omfattende tiltak for å heve kompetansen. I løpet av 2013 er det gjennomført for fagansatte tilsvarende 1 850 dagsverk og 56,5 for merkantilt ansatte.

Resultatområde 46 Universell utforming

Vi gjennomgår alle kommuneplaner, kommunedelplaner og reguleringsplaner for å påse at hensynet til universell utforming er tilstrekkelig ivaretatt i planbestemmelsene. Videre gir vi uttalelser i dispensasjonssaker.

Vi har en fast representant som møter i vår planoval for å ivareta problemstillinger om universell utforming under planprosessen. I denne ovalen deltar også Buskerud fylkeskommune, NVE og Statens vegvesen. Det har ikke vært fremmet innsigelse til noen planer på bakgrunn av problemstillinger tilknyttet universell utforming.

Vi har ikke hatt noen klagesaker hvor universell utforming har vært tema.

I samarbeid med fylkeskommunen har Fylkesmannen søkt om og fått stimuleringsmidler fra Miljøverndepartementet til aktiviteter som kan fremme arbeidet med universell utforming innenfor rammen av tiltak K1. Vi har i denne forbindelse invitert kommunene til å delta i et prosjekt der kommunene får støtte til å prosjektere universelt utformede rundløyper i nærheten av der folk bor og oppholder seg.

Vi samarbeider med det fylkeskommunale råd for likestilling av funksjonshemmede. Videre har vi deltatt på eksterne konferanser om universell utforming.

Resultatområde 47 Integrering av innvandrere

47.1 Statsborgerseremonier

Statsborgerseremonier

Embeter	Antall seremonier	Prosent nye statsborgere som har deltatt
FMBU	1	21
Sum	1	

47.2 Bosetting av flyktninger

Temaet ble tatt opp i dialogmøter med alle kommunene vinteren 2013 og i hilserunden ny fylkesmann, Helen Bjørnøy, hadde med alle kommunene høsten 2013.

Kommunene har et stort problem med å skaffe boliger til bosetting av flyktninger.

47.3 Introduksjonsordning for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven)

Fylkesmannen har behandlet klager og gitt nødvendig informasjon til kommunene i Buskerud.

Fylkesmannen gir også løpende veiledning til kommunene angående anvendelse av loven, som et supplement til IMDIs veiledning. Oppvekst og utdanningsavdelingens kompetanse kommer her til anvendelse, da mange henvendelser dreier seg om barn og unge innvandrere i aldersgruppen 15 til 18 år og som i mange tilfeller også faller inn under Opplæringsloven.

47.4 Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere og norskopplæring for asylsøkere

Fylkesmannen har gjennomført opplæring for lærere i voksenopplæringsenhetene i samarbeid med Vox. Det har totalt sett vært gjennomført to heldagssamlinger for lærerne i Buskerud i år. På begge samlinger har de aller fleste lærerne i voksenopplæringen deltatt.

47.5 Tilsyn med kommunenes gjennomføring av introduksjonsloven

Fylkesmannen i Buskerud har igangsatt tilsyn med to kommuner i Buskerud. Begge tilsynene er iverksatt som skriftlige tilsyn. Ett av tilsynene er ferdigstilt, det andre forventer vi å ferdigstille i løpet av første kvartal 2014.

I det ferdigstilte tilsynet ble det i første omgang påpekt lovstridige forhold: Disse ble rettet før endelig rapport gikk ut.

Fylkesmannen vil påpeke at dette resultatområdet er underfinansiert ift oppdraget.

Resultatområde 48 Fremme likestilling og motivirke diskriminering

Fylkesmannen har ikke hatt noen spesielle satsinger på dette området i 2013. Vi har derimot foretatt noen omrokninger internt slik at likestillingsarbeidet nå er lagt i en faggruppe. Dette for å få et større fagmiljø på området.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
41 Tilsyn med barnevernområdet	kr 465 627,18	kr 325 444,35
42 Familierett	kr 832 716,43	kr 0,00
43.1 Tilsyn med kommunale krisesentertiltak	kr 57 961,24	kr 0,00
43.9 Andre krisetiltak (rest 43)	kr 0,00	kr 0,00
44 Familievern	kr 0,00	kr 0,00
45 Barnevern	kr 612 838,06	kr 417 420,23
47 Integrering	kr 415 666,31	kr 0,00
47.5 Tilsyn med introduksjonsloven	kr 0,00	kr 0,00
Andre oppgaver under BLD	kr 11 431,25	kr 0,00
Sum:	kr 2 396 240,00	kr 742 864,00

Resultatområde 51 Siviladministrasjon

51.2 Vergemålsloven

Fylkesmannen har mottatt mange søknader fra personer som ønsker å være verger. I samtaler med disse har vi kartlagt om de har mulighet til å ta på seg oppdrag på kort varsel og bistå i hastesaker. På denne måten har vi fått en oversikt over verger som kan ta hasteoppdrag, og det er vår vurdering at vi har en beredskapsordning på dette området. Fylkesmannen har også ordnet det slik at dersom ingen av de faste vergene våre har mulighet, oppnevnes en ansatt fra en annen avdeling enn vergemålsavdelingen hos Fylkesmannen. Vi har en liste over aktuelle ansatte som da kan benyttes.

Når det gjelder representantordningen er det vår vurdering at vi også her har en god beredskapsordning. I disse sakene har vi faste representanter som benyttes. Mange av disse har erfaring som verger for enslige mindreårige asylsøkere etter den gamle ordningen. Disse har ønsket å fortsette etter at Fylkesmannen overtok, i tillegg til at flere har meldt seg etter 1.juli.

Fylkesmannen har en ansatt som på heltid jobber med oppfølging av kapitalkontiene, har kontakt med bankene og overformynderiene ved eventuelle spørsmål, og som foretar bokføring og avstemming av kontiene.

Ved vedtak om utbetaling fra kapitalkonto kvalitetssikres dette ved at vedtaket alltid må godkjennes av to saksbehandlere før regnskapsmedarbeider kan gjennomføre utbetalingen.

Det er vår vurdering at vi har en trygg kapitalforvaltning.

Fylkesmannen har to ansatte som saksbehandler søknader om godtgjøring og utgiftsdekning. Saksbehandlingstiden er i utgangspunktet ikke lang i disse sakene, men det har forekommet noen saker hvor vergen har ventet uforholdsmessig lenge på vedtak og utbetaling. Fylkesmannen mener imidlertid at vi nå har kontroll på dette ved at det er kun to saksbehandlere som håndterer disse sakene.

Det som nå vurderes som en utfordring er kommunikasjonen mellom fagavdelingen og regnskapsavdelingen når det gjelder skattetrekk for verger som ikke har organisasjonsnummer. På dette området må det lages klare rutiner med tanke på ansvarsfordelingen.

Ut over dette er det vår vurdering at saker om godtgjøring og utgiftsdekning håndteres på en tilfredsstillende måte.

Oppgaver etter vergemålsloven

Embeter	Antall saker	Antall tilsyn
FMBU		
Sum	0	0

51.3 Forliksrådene

Kongsberg Forliksråd ble oppnevnt i april 2013. Det er oppnevnt settdommer i Drammen, Ringerike, Hole og Jevnaker og Lier Forliksråd. Det er oppnevnt nytt varamedlem i Rollag Forliksråd.

Vi har behandlet en klagesak, klager ble ikke gitt medhold.

51.5 Tomtefesteloven

Det har ikke vært noen henvendelser eller saker på dette området i inneværende år.

Resultatområde 52 Borgerrettigheter

52.1 Fri rettshjelp

Fri rettshjelp

Fylkesmannen har levert kvartalsvis innrapportering av statistikk for fri rettshjelp til Statens sivilrettsforvaltning og Fylkesmannen i Sogn og Fjordane. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid har vært 4-5 uker.

Fylkesmannen har i 2013 betalt ut i underkant av kr 8,8 millioner til fri rettshjelp. Dette er en reduksjon i forhold til 2012, hvor det ble utbetalt kr 9,6 millioner.

Fritt rettsråd

Det ble registrert 2004 nye saker i 2013, mot 1844 i 2012. Vi har behandlet 1755 saker. Av disse er 83 avslått, mot 71 i 2012. Antall innkomne saker er forholdsvis stabilt, med en økning (8,67 %) i forhold til 2012. På lik linje med 2012 er barnefordeling og skifte, utlendingssaker og dekning av utgifter til tolk i utlendingssaker de tre største saksområdene. Det er utbetalt kr 8 231 379,-. Til sammenligning ble det i 2012 betalt ut kr 8 659 074,-. Nedgangen i utbetalt salær antas i stor grad å skyldes færre saker hvor det er innvilget utvidelsesfullmakt.

Fri sakførsel

Det ble registrert 17 nye saker i 2013. Til sammenligning kom det i 2012 inn 28 saker, en reduksjon på ca. 39 %. 11 søknader om fri sakførsel er avslått.

Samlet utbetaling, inkl. dekning av salær til prosessfullmektiger i saker for Kontrollkomisjonen, er kr 558 528,-. Til sammenligning ble det i 2012 betalt ut kr 982 666,-.

52.3 Navneloven

Fylkesmannen behandlet i 2013 fire klager over folkeregisterets vedtak om å nekte å godta søknad om endring av navn. Dette er en halvering i forhold til 2012. Innholdet i klagen varierer; blant annet er foreldre uenige om endring av navn for felles barn etter samlivsbrudd. En av klagen ble tatt til følge, tre vedtak ble stadfestet av Fylkesmannen.

Vi mottok også en generell henvendelse som gjaldt navneendring. Henvendelsen ble besvart skriftlig, og vedkommende ble henvist til å ta kontakt med folkeregisteret.

Resultatområde 53 Forebyggende samfunnssikkerhet

53.1 Oversikt over regionale samfunnssikkerhetsutfordringer (fylkes-ROS)

Fylkesmannens har også i 2013 benyttet eksisterende fylkes-ROS som grunnlag for samlet oversikt over de sikkerhetsutfordringer vårt fylke står overfor. Økt kunnskap gjennom de siste år og erfaring i forbindelse med gjenbruk av fylkes-ROS i forbindelse med utarbeidelse og ferdigstilling av embetets beredskapsplan for uønskede hendelser er viktig i forbindelse med den kommende rullering av fylkes-ROS.

53.2 Regional samordning – forebyggende samfunnssikkerhet

I 2013 har embetene rapportert særskilt til Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) på embetets arbeid med ledelse, kultur og holdninger for risikoerkjennelse og gjennomføringsevne. For Fylkesmannen i Buskerud ble følgende punkter innrapportert:

- prioritert revisjon av egen beredskapsplan for uønskede hendelser,
- revidert mandat for samfunnssikkerhets- og beredskapssoval slik at denne danner kjernen i krisestab (sikrer fagkompetanse og øker egen utholdenhet),
- hatt samfunnssikkerhet og beredskap som tema på fire (4) ledermøter første halvår,
- prioritert deltakelse på øvelse med samvirkeaktører for å vedlikeholde egen kompetanse og teste eget revidert planverk,
- revidert sammensetning av fylkesberedskapsrådet og har jevnlig kontakt med samvirkeaktørene,

- satt tema på dagsorden i møte med alle kommunene på kommunekonferanse samfunnssikkerhet og beredskap,
- har tema på dagsorden under tilsyn,
- har styrket fokus på kommunenes ansvar for ivaretagelse av samfunnssikkerhet og beredskap i deres planprogram, samfunnsdel og arealplaner,
- har satt tema på dagsorden i møte i fylkesberedskapsrådet

Fylkesmannen har også i 2013 bidratt i arbeidet med å forebygge skogbrann og fokusert på viktigheten i skogbrannovervåking. Fylkesmannen deltok i planlegging frem til gjennomføring av øvelse Bjørn sommeren 2013. Denne øvelsen var i regi av SAMØV og hadde skogbrann som tema.

I dialog med kommunene fokuserer fylkesmannen også på viktigheten av at alle kommunene er med og deler kostanden ved avtalen om bruk av overvåkingsfly. Da skogbrannindeksen var på sitt høyeste i siste del av juli gjorde også Fylkesmannen en henvendelse via Vestviken 110 til alle brannvesen i fylket med forespørsel og påminnelse om viktigheten av forebyggende tiltak.

53.3 Samfunnsplanlegging

For å sikre ivaretagelse av samfunnssikkerhet har Fylkesmannen i løpet av 2013 fremmet innsigelse til to (2) arealplaner og to (2) reguleringsplaner. Videre har Fylkesmannen kommet med innspill til konsekvensutredninger for å sikre tilpasning til klimaendringer og for å sikre nødvendig hensyn til flomsoner, skredfare og fare for havnivåstigning i 22 arealplansaker samt i reguleringsplansaker.

I 2013 gjennomførte Fylkesmannen i Buskerud to kommunekonferanser, Samfunnssikkerhet og beredskap. Konferansen i april fokuserte på behovet for økt risikoerkjennelse og gjennomføringsevne på samfunnssikkerhetsområdet, og videre på varslingsrutiner myndighetsvarslings. På konferansen i november var tema erfaringsdeling etter flommen i mai 2013 samt hvilke tiltak Fylkesmannen og kommunene i fellesskap kan iverksette for å bedre Fylkesmannens oversikt over status på samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet i alle kommuner.

Krisehåndteringsverktøyet CIM var tema på begge konferansene hvor det parallelt ble gjennomført både grunnopplæring og erfaringsutveksling.

53.4 Tilsyn

Fylkesmannen gjennomførte tilsyn med ivaretagelse av den kommunale beredskapsplikt i fem (5) kommuner i 2013. Fylkesmannens oppfatning er at det gjøres svært mye godt beredskapsarbeid ute i kommunene, samtidig som det er forhold som kan forbedres. Tilsynene resulterte i enkelte avvik og merknader, noe som forventes å avta etter hvert som kommunene får rullert sine risiko- og sårbarhetsanalyser samt beredskapsplaner og i forbindelse med dette får tatt hensyn til nye og skjerpede krav.

Fylkesmannen har ved tilsyn i kommunene også vektlagt skoleskyting som aktuelt scenario i den helhetlige ROS.

Fylkesmannen i Buskerud har ikke registrert noen konkrete oppgaver i forbindelse med betsoppdragets punkt om å bidra i prosessen om å overføre tilsynsansvar for brannvesen fra DSB til fylkesmennene. Embetet er også avhengig av å få tilført økte ressurser og kompetanse dersom dette tilsynsansvaret blir overført.

Resultatområde 54 Beredskapsforberedelser

54.1 Regional samordning - beredskapsforberedelser

Fylkesmannen har ved uønskede hendelser innhentet rapporter fra berørte kommuner og formildet informasjon videre til DSB.

Fylkesmannen har varslet og rapportert i henhold til retningslinjer fra 2008, selv der varsel er mottatt utenom arbeidstid. Fylkesmannen har ingen vaktordning utenfor normalarbeidstid slik at det er noe tilfeldig hvor raskt varsel mottatt på e-post fanges opp og varsles videre.

Fylkesmannen har gjennom 2013 hatt flere aktiviteter med involvering av fylkesberedskapsrådet. Rådets årlige møte ble gjennomført i august med blant annet DSBs direktør Jon Lea som enav foredragsholderne. Rådet ble kalt sammen og benyttet under flommen i mai og møttes da daglig så lenge behovet var tilstede. Rådet ble også benyttet under Øvelse Østlandet i begynnelsen av desember. Fylkesmannen er svært tilfreds med sammensetning og bidrag fra rådets medlemmer.

Fylkesmannen kalte også sammen til årlig møte i Atomberedskapsutvalget (ABU) i 2013. Det var svært lenge siden utvalget var samlet og det var behov for å revitalisere rådet og i fellesskap se på behovet for revisjon av planverket. Statens strålevern, som fagmyndighet, var også representert på dette møtet.

Fylkesmannen i Buskerud etablerte i 2013 et prosjekt, «Fylkesmannen på nødnett» i et samarbeid med Direktoratet for nødkommunikasjon (DNK). Hensikt med prosjektet er å sørge for at nødnett fremover kan bli en riktig kommunikasjonsløsning også for Fylkesmannen og aktører i fylkesberedskapsrådet når utbyggingen nå ferdigstilles også i nordre del av fylket. Fylkesmannen har, som beredskapsaktør, også behov for redundans i kommunikasjonsløsninger. Prosjektet gir i tillegg økt kompetansen i embetet om nødnett, noe som er en nødvendighet for å være i stand til å gjennomføre enkelte av de tildelte embetesoppdragene. Fylkesmannen skal blant annet bistå kommunene i vurderinger omkring nødnetts egnethet for bruk i kommunal kriseledelse.

Embetet har ikke hatt ressurser til å følge opp oppdraget med å påse at dameiernes arbeid med å utarbeide dambruddsbølgekart blir fulgt opp av de øvrige beredskaps- og redningsetatene i de berørte vassdragene.

54.2 Organisering for krisehåndtering

Embetet har i 2013 videreført og intensivert arbeidet med grunnopplæring i krisehåndteringsverktøyet CIM. Dette gjelder både i kommunene og blant krisestabens medlemmer i embetet. Det har vært gjennomført opplæring i CIM i forbindelse med to kommunekonferanser, som del av formøter før øvelser av kriseledelsen i to kommuner og som egen opplæring i enkelte kommuner. Etterspørselen etter opplæring i CIM har vært noe større enn den kapasitet embetet har tilgjengelig. Fellessamlinger har vært løsningen på dette. Bruk av CIM er også ett av øvingsmomentene ifm fylkesmannens øvelse med den kommunale kriseledelse.

Fylkesmannen har i 2013 startet arbeidet med klargjøring for utskifting av system for gradert samband. Arbeid med forvaltning av sikkerhetslov og aktuelle forskrifter har av ressurshensyn ikke vært et prioritert arbeid ved embetet de siste årene. Utgangspunktet for arbeidet med sikkerhetsdokumentasjon ved oppgradering av gradert samband var derfor noe dårligere enn ønsket. Dokumentasjonsarbeidet er tidkrevende og begrensede ressurser og i en periode manglende kompetanse har gjort at dette arbeidet har tatt lenger tid enn ønskelig.

54.3 Beredskapsplaner innen samfunnsikkerhet

I 2013 ble revisjon av embetets *Beredskapsplan for uønskede hendelser* sluttført. Planen ble deretter øvet gjennom en diskusjonsøvelse i august og senere tatt i bruk under NVEs Øvelse Østlandet 2013 i desember. Embetet evaluerer nå øvelsen hvor ev justering av planen er ett av tiltakene for ytterligere økt beredskap. Arbeid med revisjon av delplaner for atomhendelser har det ikke vært kapasitet til å starte på i 2013. Arbeidet med initiering av revisjon av atomberedskapsplan startet Fylkesmannen opp i desember i møtet i atomberedskapsutvalget. Målet er å få ferdigstilt revidert utgave av planverket i løpet av 2014.

Arbeidet med revisjon og tilpasning av sivilt beredskapssystem (SBS) har det ikke vært kapasitet til ved embetet i 2013.

Fylkesmannen har i 2013 revidert øvingskonseptet for øvelse med kommunal kriseledelse. Deler av denne revisjonen har blitt gjort i et samarbeid med NVE. Øvingskonseptet utfordrer kommunene på bortfall av strøm og hver kommune utarbeider konsekvensanalyser av dette i alle sektorer i forkant av øvelsen. Kommunene blir deretter øvet i bruk av egen beredskapsplan.

Som en del av tilsynet med kommunenes ivaretagelse av den kommunale beredskapsplikten fokuserer fylkesmannen også på behovet for en atomberedskapsplan. Dette som en del av kravet om helhetlig ROS og en overordnet beredskapsplan.

Det har ikke vært kapasitet til noen revisjon av oversikt over nøkkelpunkter og distriktsobjekter i 2013. Fylkesmannen i Buskerud har ikke fått noen henvendelse fra Forsvaret med tanke på embetsoppdraget om å bidra i Forsvarets arbeid med videreutvikling av beredskapssystem for Forsvaret (BFF). Fylkesmannen ville heller ikke hatt kapasitet til å prioritere dette.

Embetet har ikke hatt kapasitet i 2013 til å arbeide med å identifisere risikoscenarioer i industri som håndterer farlig stoff. Vi forutsetter at dette er kartlagt og ivaretatt i risiko- og sårbarhetsanalyser i de kommuner som har slik virksomhet.

54.4 Øvelser

Fylkesmannen har gjennomført øvelse med tre kommuner i 2013 etter først å ha revidert øvingskonseptet. Scenario var bortfall av strøm med kort og lang varighet. Formøte ble gjennomført i god tid før øvelsene og kommunene gjennomførte konsekvensanalyser i alle sektorer for bortfall av strøm i opptil fire døgn. Det ble gjort svært mye godt beredskapsarbeid i forkant av øvelsene og likeledes under selv øvelsene. Disse ble gjennomført som opptrappingsøvelser slik at kommunen var godt forberedt den siste dagen under øvelsen da Fylkesmannen og observatører var tilstede.

Fylkesmannen har også øvet egen kriseledelse og krisestab gjennom en diskusjonsøvelse og en spilløvelse i løpet av 2013. I tillegg har beredskapsmedarbeidere og aktuelle deltakere fra krisestaben deltatt i øvelser arrangert av statens strålevern og mattilsynet, hvor disse etatene har forespurrt om embetets mulighet for deltakelse.

Embetets årlige varslingsøvelse av alle kommunene ble i 2013 tatt som en del av DSBs nasjonale varslingsøvelse.

Fylkesmannen deltok på planleggingen av øvelse Bjørn 2013. Dette var en øvelse i regi av SAMØV og forgikk i Flå kommune, med skogbrann som hovedscenario. Fylkesmannen var også med på table-top øvelse i forkant av fullskalaøvelsen.

Fylkesmannen har ikke hatt kapasitet til å følge opp registrering i nasjonal øvingskalender.

Oppdraget om å se til at det gjennomføres øvelser i virksomheter som håndterer farlig stoff har av ressurs hensyn ikke vært prioritert i 2013.

Resultatområde 55 Regional og kommunal krisehåndtering

55.1 Håndtering av uønskede hendelser og kriser

Fylkesmannen har i forbindelse med revisjon av egen beredskapsplan for uønskede hendelser også hatt en revisjon av organisering av egen kriseledelse og krisestab. Prosessen frem til ferdigstilling av planen og deretter øvelse med denne som utgangspunkt har gjort kriseledelse og krisestab bedre i stand til å ivareta våre oppgaver i en krisesituasjon.

Fylkesberedskapsrådet ble kalt inn i forbindelse med flomfaren etter pinsen 2013. Rådet møtte samme ettermiddag som de mottok innkalling, og avtalte deretter daglige møter for gjensidig oppdatering og enighet om tiltak i de kommuner hvor behovet var størst. Rådet fungerte igjen helt etter sin hensikt!

Varsling og rapportering på samordningskanal ble iverksatt fra alle berørte kommuner.

Kommunikasjonsmedarbeider sørget sammen med politiet og andre aktuelle regionale aktører for et enhetlig budskap til befolkningen. Beredskapssjef benyttet dette i jevnlig sendinger på NRK radio og fjernsyn. NRK bidro også svært bra under flommen for å hjelpe til med å få formidlet ut viktig budskap.

Krisehåndteringsverktøyet CIM ble aktivt benyttet av embetet under flommen. Både i forbindelse med varsling, etablering av felles situasjonsbilde/loggføring og ved rapportering. Dette fungerte meget bra.

Læringspunkter fra flommen har blitt tatt inn i revisjonen av embetets beredskapsplan mot uønskede hendelser.

Flomvarsel fra NVE er mottatt med jevne mellomrom og formidlet videre til aktuelle kommuner så snart de har blitt fanget opp. Fylkesmannen har ingen vaktjeneste så det er tilfeldig hvor vidt varsler, i form av e-post, fanges opp utenfor kontortid.

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
51.2 Vergemålsloven	kr 13 942,40	kr 3 259 954,75
51.9 Annen siviladministrasjon (rest 51)	kr 0,00	kr 0,00
52.1 Fri rettshjelp	kr 900 638,35	kr 171 557,36
52.9 Annet Borgerettigheter (rest 52)	kr 0,00	kr 0,00
53 Forebyggende samfunnsikkerhet	kr 1 227 019,16	kr 0,00
54 Beredskapsforberedelser	kr 273 230,84	kr 0,00
55 Regional og kommunal krisehåndtering	kr 387 200,35	kr 0,00
Andre oppgaver under JD	kr 176 573,45	kr 0,00
Sum:	kr 2 978 604,00	kr 3 431 512,00

Kommunal- og regionaldepartementet

Resultatområde 61 Samordning, omstilling og fornying i kommunene

61.1 Kommunerettet samordning

Samordning i plansaker

Fylkesmannen har gjennom flere år praktisert ordning med felles høringsuttalelser med Statens vegvesen og NVE til overdnede planer etter plan- og bygningsloven.

I tillegg deltar Fylkesmannen sammen med de andre regionale myndighetene på regionalt planforum (i regi av fylkeskommunen) og aktuelle kommuner. Disse møtene avholdes ca. hver måned. Fylkesmannen har også egne interne planovalmøter hver 14. dag.

Alle disse ordningene har pågått i flere år, og fungerer etter Fylkesmannens oppfatning godt. En av gevinstene er større grad av tilpasninger etatene mellom ved tettere kontakt og også klarere tilbakemeldinger til kommunene.

For å spre kunnskap om måloppnåelse i kommunesektoren arbeider vi aktivt med bruk av KOSTRA-analyser. Vi utarbeider vi en tilstandsrapport for fylket basert på foreløpige KOSTRA-tall. Denne rapporten oversendes både FAD og KRD til orientering.

Fylkesmannen samarbeider med KS regionalt gjennom bl.a. deltagelse i regionalt økonomiforum - RØF BTV, som ledes av Eva Lian, regiondirektør KS BTV. Nærmere beskrivelse jfr. pkt. 62.1.

For å skape mer læring på tvers mellom embetene samarbeider følgende embeter i et nettverk, Østfold, Vestfold, Telemark, Aust-Agder, Vest-Agder og Oslo og Akershus. I 2013 hadde nettverket et møte.

61.2 Omstilling og fornying i kommunene

I 2013 har fylkesmannen fordelt 4 millioner kroner i skjønnsmidler til prosjekter med spesielt fokus på kvalitetsutvikling av tjenestene og effektiv ressursbruk. Skjønnsmidlene er bevilget både til enkeltkommuner og interkommunalt samarbeid. I tillegg har fylkesmannen innvilget kr 625.000,- til fellesprosjektene; Buskerudbyen

og Hurum kommunes prosjekt for avviksoppfølging i strandsonen.

I 2013 har fylkesmannen lagt opp til en endring i oppfølgingen av prosjektene for å bidra i sterkere grad til nettverksbygging og erfaringsoverføring mellom kommunene. Vi har lagt opp til 3 samlinger i løpet av året. 2 av samlingene er for regionkoordinatorene for gjensidig utveksling om utvalgte prosjekter og rapportering på allerede igangsatte prosjekter, for å sikre erfaringsoverføring og oppfølging av at valgte prosjekter ligger innenfor rammene for tildeling. I september arrangerte vi en samling for alle prosjektlederene og regionkoordinatorene i Buskerud med fokus på gevinstrealisering i prosjektene. I tillegg ble den enkelt prosjektleder utfordret på å gi en kort informasjon om sitt prosjekt.

Fylkesmannen vil også fremheve vektleggingen av bruk av KOSTRA-data både i tilstandsrapporten som vi utarbeider årlig og i møte med enkeltkommuner som et viktig ledd i arbeidet med omstilling og fornying i kommunene.

61.3 Samordning av statlig tilsyn

I 2013 har vi endret noe på praksis for oppfølging av den interne samordningen hos fylkesmannen. Vi har fremdeles fokus på intern samordning, men har redusert antall møter, slik at den interne samordningsgruppen har tilsammen 5 møter per år. Vi har faste møter 2 ganger pr. år med Helsetilsynet, Arbeidstilsynet, Mattilsynet og leder av sekretariatet for kontrollutvalgene i fylket, sammen med repr. fra fylkesmannens ledergruppe. Etter at ny hjemmeside ble etablert, har vi hatt utfordringer med utarbeidelse av tilsynsoversikt, idet funksjonaliteten på hjemmesiden ble endret i forhold til tilsynsoversikten som lå i det forrige systemet. Spesielt kontrollutvalgene etterlyser den informasjonen som lå i det forrige systemet.

Vi har fokus på at fylkesmannens tilsynsaktivitet skal fremstår samlet, samt videreutvikling av samarbeidet med de øvrige statlige tilsynene. Alle ser en gjensidig nytte av informasjonsutveksling og erfaringsoverføring. Arbeidet med læringsaspektet ved tilsyn vektlegges og vi arbeider med utvikling av gode rutiner for læring. I 2013 inviterte vi forsker Helge Renå, NIBR, til diskusjon i forbindelse med rapporten "Hvordan påvirker det statlige tilsynet kommunene og det lokale selvstyret".

Samarbeidet med leder av sekretariatet for kontrollutvalgene vil vi fremheve som det mest tilfredsstillende tiltaket for å redusere dobbeltbelastningen for kommunene ved tilsyn. Kontrollutvalgene følger aktivt med på hvilke tilsyn som planlegges gjennomført i de ulike kommunene. Det er en aktuell problemstilling for kontrollutvalgene først å sjekke ut hvilke tilsyn fylkesmannen nylig har gjennomført eller skal gjennomføre, før de fastlegger sine kontroller. Kontrollutvalgenes rapporter oversendes fylkesmannen og rapportene tas hensyn til før fylkesmannens tilsyn fastlegges.

Resultatområde 62 Kommuneøkonomi

62.1 Kontroll og godkjenning etter økonomibestemmelsene i kommuneloven

Alle budsjett- og økonomiplaner ble gjennomgått i januar og februar måned. Etter gjennomgangen utarbeider vi årlig en oversikt over budsjettsituasjonen for alle kommunene i fylket. Denne oversikten benyttes bl.a. i dialogen med kommunene som gjennomføres årlig i februar og mars.

Fylkesmannen foretok lovlighetskontroll av budsjettet til Ringerike kommune som er den eneste ROBEK-kommunen i Buskerud.

Fylkesmannen har godkjent 10 garantistillelser for kommuner.

Fylkesmannen har godkjent 4 låneopptak for 2 interkommunale selskap.

Fylkesmannen har godkjent vedtekter for bruk av næringsfond i Nes kommune.

Fylkesmannens praksis når det gjelder godkjenning av lån til ROBEK-kommuner er restriktiv. Så lenge kommunen har et oppsamlet regnskapsmessig merforbruk, vil det være nødvendig å holde investeringene på et lavt nivå. Kommuner i ROBEK må prioritere mellom prosjekter, eventuelt utsette investeringer til man har

oppnådd balanse i driften.

62.2 Økonomiforvaltning - veiledning

Fylkesmannen avholdt informasjonsmøte om det økonomiske opplegget for kommunesektoren samme dag som statsbudsjettet ble lagt frem. Alle kommunene ved ordfører og rådmann og regionale statsetater, samt KS og fylkeskommunen deltok på møtet. Dette opplegget tilbyr vi årlig med like stort oppmøte hver gang. Tilbakemeldingene fra kommunene er at dette opplegget er veldig tidsbesparende for kommunene. Dette er en viktig møtarena for kommunene som vi håper vi kan opprettholde. Informasjonen oversendes også skriftlig til alle kommunene.

Skriftlig informasjon om hovedpunktene i kommuneproposisjonen ble sendt ut til alle kommunene.

Vi bruker KOSTRA-data som utgangspunkt for all dialog med kommunene. Fokuset på riktig rapportering blir dermed veldig stort. Vår erfaring er at ved aktiv bruk av foreløpige KOSTRA-tall, blir kommunene opptatt av kvaliteten på innrapporteringen. Vi vektlegger arbeidet med å sikre gode nøkkeltall og god kvalitet på innrapporteringen.

Internt i embetet samarbeider vi om utarbeiding av analyser på de ulike tjenesteområdene. Vi har faste møter hver måned med fagpersoner for de ulike avdelingene hos fylkesmannen. Gjennom arbeidet sørger vi for oppdatering om den økonomiske situasjonen i kommunene og utviklingen på de ulike tjenesteområdene. Det vektlegges at vi skal ha et riktig og oppdatert bilde av den økonomiske situasjonene i hver kommune. I denne gruppen utarbeides den årlige tilstandsrapporten for fylket. Denne rapporten baserer seg i hvoedsak på foreløpige KOSTRA-tall og utgis hvert år i slutten av april måned.

Vi har tett oppfølging av ROBEK-kommuner og kommuner med store økonomiske utfordringer. Med Ringerike kommune, som er den eneste kommunen i ROBEK, har vi faste møter 2 ganger pr. år, vår og høst, med rådmann og økonomisjef, som del av oppfølgingen av forpliktende plan for å komme i økonomisk balanse.

Skjønnsmidlene fordeles til kommunene med utgangspunkt i retningslinjene for skjønnsfordelingen. I tillegg kommer lokale forhold ved den enkelte kommune som ikke fanges opp gjennom inntektssystemet. Midlene fordeles 2 ganger pr. år.

Fylkesmannen ble i 2013 tildelt 4,394 millioner kroner til psykososial oppfølging i kommunene etter 22.07.2011. Vi mottok søknader for i alt 1,670 millioner kroner, hvorav Drammen, Hole, Modum og Øvre Eiker ble tildelt tilsammen 1,291 millioner kroner. De resterende kostnadene ble ikke godkjent av departementet.

Vi har i 2013 fortsatt arbeidet med nettverksbygging for økonomimedarbeidere i fylket. Vi har avholdt ett seminar for økonomimedarbeider i kommunene. Temaene vi tok opp var: Kontinuerlig forbedringsarbeid ved bruk av LEAN og effektivisering ved bruk av arbeidsprosess-kartlegging. Det var stort engasjement og nyttige diskusjoner rundt temaene.

Fylkesmannen samarbeider med KS regionalt gjennom bl.a. deltagelse i regionalt økonomiforum - RØF BTV som ledes av Eva Lian, regiondirektør KS BTV. Forumet består av rådmenn, økonomisjefer og representanter fra fylkesmennene i de 3 fylkene. Arbeidet i RØF har forankring i KS BTVs styrende organer. Oppgavene til forumet er bl.a. overordnet kommuneøkonomi, kompetanseheving, faglige oppdateringer og enkeltsaker. I 2013 gjennomførte vi fagdager for økonomimedarbeiderne i de 3 fylkene. Temaet var pensjon og kommunenes likviditet. Forumet har i 2013 vært referansegruppe for Kaupang Agenda som på oppdrag fra KS utarbeider en FOU om likebehandlingsforskriften (barnehager).

Buskerudbenken informeres årlig om den økonomiske situasjonen for kommunene i Buskerud.

Resultatområde 63 Kommunalrett og valglov

63.1 Kommunalrett

Beredskap-, justis- og kommunalavdelingen har opprettet en faggruppe kommunalrett for å øke satsingen på

systematisk arbeid med rettslige spørsmål innen kommunalrett. Hensikten er blant annet å øke satsingen på systematisk arbeid med rettslige spørsmål innen kommunalrett og tilrettelegg for med oppfølging/bistand til kommunene. Tillegg skal gruppen arbeid med utvalgte konkrete prosjekter.

I 2013 ble det gjennomført et prosjekt for å se på kommunenes delegeringsreglement og hvordan delegeringsreglene praktiseres i de ulike kommunene.

Det fremgår av rapporten fra prosjektet at delegeringsreglementene er i tråd med rammer som følger av kommunelovens bestemmelser og særlovgivning.

Det er spesielt tema habilitet vi gir generell veiledning om. Fylkesmannen har en del løpende forespørsler på telefon og e-post.

Lovlighetskontroll

Embeter	Saker om lovlighetskontroll etter klage som det er truffet vedtak i			Lovlighetskontroll initiert av fylkesmannen			Vedr. habilitet	Vedr. lukking av møter
	Antall saker	Antall opprettholdt	Antall ulovelig	Antall saker	Antall opprettholdt	Antall ulovelig		
FMBU	5	3	2	0	0	0	0	0
Sum	5	3	2	0	0	0		

63.2 Valg

Fylkesmannen deltok på valgkonferansen som ble arrangert av Kommunal- og regionaldepartementet i forbindelse med stortingsvalget og sametingsvalget 2013.

Det ble orientert om det nye valgadministrative systemet (EVA) som kommunene og fylkeskommunene skal bruke. KR D har etablert en sentral brukerstøtte i Brønnøysundregisterene, men påpeker at Fylkesmannen fortsatt vil ha et viktig veiledningsansvar for kommunene og fylkeskommunene.

Fylkesmannen hadde ingen pågang fra kommunene i forbindelse med Stortingsvalget i 2013.

Resultatområde 64 Forvaltningsloven og offentleglova i forhold til kommunesektoren

Fylkesmannen gir veiledning til kommunene og svarer på henvendelser vedrørende forvaltningsrett og offentlighetsloven.

I 2013 behandlet vi 4 klager på avslag om innsyn i dokumenter. Klagen ble tatt til følge i 1 sak og delvis til følge i 1 sak. Fylkesmannen opprettholdt kommunens/fylkeskommunens avslag i 2 saker.

Resultatområde 65 Kommuneinndeling og interkommunalt samarbeid

65.1 Kommuneinndeling

Fylkesmannen har forbredt sak for avgjørelse i departementet om fasetting av kommunegrense mellom Drammen og Hof og del av fylkesgrense mellom Buskerud og Vestfold. Etter avtale med Fylkesmannen i Vestfold ble saken forberedt av Fylkesmannen i Buskerud. Saken er oversendt departementet med Fylkesmannens tilrådning.

65.2 Interkommunalt samarbeid

Fylkesmannens tildeling av skjønnsmidler til prosjekter i 2013 har støttet samarbeidsprosjekter mellom flere kommuner.

Følgende regioner i Buskerud samarbeider bl.a. om prosjekter:

Drammensregionen, Region Vestviken, Kongsbergregionen, Ringeriksregionen, region Midt-Buskerud og Hallingdalsregionen.

Resultatområde 66 Bolig- og bygningsrett

66.1 Byggesaker

Fylkesmannen i Buskerud mottok 186 klagesaker i 2013. Dette er en klar økning fra 2012 hvor vi mottok 151 saker.

Vi behandlet 179 klagesaker. Kommunens vedtak er stadfestet i 118 av sakene, mens vi har opphevet eller omgjort kommunens vedtak i 48 av sakene. Dette gir en omgjøring på 26,8%. Av de øvrige 13 sakene er tre trukket før vi avsluttet behandlingen, tre klager er avvist, og sju saker er returnert kommunen for videre behandling. Til sammenlikning ble 22,1 % av sakene omgjort i 2012.

32 av sakene var klage på reguleringsplaner. Av disse er det kun en sak som er endret etter at vi sendte den videre til Miljøverndepartementet, og en klage som ble avvist. I de øvrige 30 sakene er kommunens vedtak stadfestet.

63 av sakene var klager på dispensasjonsvedtak. Her ble 42 av sakene stadfestet, mens 15 saker ble opphevet eller omgjort. (7 saker er returnert/avvist eller trukket).

Øvrige saker gjelder klager på byggetillatelse, gebyrer, tvangsmulkt med mer.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid var i 1. tertial på 68 dager, 77 dager i 2. tertial og 88 dager i 3. tertial. 110 av de 179 sakene ble behandlet innen fristen på 12 uker. av de resterende 69 hadde 30 en saksbehandlingstid på mellom 12-14 uker, mens 39 saker var eldre enn 14 uker. I de aller fleste av disse sakene skyldes den forlengede saksbehandlingstiden innhentning av ytterligere opplysninger mv. slik at partene er gjort kjent med at saksbehandlingstiden blir forlenget ved kopi av brev. I 10 saker er det sendt eget brev om forlengelse av saksbehandlingstiden (ensidig forlenget av klageinstansen).

Antall klagesaker fra de ulike kommunene varierer fra 1 sak i Krødsherad til 17 saker fra Røyken og 18 fra Drammen. I tillegg har vi også behandlet 14 saker som settefylkesmann.

Vi har en kommune med nærmere 50% omgjøringer i tillegg til at flere saker er returnert ubehandlet på grunn av mangelfull dokumentasjon i klagesakene. Vi har derfor avholdt et møte med administrasjon i kommunen for å presisere hvilke krav som stilles til saksbehandlingen slik at vi håper på bedring fremover.

Buskerud har hatt to saker hos om er avsluttet hos Sivilombudsmannen uten at det ble funnet grunnlag for kritikk av vår saksbehandling.

Kommunal- og regionaldepartementet opphevet 1 av våre vedtak fra 2009 som ugyldig i 2013, blant annet på grunn av manglende befarings. Saken ligger nå hos oss til fornyet behandling.

Våren 2013 holdt vi kurs for alle kommunene i Buskerud der både administrasjon og politikere ble invitert. Kurset tok utgangspunkt i klagesakene vi har behandlet etter plan- og bygningsloven og de temaene vi har sett skaper ekstra utfordringer for kommunene. Blant annet brukte vi mye tid på problemstillinger rundt dispensasjoner og habilitet. Dette er et veldig etterspurt kurs, og vi hadde deltakerrekord med nær 190 deltakere i 2013 fordelt på tre ulike kurssteder.

66.2 Saker om ekspropriasjon

Vi har i 2013 ikke hatt saker om ekspropriasjon til behandling. Fylkesmannen har behandlet 1 søkand om forhåndstiltredelse etter oreigingsloven § 25.

66.3 Klage etter eierseksjonsloven

Klage etter eierseksjonsloven - antall

Embeter	Antall klager	Tatt til følge	Ikke tatt til følge	lovbestemmelser er vurdert under klagebehandlingen
FMBU	0	0	0	Ingen saker
Sum	0	0		

66.4 Klage på kommunalt vedtak om forkjøpsrett av leiegård

Klage på kommunalt vedtak om forkjøpsrett av leiegård - antall

Embeter	Antall klager	Tatt til følge	Ikke tatt til følge	lovbestemmelser er vurdert under klagebehandlingen
FMBU	0	0	0	Ingen saker
Sum	0	0		

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510 Fagdep.
62 Kommuneøkonomi	kr 742 307,76 kr 0,00
66 Bolig- og bygningsrett	kr 2 825 476,08 kr 0,00
Andre oppgaver under KRD	kr 593 207,89 kr 0,00
Sum:	kr 4 160 991,00 kr 0,00

Arbeidsdepartementet

Resultatområde 73 Sosiale tjenester

73.1 Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen

Ved inngangen til 2013 hadde Fylkesmannen åtte ubehandlede klagesaker etter lov om sosiale tjenester i Nav. I løpet av året mottok vi 314 saker til behandling. Det representerer en økning på 69 innkomne saker, sammenlignet med 2012. Tjueseks saker var ubehandlet ved årsskiftet 2013/ 2014.

I løpet av 2013 avgjorde Fylkesmannen 292 klagesaker, 52 flere enn i 2012. I 83 prosent av disse ble kommunens

vedtak stadfestet. I 7 prosent av sakene ble det påklagde vedtaket gjort om, og i 10 prosent ble vedtaket opphevet og hjemvist til ny behandling. Dette er en klar nedgang i antall endrede vedtak, sammenlignet med 2012, da tallene var henholdsvis 10 (endring) og 16 (oppheving) prosent.

I hovedsak gjaldt klagesakene økonomisk stønad (lov om sosiale tjenester i Nav §§ 18 og 19). Spørsmål om rett til midlertidig botilbud (§ 27) ble behandlet i fire saker. Bruk av vilkår (§ 20) var tema i sju saker, kvalifiseringsprogrammet (§ 29) i seks saker og utlendingers rettigheter (§ 2) i sju saker. I tillegg hadde vi en klagesak om stønadsform (§ 21) og en klagesak om refusjon i etterbetaling av trygdeytelser (§ 26).

I alle sakene var vår saksbehandlingstid kortere enn tre måneder. 275 saker ble avgjort innen en måned etter at saken ble mottatt. Henholdsvis 15 og 2 saker hadde saksbehandlingstid på 1-2 og 2-3 måneder. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid er som i 2012 (0,4 måned). Vi ser at median saksbehandlingstid har gått noe opp, fra 0,2 til 0,3 måned. Det setter vi i sammenheng med at avdelingen har prioritert ressurser til arbeidet med vergemålsoppgaver fra 1. juli 2013.

73.2 Sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen – formidlingstiltak og kompetanseutvikling

Fylkesmannen gir løpende råd og veiledning til de kommunale tjenestene i Nav, både på telefon og epost.

Fylkesmannen arrangerte i januar 2013 en tilsynskonferanse for ledere og medarbeidere i de kommunale barnevern-, sosial-, oppvekst- og utdanning og helse- og omsorgstjenestene.

Våren 2013 arrangerte vi opplæring i lov om sosiale tjenester i Nav for medarbeidere i Nav-kontorene, gjennom tre todagers samlinger. Dette ble fulgt opp i andre halvår med opplæring om kvalifiseringsprogrammet. Fylkesmannen deltok også to ganger på fagdag om utlendingers rettigheter i Nav, i regi av Nav Buskerud. Her deltok en representant fra politiet som lokal utlendingsmyndighet, en representant fra Arbeids- og velferdsdirektoratet som fortalte om utlendingers rettigheter i folketrygden og en representant fra Fylkesmannen som fortalte om utlendingers rettigheter til sosiale tjenester.

Vi arrangerte grunnkurs i økonomisk rådgivning i april 2013. Dette var et tilbud til ansatte i Nav som har gjeldsrådgivning som sitt særskilte fagområde. I november ble det arrangert videregående kurs, i samarbeid med Fylkesmannen i Telemark og Fylkesmannen i Vestfold.

Under NAVs egne samlinger for nyansatte har Fylkesmannen orientert om de sosiale tjenestene og om Fylkesmannens rolle.

I mai og november arrangerte vi dagssamlinger for ledere og mellomledere i NAV-kontorene. På samlingen i mai hadde vi et særlig fokus på arbeidet med internkontroll. I november hadde vi invitert representanter fra Nav Sagene for å fortelle om arbeidet de over år har gjort med helseavklaring av langtidsmottakere av sosialhjelp, og resultatene de har oppnådd.

Fylkesmannen deltar i et utviklingsprosjekt i samarbeid med Arbeids- og velferdsdirektoratet, Høgskolen i Østfold, Fylkesmannen i Østfold og NAV-kontorer i Buskerud og Østfold. Tema for utviklingsprosjektet er SE-metodikken ("supported employment") og utvikling av læringsarenaer i NAV.

På overordnet nivå har Fylkesmannen deltatt i samarbeidsforum NAV Buskerud. Forumet består av fylkesmannen, avdelingsdirektør, direktøren for NAV Buskerud og to deltakere fra KS (både administrativt og politisk nivå).

73.3 Kvalifiseringsprogrammet

Fylkesmannen i Buskerud har samarbeid med NAV fylke på flere nivåer. Ledelsen i embetet har faste kvartalsvise møter med NAV direktøren og representanter for KS. På møtene er kvalifiseringsprogrammet et av temaene. I tillegg har Fylkesmannen og NAV Buskerud møter på avdelingsledernivå hvor også kvalifiseringsprogrammet er fast tema.

Alle kurs og tiltak i Fylkesmannens regi annonseres i NAV-kurskalender og sendes ut med NAVs interne nyhetsbrev.

Fylkesmannen og NAV har samarbeidet om en samling for alle veiledere som jobber med Kvalifiseringsprogrammet. Det ble holdt en 2 dagers samling, hvor en dag i hovedsak var om lovanvendelse og rundskiv, og en dag var om økonomisk veiledning.

Fylkesmannen gir råd og veiledning fra NAV ansatte på telefon og e post.

Vi har gjennomført 3 systemrevisjoner på tildeling av Kvalifiseringsprogram og innhold i program. Tilsynet viser variasjon i innhold. I en kommune var det få mottakere av kvalifiseringsstønad som hadde et aktivt tiltak. Kommunen blir nå fulgt opp. I tillegg har Fylkesmannen i Buskerud gjennomført 2 egeninitierte tilsyn, ett på gjennomgang av alle avslag KVP og en gjennomgang av sosialhjelpsmottakere for å se om de ble vurdert for deltakelse KVP.

I etterkant av tilsynet ble det gjennomført ett møte med ledelsen på det lokale NAV kontoret.

73.4 Utenrettslig økonomisk rådgivning

Det er gjennomført fagdager i økonomisk rådgivning for ansatte i kommunene og ved NAV kontorene. Vi har deltatt på faste møter med representanter fra fylkesmannsembetene i vår region hvor statistikk på saker etter gjeldsordningsloven gjennomgås. Videre arbeid på området blir planlagt og samordnet. Fylkesmannen deltar i nettverk for gjeldsrådgivere i Buskerud. Utover dette blir det gitt generelle råd og veiledning til kommunene og NAV-kontor.

Fylkesmannen har gjennomført grunn- og videregående kurs i økonomisk rådgivning til ansatte i Nav. Videregående kurs ble arrangert i fellesskap med Fylkesmannen i Vestfold og Telemark. Vi har undersøkt mulighet og ønske om interkommunalt samarbeid på fagområdet økonomisk rådgivning i Hallingdal, men der er tilbakemelding til oss at de ikke ønsker dette.

73.5 Boligsosialt arbeid

6 kommuner i Buskerud mottok tilskudd til boligsosialt arbeid i ulike prosjekt i 2013. Det ble arrangert en konferanse for alle tilskuddskommuner i fylket i regi av Husbanken. Dette for å presentere nytt på fagområdet boligsosialt arbeid og formidling av ulike prosjekt/tiltak.

Vi har i tillegg hatt nettverksmøter med kommunene, også dette i samarbeid med Husbanken. Fylkesmannen har deltatt i regionalt kontaktforum. Boligsosialt arbeid har dessuten vært tema på fagdager for NAV ansatte.

Fylkesmannen har gjennomført kommunebesøk i kommuner som mottok tilskudd til boligsosialt arbeid i 2013

73.6 Barn og unge

Vi har i samarbeid med arbeids- og velferdsdirektoratet, Fylkesmannen i Aust-Agder, Telemark og Vestfold arrangert konferanse på fagområdet barnefattigdom i Arendal i 2013.

Fylkesmannen bistår direktoratet med faglige vurderinger av søknader om tildeling av tilskudd til barnefattigdom.

4 Kommuner i Buskerud mottok tilskudd til barnefattigdom i 2013. Som et ledd i vår oppfølging av kommunene gjennomfører vi møter med de som har mottatt tilskudd til barnefattigdom i 2013.

Fylkesmannen deltar i regionalt samarbeidsforum med andre embeter hvor bla området barnefattigdom er tema.

I tillegg bistår Fylkesmannen kommuner som mottar tilskudd til barnefattigdom med råd og veiledning.

I 2013 ble det gjennomført et oppfølgingstilsyn i en kommune med fokus på barn i familier som mottar sosialhjelp og hvordan deres behov for stønad til fritidsutstyr, fritidsaktiviteter, helse etc har blitt ivarettatt. Fylkesmannen har også hatt særlig fokus på barnefattigdom i klagesaker etter søtjil i Nav.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
73.3 Kvalifiseringsprogrammet	kr 165 949,34	kr 0,00
73.9 Andre oppgaver – Sosialtjeneste (rest 73)	kr 177 796,75	kr 1 064 846,20
74 Tilsyn med sos. tj. i arbeids- og velferdsforv.	kr 1 139 553,62	kr 0,00
Andre oppgaver under AD	kr 49 942,85	kr 0,00
Sum:	kr 1 533 242,00	kr 1 064 846,00

Helse- og omsorgsdepartementet

Resultatområde 76 Samhandling, kvalitet og helseberedskap

76.1 Samarbeid mellom kommune- og spesialisthelsetjenesten

- Tilbud om opplæring i helselovgivningen knyttet til samarbeidsavtaler, samarbeid og virkemidler i samhandlingsreformen er gitt, men kommuner og helseforetak i Buskerud gjennomfører dette i hovedsak gjennom "26 kommuners samarbeidet" mellom kommunene og helseforetaket i Vestre Viken. Disse temaer er i 2013 imidlertid også tatt opp på Fylkesmannens møter med kommuneoverlegene og ledere i helse- og omsorgstjenestene. Fylkesmannen har gjennom året fulgt med på utviklingen og gjennomføringen av samhandlingsreformen i møter med kommuneledelsene, virksomhetsledere og kommuneoverleger, samt gjennom tilgjengelig offentlig statistikk. Spesielt følges planleggingen og etableringen av kommunale øyeblikkelig hjelp døgnplasser særskilt opp.
- Samarbeidsprosjekter og samarbeidsrutiner som eksempler på god praksis: Hallingdalsregionen har gjennom nye avtaler videreutviklet samarbeidet mellom kommunene og helseforetaket ved Hallingdal sjukestugu med etablering av kommunale akutte døgnplasser.

76.3 Kvalitetsforbedring i helse og omsorgstjenesten

Det er etablert faste dialogmøter med Vestre Viken HF. Kvalitetsforbedring og implementering av kvalitets- og styringssystemer er tema på disse møtene.

Den årlige Helse- og omsorgskonferansen der alle kommunene deltar, har fokus på kvalitetsforbedring og kvalitetsutvikling. Dette inkluderer informasjon om sentrale føringer på området, samt lokale vellykkede prosjekter.

I faste møter med kommuneoverlegene er kvalitetsforbedring i helse- og omsorgstjenesten faste temaer. Dette gjelder spesielt medisinskfaglige problemstillinger.

Oppfølging av kommunene med sikte på deltakelse i prosjekt "Etisk kompetanseheving i kommunene", samt hvordan kommunene har fulgt opp normeringen av legetjenesten i sykehjem, har ikke vært oppgaver som har blitt prioritert i 2013.

I aktuelle møter med kommunene har IPLOS vært et tema. Dette er også tilfellet i en møteserie vi har gjennomført med alle fylkets kommuner. Det er ikke blitt avholdt egen IPLOS konferanse i samarbeid med

helsedirektoratet i 2013, men det er planlagt konferanse i 2014.

76.5 Felles digitalt nødnett

Nødnett Helse har vært en tema på begge konferansene Fylkesmannen har hatt med kommuneoverlegene i Buskerud. Nødnett er innført i Søndre Buskerud politidistrikt. Det ble gjennomført en kartlegging på status på utbygging av Nødnett Helse i alle kommunene høsten 2013. Tilbakemelding fra kommunene i Søndre Buskerud politidistrikt er at Nødnett Helse er installert på legevaktene og at det i noen kommuner er utplassert ved fastlegekontor. I Nordre Buskerud politidistrikt blir Nødnett Helse innført i 2014. Det er startet arbeide med å utarbeide felles prosedyrer mellom akuttmedisinsk kjede i spesialisthelsetjenesten og legevaktene i kommunene. Dette arbeidet er ikke slutført. Fylkesmannen arrangerte i desember en konferanse mellom Helsedirektoratet, kommunene/ legevaktene i Buskerud og spesialisthelsetjenesten.

76.6 Helseberedskap og smittevern

Helseberedskap

Ved akutte kriser og store ulykker/ hendelser brukes krisestøtteverktøyet CIM. Dette brukes også i kommunikasjonen med Helsedirektoratet ved håndtering av kriser. Alle kommunene har innført CIM og Fylkesmannen har vært og gitt kommunene opplæring på verktøyet. Vestre Viken HF har også innført CIM som krisehåndteringsverktøy.

Som et ledd i kommunenes helseberedskap er det ved ulykker og katastrofer anbefalt, ønskelig og forventet at kommunens psykososiale kriseteam er tilgjengelig. Etter en kartlegging i Buskerud består teamene av ansatte i kommunen med relevant kompetanse, men arbeidet er ikke organisert gjennom 24/7. Det er forskjeller mellom kommunene i forhold til avlønning og struktur. Organiseringen vurderes som sårbar og baseres på «ildsjeler og frivillighet». I henhold til anbefalinger fra RVTS er det dannet tre nettverk i Buskerud for psykososiale kriseteam. Fokuset er kompetansehevende tiltak, som metodeutvikling og nettverksbygging for ansatte i teamene.

Det er blitt gjennomført en kartlegging høsten 2013 på status i kommunene ved innføring av nasjonalt legevaktsnummer 116117. Hallingdalskommunene opplyser at det er klart for oppstart, mens andre kommuner avventer mere informasjon fra Helsedirektoratet før innføring.

Smittevern

Deltakelse på fagdag om smittevern i regi av helseforetaket er gjennomført. Smittevern har vært tema på dialogmøtene med kommuneoverlegene. Etter oppfølging av kommunenes deltakelse i Folkehelseinstituttets halvårslige prevalensundersøkelse for kommunale helse- og omsorgsinstitusjoner har deltakelsen blant institusjonene økt fra 27% våren 2012 til 89% våren 2013. Kommunene er fulgt opp med hensyn til gjenstående institusjoner.

76.7 Personell og kompetanse

Se særskilt rapportering om Kompetanseløftet 2015 som leveres 1. mars 2014

Antall turnusplasser for fysioterapikandidater i kommunehelsetjenesten har vært uforandret i 2013. Vi ble anmodet om å finne ytterligere en plass i spesialisthelsetjenesten, og fant at Drammen sykehus kunne pålegges dette. Antall plasser for turnusleger i kommunehelsetjenesten ble økt med en i 2013 og samsvarer nå med antall turnusplasser i spesialisthelsetjenesten. Vi har ikke mottatt rapporter som tyder på svikt i kvaliteten på turnusplasser.

Det er blitt avholdt kurs i offentlig helsearbeid vår og høst for for fysioterapeuter/kiropraktikere i turnustjeneste og for leger. For turnuslegene er det også avholdt kurs i akutt-/legevaktsmedisin vår og høst. Kursene har vært vellykkede og vi har fått positive evalueringer fra deltakerne. Det er ikke blitt avholdt kurs for turnusveiledere i noen yrkesgrupper.

Ordningen med fylkesveileder for turnuslegene har fungert positivt. Imidlertid har vi nådd den øvre grense for antall turnusleger vi kan håndtere med dagens struktur. Økes antallet kan vi ikke lenger ha kurs i legevaksmedisin sammen med Fylkesmannen i Vestfold, vi må også øke stillingsandelen til fylkesveileder, eventuelt ansette ytterligere en person.

76.8 Rettsikkerhetsarbeid

Behandle saker etter helse- og omsorgstjenesteloven og pasient- og brukerrettighetsloven med tilhørende forskrifter.

Saksbehandlingen skjer fortløpende som omtalt i interne prosedyrer. I Buskerud er det opprettet en egen tverrfaglig faggruppe som har fokus på tvangsbruk. Sakene (både etter khol kap 9 og pbrl kap 4A) fordeles på medlemmene i denne gruppen ut fra hvilken virksomhet det gjelder slik at hver saksbehandler har ansvar for sine områder (feks kommune). Vi sikrer lik saksbehandling gjennom at fagkoordinator godkjenner utgående korrespondanse i sakene. Ved vanskelige problemstillinger drøftes disse i faggruppen og ved adhocmøter.

Det er videre utført fire systemrevisjoner i fire kommuner i april/mai med tema pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 4A. Det er også avholdt to regionale samlinger med Vestfold og Telemark for å sikre dybdekunnskap og for å se forskjeller/ulikheter i saksbehandlingen i regionen når det gjelder kapittel 4A.

Drive opplæring og veiledning av helsetjenesten i pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 4 A, samt etterprøving og klagebehandling.

Faggruppen gir utstrakt råd/veiledning pr telefon og avholder kurs mv. på forespørsel dersom vi har kapasitet. Vi har arrangert tre fagdager på ulike steder i fylket for å bedre pasienters rettssikkerhet, både med tanke på kompetanseheving for vedtaksfattere i kommunene, og likebehandling i fylket. Videre har vi også bidratt på flere samlinger på forespørsel fra virksomheter. Vi ser fortsatt at kompetansen på området er ulik i de forskjellige virksomhetene og får stadig flere henvendelser om behov for kurs og råd/veiledning. Området har vært et satsningsområde i 2013 og vi ser at dette har økt omfanget av antall saker til behandling og henvendelser for øvrig. Vår erfaring er at hjemmetjenestene og fastlegene fatter få vedtak og vi ser et behov for å nå bedre ut med kompetansehevingstiltak her og satser på å jobbe videre med dette i 2014. Etterprøving og klagebehandling gjøres fortløpende og som beskrevet i retningslinjer/veileder fra Statens helsetilsyn. Vi har fortsatt mottatt få klager. Disse blir behandlet fortløpende.

Rettsikkerhet ved bruk av tvang og makt overfor enkelte personer med psykisk utviklingshemning

Det ble i 2013 arrangert 4 nettverksmøter i de to etablerte nettverkene for kommunene. Det var deltakere fra de fleste kommunene og spesialisthelsetjenesten. Disse møtene gir oss kunnskap om kommunenes arbeid med kapittel 9, samtidig som de gir oss anledning til konkret veiledning i enkeltsaker ved at terskelen for å ta kontakt med Fylkesmannen blir lavere. Kommunene får også mulighet til erfaringsutveksling. Det er også gjennomført jevnlig møter med spesialisthelsetjenesten for å sikre lik praksis, samt å følge med på kommunenes og spesialisthelsetjenestens arbeid.

Det var planlagt ett systemrettet tilsyn på dette området, men dette ble flyttet til 2014 på grunn av forhold i kommunen. Vi har jobbet mye med oppfølging av kommunenes arbeid for å endre praksis etter at vi avdekket bruk av systematisk tvang uten nødvendige vedtak og uforsvarlige tjenester.

Som et resultat av vår overprøving av nye vedtak om bruk av tvang og makt sammenholdt med en risikovurdering, har vi også gjennomført **15 stedlige tilsyn**.

Kommunene har fått tilbud om kurs etter kapittel 9 og vi har avholdt to kurs i 2013. Vi hadde ved utgangen av 2013 91 gyldige vedtak etter kapittel 9. Antall vedtak er dermed økt noe i forhold til 2012. 96 % av vedtakene ble overprøvd innen 3 måneder. 4 vedtak har tatt opptill 5 måneder å overprøve. Det er registrert 195 skadeavvergende meldinger i nødssituasjoner som er registrert i 2013.

Gjennom tilsyn og annen kontakt med kommunene finner vi at det fortsatt er kommuner som ikke følger opp arbeidet med kapittel 9 i tilfredsstillende grad. Dette gjør at vedtak ikke blir fornyet i tide, meldinger ikke blir sendt der dette er pålagt og tiltak som er å anse som tvang fortsatt benyttes uten at det blir fattet vedtak på dette. Vi får også meldt avvik fra kravet til kompetanse og følger opp dette gjennom stedlige tilsyn og i møter med kommunene. Saksbehandlingstiden har økt ved vårt embetet når det gjelder disse sakene som følger av generelt økt

saksmengde. Dette gjør også at den tette oppfølgingen vi har hatt av kommunene tidligere, ikke lenger er mulig.

Resultatområde 77 Andre oppdrag

77.2 Fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt

2 saker avgjort.

Rask og prioritert saksbehandling, med svar ut i løpet av 3 dager.

I tillegg en del råd og veiledning ut mot helsepersonell, påtalemyndighet mv.

Fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMBU	2	3
Sum	2	

77.3 Særfradrag

Særfradrag for utgifter til behandling utenfor den offentlige helsetjenesten. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid.

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMBU	11	4
Sum	11	

77.4 Førerkortsaker

Er rapportert i databasen "Trafikk" i henhold til innstruks.

Førerkort. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMBU		
Sum	0	

77.5 Pasientjournaler

Pasientjournaler. Antall saker.

Embeter	Antall
FMBU	2
Sum	2

Resultatområde 83 Folkehelsearbeid

83.1 Folkehelsearbeid

Overordnet vurdering av hovedutfordringene og hvilke hovedtiltak som er gjennomført for å styrke

kompetanse

Informasjons-, kommunikasjons- og opplæringstiltak om forventninger og endret ansvar for kommunene knyttet til samhandlingsreformen og nytt helselovverk, herunder folkehelseloven og forskrift om oversikt over helsetilstanden, har vært et hovedtema for det regionale folkehelsearbeidet også i 2013. Fylkesmannen og fylkeskommunen samarbeider godt om de ulike kompetansetiltakene overfor kommunene, og har en god dialog i forhold til fordeling og gjennomføring av oppgavene etter folkehelseloven på regionalt nivå.

Fylkesmannen og fylkeskommunen møtes jevnlig for gjensidig informasjonsoverføring knyttet til folkehelseoppgavene (inkludert friskliv), diskusjon om fordeling av ulike tilskuddsmidler og planlegging og gjennomføring av ulike kompetansetiltak, møter og samlinger overfor kommunene.

Det er god utvikling i arbeidet med å få det brede, sektorovergripende folkehelsearbeidet integrert og forankret i kommunale planer etter plan- og bygningsloven og folkehelseloven i mange kommuner, men kvaliteten og samordningen varierer fortsatt mye, avhengig av hvordan folkehelsearbeidet er organisert og hvilke ressurser som er satt av til gjennomføring av oppgaven. Ulikheten i ressurser, og dermed også kompetansen for arbeid med folkehelse, er en utfordring for utviklingen av et kunnskapsbasert folkehelsearbeid i alle delene av fylket. Av samme grunn varierer det også hvor oppdatert og bred oversikt kommunene har over sine helseutfordringer, og hvor systematisk og langsiktig det jobbes med folkehelseoppgavene.

Fylkeskommunen har så langt (etter at folkehelseloven trådte i kraft) prioritert arbeidet med regionalt og kommunalt oversiktsarbeid. De har lagt ut relevant informasjon knyttet til oversiktsarbeid på internett, arrangert kurs/workshops og nettverkssamlinger og hatt direkte dialog med fagpersoner i kommunene. Nevnte kompetansetiltak og satsinger videreføres til 2014.

Det regionale folkehelsesamarbeidet (Fylkesmannen og fylkeskommunen) arrangerte også i 2013 en todagers folkehelsekonferanse på Storefjell. Programmet la bred vekt på bestemmelsene i folkehelseloven med forskrift, kunnskapsbasert, sektorovergripende folkehelsearbeid, helsefremmende lokalsamfunn, utjevning av sosial ulikhet i helse og eksempler på praktisk oppfølging i kommunene.

Andre eksempler på kommunikasjons- og kompetansetiltak i 2013 der folkehelseloven med forskrift og kvalitetsstyring av folkehelsearbeidet har vært tema er:

- Fylkesmannens dialogmøter med kommuneledelsen i alle kommuner
- Nettverkssamlinger for folkehelsekoordinatorer og frisklivsledere (3 i alt)
- Dialogmøter med kommuneoverlegene (hvert halvår)
- Samling for ledere av helsestasjonene/virksomhetsledere for helse
- Den årlige helse- og omsorgskonferansen
- Møter med kommuneplanleggere – Planforum
- Internt i embetet via møter i ulike tverrfaglige fora (Planovalen, Samhandlingsovalen og KOSTRA-ovalen) og ledermøter.
- Som fast tema fra Fylkesmannen til nyhetsbrev for kommuneplanleggere (gis ut av fylkeskommunen x 4 pr. år)
- Som fast tema i Fylkesmannens Tilstandsrapport som sendes ut til kommunene hver vår.
- Via høringsuttalelser til kommuneplaner (med særlig vekt på planprogrammet til kommuneplanen og samfunnsdelen)
- Løpende informasjons- og nyhetsformidling om kunnskapsbasert folkehelsearbeid og folkehelseloven, herunder distribusjon av veileder for arbeid med oversikt over folkehelsen, kommunehelseprofilene og relevant fagstoff fra sentrale helsemyndigheter via e-poster og hjemmesiden m.m.

Gjennomføring av kompetansetiltak for kommunene og fylkeskommunen om helsemessige forhold ved skolemiljøer

Fylkesmannen har i 2013 deltatt i planleggingen og utviklingen av Helsedirektoratets pilotkurs om miljørettet helsevern i skolene. Gjennomføringen av kurset ble imidlertid av praktiske årsaker utsatt til 2014, og er

nå avholdt i februar.

Resultat av kartleggingen av godkjenningsstatus ved skolene og kommunenes tilsynspraksis

Denne kartleggingen ble endret til å bli gjennomført i Helsedirektoratets regi, og det vises til de resultatene som fremgår av denne.

Alkoholoven

Fylkesmannen har delt saksområdet mellom to avdelinger; Helseavdelingen og Beredskap- justis og kommunalavdelingen(BJUK). Begge avdelingene var representert på to-dagers samlingen som ble arrangert av Helsedirektoratet.

Fylkesmannen behandlet i 2013 to klager på kommunale vedtak og i begge sakene ble kommunens vedtak stadfestet.

Hvilke tiltak som er gjennomført for å øke deltakelsen i FRI-programmet

Fylkesmannens tiltak i arbeidet med å øke andelen elever i FRI-programmet har for 2013 begrenset seg til følgende tiltak:

- ulike nyhets- og ”pådriver-e-poster” til kommunenes utdannings- og helseledelse
- som tema i høringsuttalelser til kommuneplaner
- som tema ved markeringer på VTD
- som diskusjonstema i møter og på samlinger for helsesøstre, frisklivspersonell og folkehelsekoordinatorer .
- som tema i interne møter i embetet der folkehelse og folkehelse tiltak står på agendaen
- som tema i det generelle og løpende opplysningsarbeidet om tobakkbruk og tobakkskader

Deltakerprosenten for ungdomsskolene (totalt for alle trinn) var på 47 % ved utgangen av 2012. Tross fokus på FRI i de sammenhengene som nevnes over, og annen videreformidling av tall og fakta fra Helsedirektoratet til kommunene, gikk ikke tallene for kontraktinngåelse opp, men heller ytterligere ned - i løpet av 2013. Oversikten for desember 2013 viste at 45 % av elevene i ungdomsskolen deltok i FRI med lavest andel kontrakter i 8. klasse (35 %). For 9. og 10. klasse var deltakelsen henholdsvis 51 og 50 %.

Arbeidet for økt FRI-deltakelse i Buskerud oppleves med andre ord som tungt, og synes ikke særlig avhengig av i hvilken grad Fylkesmannen utfører, eller ikke utfører, pådriverarbeid. Se for øvrig diskusjonen om mulige årsaker til lav påmelding i kommunene i tidligere årsrapporteringer om FRI-arbeidet.

Det jobbes for øvrig aktivt på andre områder mht å få andelen unge snusbrukere og røykere i Buskerud ned. Herunder kan nevnes ulike innsatser i den offentlige tannhelsetjenesten (se punkt 84.11), og som et viktig tema/innsatsområde *ifylkeskommunens helsefremmende videregående skoler –prosjekt*.

Antall kommuner som er tildelt tilskudd til oppfølging av Handlingsplanen for forebygging av uønskede svangerskap og abort, samt til hvilke hovedtyper av tiltak

Buskerud hadde 320.000 til fordeling til handlingsplanens formål. Alt ble ubeskåret sendt ut til 10 søkere:

7 ulike kommuner; inkl. Drammen, Ringerike og Kongsberg; ellers kommuner i Nedre Buskerud. (Herunder innvilget 3 søknader fra Drammen: Smittevernkontoret, Helsestasjon for ungdom, Skolehelsetjenesten.)

1 privat aktør (Amathea – veiledningstjeneste for gravide)

Type tiltak:

- prevensjonsmidler
- gruppeundervisning: ungdom og prevensjon

- sexologisk rådgivning
- driftsutgifter Helsestasjon for ungdom/ skolehelsetjeneste
- temadager
- minoritetskvinner seksuelle helse
- prevensjonsmidler til kvinner i flyktningemottak
- markering av FN's HIV-/ Aidsdag
- tilbud til gutter ved Helsestasjon for ungdom

Resultatområde 84 Kommunale helse- og omsorgstenester

84.1 Allmennlegetjenesten inkludert fastlegeordningen

- Dialogmøter med kommuneoverlegene med hovedtemaer om allmennlegetjenester og samhandlingsreformen er gjennomført vår og høst, herunder også konsekvenser for kommunene av ny fastlegeforskrift.
- Kapasitet og stabilitet i fastlegeordningen er gjennomgående god i fylkets kommuner. Noen kommuner har utvidet antall fastlegehjemler i løpet av året. Ingen kommuner har søkt om eller fått innvilget midlertidig dispensasjon fra ordningen.

84.4 Helsetjenesten til innsatte i fengsel

Har gjennomført kurs, konferanser og andre kompetansehevende tiltak. Dette i samarbeid med Fm Vestfold og Telemark og Kriminalomsorgen i de samme fylker. Alle fengselenes helsetjenester var representert i tillegg til spesialisthelsetjenesten. Tema for konferansen var informasjon om revidert Veileder om helse- og omsorgstjenester til innsatte i fengsel og samhandling ved løslatelse

84.6 Helse- og omsorgstjenester i et flerkulturelt samfunn

Kommunene som er forespurt nevner at tolketjenester kan by på utfordringer. Det virker som om at det er kunnskap om at man skal unngå at barn/unge av pasienter og brukere brukes som tolk. Det kommer dog frem at det kan være vanskelig å innhente rett tolketype, noen ganger er telfon det beste og andre ganger ikke. Det kom fram at telefontolk oftest ble prioritert, da dette er det billigste tilbudet. Kurs og konferanser som omhandler tvangsekteskap og kjønnslemlestelse er blitt distribuert i fylket, og også videre- etterutdanninger som er relevante for området.

84.8 Forebyggende helsetjenester

Helseavdelingen har et tett samarbeid (telefoner, e-poster og nettverksmøter) og god kommunikasjon med alle lederne av helsestasjonene i fylket. Informasjon om nasjonale føringer og ny fagkunnskap, implementering av nytt helselovverk, pådriverrollen vdr. kapasitet og kvalitet i tjenesten samt dialoger om behovet for faglig påfyll, råd- og veiledning, er alle temaer som hører innunder vårt "følge med oppdrag" og inkluderes i den løpende kontakten med vårt fagnettverk i kommunene. Denne, noe direkte, formen for oppfølgings- og pådriverarbeid overfor den

forebyggende helsetjenesten gir oss nyttig kontakt med praksisfeltet og god oversikt over ulike utfordringer. Helseavdelingen blir relativt ofte kontaktet av både helsesøstre, jordmødre og frisklivspersonell i forhold til ulike faglige og/eller juridiske problemstillinger som oppstår ute i tjenestene.

Fylkesmannen har i flere år hatt et særlig fokus på kapasitet og tilgjengelighet i helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Temaet har fått viktig plass i veiledningsarbeidet (høringer) knyttet til kommuneplanlegging, i ulike møter med kommuneledelsen (embetsledelsens kommunedialogmøter m. flere), i programarbeidet til ulike konferanser (Buskerud fylkes årlige folkehelsekonferanse på Storefjell, Barn- og unge konferanser), i nettverkssamlinger, i (folkehelse)samarbeidet med fylkeskommunen (innsatsområde i fylkeskommunens satsing på helsefremmende videregående skoler og "NY GIV-prosjektet" m.m.) og i embetsinterne samarbeidsfora.

Fylkesmannen gjennomfører jevnlig ulike typer kartlegginger for å følge med i ressurstilgangen til de helsefremmende og forebyggende tjenestene - herunder helsestasjons- og skolehelsetjenesten - i kommunene. Det ble gjennomført en kartlegging av ressurser, kapasitet og utfordringer i helsestasjonstjenesten (inkludert jordmortjenesten) i desember 2012, resultatene fra denne ble grundig omtalt i fjorårets årsrapport. Da det synes som om kommunene forvalter de statlige ekstrabevilgningene til ansettelse av flere helsesøstre svært forskjellig, og svært mange helsestasjoner ligger under minstenormen for helsesøster- og/eller skolelegeårsværk, vil det være naturlig med en ny kartlegging i løpet av 2014.

Det bør for øvrig nevnes at i alle kommunene hvor det ble gjennomført tilsyn med helsestasjonene (i 2013), og der personellmangel ble avdekket, har tjenesten blitt tilkjent flere ressurser. Eksempelvis har Drammen kommune nylig økt sin helsesøsterstab med fire årsverk.

Det har i 2013 også vært stort fokus på det økte presset i den kommunale jordmortjenesten.

Hurum kommune valgte å la være å ansette ny kommunejordmor da jordmoren de hadde gikk av med pensjon. Fylkesmannen involverte seg i saken (det gjorde også media), noe som resulterte i at ny jordmor er på plass i Hurum, og økt fokus på jordmorens rolle og oppgaver i det lokale helsefremmende og forebyggende arbeidet for mange av kommunene i fylket .

Forvaltningen av tilskuddsmidlene knyttet til seksuell helse og friskliv gir for øvrig også et godt bilde av ressurs- og kapasitetssituasjonen i primærhelsetjenesten. Oversikten vi skaffer oss via vår kontakt med kommunene gjennom året blir, sammen med KOSTRA-tall, kommunehelseprofiler og eventuelle andre nasjonale kartlegginger om status for den helsefremmende og forebyggende helsetjenesten (inkludert jordmorressursene), presentert i Fylkesmannens årlige *Tilstandsrapport*. Denne sendes ut til kommunene, og blir også flittig brukt i Fylkesmannens ulike møter med kommunepolitikere og administrative ledere, herunder de faste dialogmøtene. *Tilstandsrapport for 2014 (omhandler tall fra 2013)* vil bli å finne på Fylkesmannens nettside i april.

Øvrige opplærings-, råd- og veiledningstiltak (for helsesøstre) som er gjennomført i 2013 er:

- Dagsamling for lederne av helsestasjonene om nytt helselovverk med hovedvekt på tverrfaglige innsatser og oversiktsarbeid (Friskliv, Folkehelseloven og Helse- og omsorgstjenesteloven)
- Dagsamling for helsesøstre med hovedvekt på dokumentasjon og helse- og omsorgstjenesteloven

Fylkesmannen hadde planer om gjennomføring av en større samling for helsesøstre og jordmødre om dokumentasjon, kvalitet og ivaretagelse av taushetsplikten i tverrfaglig samarbeid, men måtte omprioritere som følge av tilsynsoppdraget (helsestasjonene). En slik samling er etterspurt av kommunene, og planlegges gjennomført i løpet av 2014.

Frisklivssentraler

Det er stort driv i frisklivsarbeidet i Buskerud, og stadig flere frisklivssentraler åpner sine dører ute i kommunene. Tilskuddsmidlene for 2013 (totalt 1,1 mill) ble fordelt på prosjekter (etablering og/eller videreutvikling av frisklivssentraler) i følgende kommuner: Drammen, Kongsberg, Nore- og Uvdal, Lier, Hurum, Røyken, Gol, Ringerike, Hole, Ål, Nes, Sigdal, Krødsherad, Øvre – og Nedre Eiker og Modum. 17-18 kommuner av våre 21 har nå etablert eller er i ferd med å etablere frisklivssentral.

Frisklivssentralene i Modum, Drammen og Øvre og Nedre Eiker ("Aktiv Eiker") regnes alle som kompetansesentraler i Buskerud. Alle tre fikk fagmidler til videreutviklingsarbeid, kurs- og kompetansetiltak innen egne satsingsområder, men også til prosjekter der alle frisklivssentralene i fylket er målgruppe. Det vil si at disse sentralene, i nært samarbeid med Fylkesmannen, driver råd- og veiledningsarbeid, hospitering, arrangerer fagdager og nettverksmøter der de deler sine erfaringer og sprer relevant kunnskap om levestandard, endring,

kunnskapsbaserte tiltak og organisering og drift av frisklivssentraler til kommuner som nylig har etablert, eller er i ferd med å etablere, frisklivssentral. Frisklivssentralen i Modum kommune har fått status som fylkets *ressursfrisklivssentral*, og vil sammen med Fylkesmannen og fylkeskommunen være med i planlegging og gjennomføring av kommende kompetansetiltak for personell i frisklivssentraler i 2014.

Modum kommune inngikk nylig en samarbeidsavtale med Høgskolen i Buskerud og Vestfold om utvikling av lokalt folkehelsearbeid, herunder friskliv. Fra før har de en samarbeidsavtale med Modum Bad om arbeid med blant annet psykisk helse og søvnproblematikk, og hvordan frisklivssentralen kan bli et tjenestetilbud også for disse typer helseproblemer.

I løpet av 2013 har fylket hatt tre samlinger for frisklivspersonell/folkehelsekoordinatorer (noen kommuner har fortsatt en felles frisklivsleder/folkehelsekoordinator) i regi av fylkesmannen og fylkeskommunen, der veilederen, kvalitet og kunnskapsbasert praksis, nytt helselovverk, evaluering av tiltak og dokumentasjon og har vært på dagsorden.

Grunnkurset for personell i frisklivssentraler (de regionale samlingene ble gjennomført landet rundt i løpet av 2013), ble for kommunene i Buskerud, Vestfold og Telemark, avholdt på Kongsberg i januar 2014. En ny, regional samling for personell i frisklivssentraler, der lovverk og lovfortolkning, elektronisk journalføring, internkontroll og kvalitet m.m. er hovedtemaer, er under planlegging. Den vil finne sted i Vestfold i løpet av juni 2014.

84.11 Tannhelse

Ansatte i fylkeskommunens forebyggende avdeling er alle naturlige samarbeidspartnere i det regionale og lokale folkehelsearbeidet særlig innen ernæring, tobakk, oversikt over helsetilstanden i fylket, forebygging av vold i nære relasjoner, minoritetshelse og utjevning av sosiale ulikheter i helse. Jf. fylldige rapporteringer vdr dette samarbeidet for tidligere år, samt rapporteringen under punkt 83.1.- folkehelsearbeid.

Følgende gjennomførte tiltak for å fremme samarbeidet mellom kommuner og offentlige tannhelsetjeneste gjelder for 2013:

- Tannhelsetjenesten deltar i prosjekter om barn og overvekt i kommunene Øvre- og Nedre Eiker
- Det gjennomføres årlige samarbeidsmøter med barneverntjenesten i alle kommuner. Antall bekymringsmeldinger sendt fra tannhelsetjenesten til barneverntjenesten blir rapportert til helsedirektoratet. I 2013 ble det totalt sendt 48 meldinger, og det ble sendt meldinger til 10 av 21 kommuner. Det blir sendt få eller ingen meldinger i små kommuner. Retningslinjer for å sende bekymringsmeldinger ble utarbeidet i 2009. Det er forventet at tannhelsetjenesten får nye, sentrale retningslinjer fra helsedirektoratet i 2015, sammen med ny veileder for tannhelsetilbudet til barn og unge. En tannpleier fra Buskerud er med i gruppen som utarbeider denne veilederen
- Samarbeid med LMS på Drammen sykehus, Ringerike sykehus og på sjukestugu på Ål er satt i system for enkelte sykdomsgrupper
- Forpliktende samarbeid med DIAhelse-satsingen i Drammen kommune
- Forpliktende samarbeid med MIGRAhelse i Drammen kommune, som etter prosjektslutt er utvidet til 100 % helsesøsterstilling og 100 % pedagogstilling. Henvisningsrutiner er innarbeidet, og det samarbeides om helseinformasjon.
- Arrangert kurs om tolkning for tannhelsepersonell i nedre del av Buskerud for at de skal bli tryggere på når, hvordan og hvorfor tolk skal benyttes
- Det er lagd samarbeidsavtaler og gjennomføres møter med helse- og omsorgstjenesten i alle kommuner, og gis tilbud om opplæring av pleiepersonell. Dette gjelder for personell i helsestasjons- og skolehelsetjenesten, pleie- og omsorgstjenesten, psykiatrien, habiliteringstjenesten og rusomsorgen. På samarbeidsmøtene blir det sjekket at kommunene har systemer som sikrer at de som har rettigheter etter tannhelsetjenesteloven får tilbud om tannhelsetjenester, og det blir avklart behov for undervisning/opplæring og utarbeidet planer for dette.
- Deltar i planlegging av et forskningsprosjekt i regi av Tannhelsetjenestens kompetansesenter Sør og Senter for omsorgsforskning Sør, om hvordan tannhelserettighetene til de som har hjemmesykepleie blir oppfylt i ulike kommuner i de fem fylkene Vest- og Aust Agder, Telemark, Vestfold og Buskerud.
- Tjenesten har gjennomført informasjonsmøter om tannhelse, tilbud og rettigheter for elderråd, pensjonistforbund, pensjonistforeninger og eldredag (Lier kommune) i løpet av året.
- Samarbeidet med Ål kommune om "kjøpet" av folkehelsekoordinator i 20 % stilling fortsetter. Vedkommende har i 2013 vært med på å utarbeide "Barnehagepakken" sammen med tannpleier i Hallingdal. Hun har også vært involvert i kantineprosjektet for videregående skoler og hatt

informasjonsmøter for ledergruppa i tannhelsetjenesten.

- Tannhelsetjenestens "Barnehagepakke" med laminerte ark om tannhelse- og kostholdsinformasjon er utarbeidet for bruk i samlingsstunder i barnehagene. Den ble sendt på testing/høring i 6 barnehager i oktober, og i løpet av mars får tannhelsetjenesten tilbakemeldinger på hvordan barnehagene mener den fungerer som hjelp til formidling av kostholds- og tannhelseinformasjon overfor de minste barna. Planen er at ferdige "materielle pakker" skal sendes ut til alle barnehager i Buskerud i løpet av første halvår 2014
- Rapportering på tobakksbruk hos skoleungdom, via konsultasjonene, fortsatte i 2013. To år etter innføring har andelen ungdom som blir spurt om tobakksbruk økt. Tannhelsetjenesten tar i bruk nytt elektronisk journalsystem i løpet 2014. Med nytt system håper tjenesten det vil bli enklere å ta ut statistikk på snus- og røyketall blant ungdom.
- Overtannpleier informerte om "tobakks-satsingen" på Norsk Tannpleierforenings fagkurs.
- Rapport på prosjekt for landets fylkestannleger: "Evaluering av folkehelseprosjekter i tannhelsetjeneste", hvor overtannpleier har vært frikjøpt i deler av sin stilling, er ferdigstilt og foreligger.
- Tannhelsetjenesten i Buskerud FKF har sammen med Norsk Tannvern og UiO, og med støtte fra Helsedirektoratet, gjennomført et filmprosjekt. 5 ulike situasjoner på tannklinikk en er filmet, og scenene skal danne grunnlag for faglige diskusjoner på klinikk møter og distriktsmøter om mottakelse og kommunikasjon med ulike pasientgrupper. Filmen ferdigstilles våren 2014
- Den offentlige tannhelsetjenesten har ulike samarbeidsprosjekter med barneavdelingen og habiliteringsavdelingen i Vestre Viken HF, og barneavdelingen har opprettet en egen ressursgruppe for tannhelse og implementert egne tannhelse rutiner i sine behandlingslinjer. Andelen barn som har blitt henvist fra sykehuset til tannhelsetjenesten, har økt fra 41 i 2012 til 63 i 2013.

Tannpleier har faste dager på barneavdelingen to ganger pr. mnd., med gjennomgang av rutiner, konsultasjon av pasienter og veiledning av helsepersonell. På habiliteringssenteret er det etablert en fast plan for tannhelseinformasjon på kurs for ulike pasientgrupper. Det planlegges en pilot for ISO-sertifisering av samarbeidsrutinene.

84.12 Habilitering og rehabilitering, individuell plan og koordinator

Fylkesmannen i Buskerud har gjennom landsomfattende og egeninitierte tilsyn vurdert kommunenes arbeid med individuell plan og fulgt opp hvordan koordinerende enheter fungerer. Hovedfokus dette året har vært å medvirke til etablering av koordinerende enhet i Vestre Viken HF og vi har hatt et møte vedrørende prosessen i sykehuset.

Individuell plan og koordinerende enhet har også vært tema på kommunebesøk.

Høsten 2013 arrangerte vi et nettverksmøte for koordinerende enheter i kommunene og i Vestre Viken HF. Dagen startet med presentasjon av koordinerende enhet i Vestre Viken og status for områdeplanene for habilitering og rehabilitering. Dette ble fulgt av en oppdatering på feltet fra Helsedirektoratet. Deretter hadde vi en gjennomgang av taushetsplikt og samhandling, med mye diskusjoner om elektroniske programmer for utarbeidelse og oppfølging av individuelle planer. Dagen ble avsluttet med presentasjon av arbeidet i koordinerende enhet i Øvre Eiker kommune og diskusjon om sikring av fremdrift i IP, endring av koordinator og opplæring og veiledning av koordinatorene.

Helseavdelingen har behandlet noen tilsynssaker og rettighetssaker som har vedrørt manglende individuell plan eller hvor manglende koordinering har vært tema i sakene.

Individuell plan og koordinering har også vært tema på nettverksamling for rus og psykisk helsefeltet i Buskerud, og tverrfaglig samarbeid og koordinering har vært tema på Rusforum. Individuelle planer er også på tema i all opplæring i kapittel 9. Habiliteringsavdelingen/ Regionalt senter har deltatt på våre årlige nettverksmøter for ansatte i kommunene som jobber med personer med utviklingshemming.

På den årlige omsorgskonferansen har vi formidlet ulike prosjekter til ulike brukergrupper og informasjon sendes fortløpende ut til de koordinerende enhetene. Vi har også deltatt på oppstartsmøte for følgeevaluering av hverdagsrehabilitering i desember 2013.

Det vises til særskilt rapportering for personer under 50 år med nedsatt funksjonsevne bosatt i alders- og sykehjem eller boform for heldøgns omsorg og pleie.

84.13 Omsorgsplan 2015

Fylkesmannen i Buskerud har gjennom møter og samtaler bistått kommunene i Buskerud med deres arbeid med å

nå målsettingene i Omsorgsplan 2015/2020. Dette har vært tema i samtlige møter med kommunene og også på den årlige Helse- og omsorgskonferansen som Fylkesmannen arrangerer i samarbeid med utviklingssentrene i Buskerud og KS. I 2013 var 20 av 21 kommuner representert på konferansen. Aktuell informasjon og publikasjoner fra Helsedirektoratet har blitt viderefremidlet og regelmessig publisert på Fylkesmannens hjemmesider.

Et annet sentralt tema i møter med kommunene er Demensplan 2015. Det har i Buskerud vært høy aktivitet rundt tema demens i 2013, spesielt knyttet opp mot Tv-aksjonen i oktober. Utviklingssentrene på Ål og i Drammen gjennomførte en rekke arrangementer i forbindelse med aksjonen. Et flertall av kommunene i Buskerud har nå hatt eller har deltakere i opplæringsprogrammet Demensomsorgens ABC. 793 personer i Buskerud har deltatt/deltar på denne opplæringen siden oppstart i 2007. 20 av 21 kommuner har deltakere. Det gis midler til denne opplæringen via Kompetanseløftet 2015. Når det gjelder pårørende- og samtalegrupper har samtlige kommuner etablert et tilbud, enten alene eller i fellesskap med nabokommuner. Videre har seks nye kommuner søkt midler til utbygging av dagaktivitetsplasser for hjemmeboende personer med demens. Det betyr at det er igangsatt arbeid med oppstart av 77 nye plasser i fylket. Fylkesmannen arrangerte i mai 2013 et seminar i Drammen med tema demens og velferdsteknologi i samarbeid med Husbanken og Drammen kommune. Seminaret hadde deltakere fra hele Norge. Husbanken er en viktig samarbeidspartner for Fylkesmannen og vi deltar regelmessig på utbyggingsmøter med kommunene i Buskerud. Vårt bidrag er faglig assistanse ved ny utbygging og ombygging av eksisterende lokaliteter. For tiden er det seks kommuner som er i gang med større byggeprosjekter.

Fylkesmannen har gjennom året deltatt på i styringsgruppemøter (fag- og samarbeidsmøter) for begge utviklingssentrene. Vi har også arrangert seminarer og dagskonferanser og utviklingssentrene deltar i planlegging og gjennomføring av Helse- og omsorgskonferansen. Fylkesmannen har gitt egne midler til utviklingssentrene over Kompetanseløftet 2015 for å gjøre det enklere for dem å nå ut til et bredere lag av kommunene. Det har vært betraktet som noe problematisk at spesielt utviklingssenteret i Drammen ikke har kommet godt nok i gang med sin utadrettede virksomhet. Denne utfordringen har vært tema ved flere anledninger og vi ser at det nå er god bevegelse mot å søke å dele kunnskap med resten av fylket. Som et resultat av dette ser vi nå også et solid og tett samarbeid utviklingssentrene i mellom. De legger felles planer og har hyppig kontakt.

Fylkesmannen sitter i styringsgruppen og har således et tett grep om arbeidet med palliasjon i et nettverk bestående av Veste Viken/Drammen og Bærum sykehus og Drammen kommune. Dette nettverket har eksistert i noen år og er faglig underlagt Kompetansesenter for lindrende behandling ved Oslo Universitetssykehus/Rikshospitalet. Nettverket gjennomfører hvert år to-dagers samlinger for ressurssykepleierne med høyt faglig nivå.

Aktiv omsorg opplæringsprogram er lansert i Buskerud, men har ikke fått utbredelse nok til at det kunne starte egen klasse i fylket. Tre kommuner har deltakere som deltar på undervisning på Gjøvik og i Bergen.

84.14 Psykisk helse og rus

Alle kommuner har mottatt tilbud om råd, veiledning og formidling av lovverk, nasjonale mål, faglige retningslinjer og veiledere. Tilbudet er gitt på telefon, e-post og samtaler i tillegg til at det har vært arrangert kurs, konferanser og møter.

Har gjennomført kvalitets- og kompetanseutviklingstiltak med tverrfaglig og tverrsektorielt fokus som bidrar til samhandling og koordinerte tjenester for målgruppen. Tiltakene er koordinert med de nasjonale og regionale kompetansesentra (Korus Sør, Borgestadklinikken, RVTS og NAPHA) og er tilbudt alle kommuner. Blant annet er det arrangert et tredagers kurs i Motiverende Intervju og en to-dagers konferanse om relasjonens betydning i endringsarbeid sammen med Korus Sør, Borgestadklinikken og FM i samme region. Det har også vært arrangert nettverkssamlinger til psykososiale kriseteam, med fokus på nettverksdannelse og metodeutvikling, noe som fortsetter i 2014. En bredt sammensatt arbeidsgruppe arrangerte også **Rusforum 2013**, en to-dagers konferanse for rus og psykisk helsefeltet i Buskerud. Denne årlige konferansen arrangeres også i mai 2014, men har byttet navn til Forum for rus og psykisk helsefeltet i Buskerud. Alle konferansene er betydelig subsidiert av tilskuddsordninger fra Helsedirektoratet, noe som er avgjørende for at ansatte i fagfeltene kan delta.

Fylkesmannen har bidratt til at de ulike sektorenes arbeid med barn og unge som har sammensatte problemer, blir bedre koordinert, med sikte bl.a. på økt gjennomføring i videregående opplæring. Tilskuddsordninger til videreutdanning innen rus og psykisk helsefeltet er markedsført i barnehage og skolen. Det er noe rekruttering inn til utdanningene. Vi arrangerer årlig nettverkssamling for koordinatorene for individuell plan i Buskerud. Vi

samarbeider med prosjektledere for Ny giv/fylkeskommunen om temaet og videreformidler informasjon til målgruppen. Blandt annet har vi informert om pasienter og brukeres rettigheter til helse og omsorgstjenester og også klageadgang om man ikke opplever at hjelpen innvilges/er tilpasset behovet. Vi har distribuert tilskuddsordningen om psykologer i kommunenes helse og omsorgstjeneste, spesielt rettet mot barn/unge. Det har vært gjennomført interne møter mellom de tre avdelingene i embetet hvor arbeidet er forankret, for informasjon og samkjøring av tiltak. I nettverkssamlinger med kommuner har det vært fokus på elevs psykosiale arbeidsmiljø i skolen. Sammen med Korus Sør og Borgestadklinikken har vi hatt inspirasjonsdager for samme målgruppe for videreutvikling av arbeidet innenfor forebyggende psykisk helsearbeid til barn/unge og deres familier.

Vi har sammenstilt og kvalitetssikret kommunenes rapporter om psykisk helsearbeid IS-24 /2012 og om kommunalt rusarbeid IS-8/2012 innen fristen.

Aktuelle stimuleringsstilskudd er tildelt i tråd med retningslinjene. Det har tilsammen vært arrangert flere kurs og konferanser, og kommunene har også mottatt tilskudd til egne kompetansehevede tiltak. Tilsammen har 48 personer startet opp/fortsatt/avsluttet videreutdanning og etterutdanning og annet etter søknad på tilskuddsordning på rus og psykisk helsefeltet.

Resultatområde 85 Spesialhelsetjeneste

85.1 Abort- og steriliseringsnemndene

1 sak behandlet i steriliseringsnemnda i 2013.

Prioritert saksområde, men det tok lang tid å få endret hjelpeverges mandat og innhenting av feilsendt søknad fra fastlege (saksbehandlingstid 4 måneder).

Rapportert til Steriliseringsrådet ved Helsedirektoratet på påbudt skjema.

85.3 Lov om transplantasjon

Antall saker

Embeter	Antall
FMBU	0
Sum	0

85.4 Tillatelse til å rekvirere sentralstimulerende midler

Raskt ekspederte gjennom hele året.

I 2014 fortsatt mottak av en del søknader, som besvares med et standard informasjonsbrev med info om ny (normalisert) ordning.

Tillatelser til å rekvirere sentralstimulerende legemidler. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid

FMBU	485	4
Sum	485	

85.5 Kosmetisk plastikkirurgiske inngrep

Kosmetisk plastikkirurgiske inngrep. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMBU	0	0
Sum	0	

85.11 Hjemsendelse, hjemhenting og gjennomføring av tvungen psykisk helsevern for pasienter som ikke har bosted i riket

Det har ikke kommet noen henvendelser om dette oppdraget i 2013. Mangel på praksis gjør at dette oppdraget utøves svært skjeldent og av få personer på embetet.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
82 Tilsyn og klagesaksbeh. etter helsetj. loven	kr 5 423 287,00	kr 0,00
83 Folkehelsearbeid	kr 503 692,10	kr 0,00
83.1 Folkehelsearbeid generelt	kr 0,00	kr 0,00
83.2 Tilsyn etter folkehelseloven	kr 0,00	kr 0,00
84 Kommunale helse- og omsorgstjenester	kr 2 244 049,18	kr 788,07
85 Spesialhelsetjenesten	kr 407 530,89	kr 564 684,38
76 og 77 Kvalitet og samhandling og Andre oppdrag	kr 2 521 362,59	kr 150 399,06
Andre oppgaver under HOD	kr 307 313,32	kr 0,00
Sum:	kr 11 407 235,00	kr 715 871,00

Samferdselsdepartementet

Resultatområde 91 Oppdrag for Samferdselsdepartementet

91.2 Konesjon til anlegg og drift av taubaner

I 2013 ble det ikke gitt noen nye konsesjoner for stolheis.

Fornyede konsesjoner ble gitt til 22 skitrekk og 3 skitau.

Utenriksdepartementet

Resultatområde 92 Oppdrag for Utenriksdepartementet

92.1 Apostiller

Fylkesmannen i Buskerud behandlet i 2013 1.596 apostiller

92.2 Forberedelse av saker om honorære konsuler

Fylkesmannen i Buskerud hadde i 2013 3 forberedelessaker om honorære konsuler.

Kulturdepartementet

Resultatområde 95 Tros- og livssynssamfunn

I 2013 utbetalte vi kr 6 452 585 i statstilskudd til registrerte og uregistrerte trossamfunn i Buskerud. Beløpet ble fordelt på 54 trossamfunn.

I Buskerud ble det registrert 2 nye trossamfunn i 2013.

Fylkesmannen foretok ingen tilsyn på dette området, men hadde flere rettleddningssamtaler i løpet av 2013. Da vi erfarer at det er en del uro internt i enkelte trossamfunn.

Resultatområde 96 Gravferdsloven

Vi har behandlet 76 søknader etter gravferdsloven. Dette er en relativt stor økning fra tidligere år. Fylkesmannen antar at årsaken til økningen kan være at muligheten til å søke om å få spre asken har blitt mer kjent.

Det er gitt 62 tillatelser til askespredning og 5 avslag. Syv saker er fortsatt under behandling eller er oversendt andre embeter for avgjørelse.

Resultatområde 97 Lov om helligdager og helligdagsfred

Fylkesmannen har behandlet 6 saker etter helligdagsfredloven. Søknad om søndagsåpent ble innvilget i tre saker som alle gjaldt en enkelt anledning som jubileum og spesielle arrangement. To søknader om å holde åpent på

søndager ble avslått da virksomhetene ikke omfattes av noen av unntaksbestemmelsene i § 5.

Fylkesmannen har godkjent Rollag kommune som typisk turiststed slik at kolonialbransjens utsalgssteder er unntatt fra åpningstidsbestememelsene i § 5 første ledd.

Resultatområde 98 Oppdrag på det administrative området

98.0 Helhetlig og strategisk ledelse

Helhetlig ledelse er satt på dagsorden og er forankret i strategisk plan og overordnet virksomhetsplan. Ledergruppen blir brukt aktivt til drøfting av strategiske problemstillinger, dilemmaer og intern koordinering. Viktige spørsmål tas konsekvent opp på ledermøter og årlige ledersamlinger.

I siste halvår 2013 la vi særskilt vekt på følgende tiltak og oppfølgingspunkter knyttet til helhetlig ledelse:

- Endret og fremskyndet årshjul for viktige interne prosesser, noe som innebærer at vi blir tidligere ferdig med intern budsjettfordeling og at avdelingenes VP-prosesser kan settes i gang raskere.
- Et helhetlig grep på budsjettet slik at også alle oppdragene (fagmidlene) samlet sett får en grundig vurdering og oppfølging på ledernivå.
- Vi planla ledersamling i uke 3 2014, med hovedtemaene ledelse, organisasjonskultur og mediehåndtering.
- Vi startet arbeidet med å formalisere stedfortrederordningen. Hensikten er å sikre godt samspill mellom avdelingslederne og de faste stedfortredere. Ordningen skal være på plass innen utgangen av første tertial 2014.
- De ukentlige ledermøtene er lagt om med ny struktur der vi er tydelige på hvilke saker som er til beslutning, drøfting eller orientering. Endringen har bidratt til effektive ledermøter.
- Vi har i blant krevende saker i media og må ha et profesjonelt forhold til mediehåndtering og omdømmebygging.
- Satsing på intern kompetanseheving i embetet (prosjektledelse, IKT m.v.)
- Nytt Intranett med hovedformål å videreutvikle organisasjonskulturen.
- Effektivisering og fornyelse av internkontroll og HMS ble også satt på dagsorden.

Med forankring i vårt interne økonomireglement har vi etablert et fungerende årshjul som fanger opp virksomhetsplanlegging, risikovurderinger og melding av eventuelle avvik til oppdragsgivere. Vår strategiske plan ble fornyet i 2012 og er foreløpig ikke endret. Den tilhørende strategiske risikoanalysen er likevel fornyet. Kompetanse og rekruttering er tatt ut som utsatt område og erstattet med behovet for et bedre økonomisk overblikk. Ivaretagelse av sikkerhet (tiltak, rutiner og dokumentasjon) er også tatt inn i risikoanalysen. Overordnet virksomhetsplan fornyes hvert halvår.

Embetet har god rekruttering. Rutinene for rekruttering, annonsering og oppfølging av nye medarbeidere er gjennomgått og forbedret. De ansatte er vår viktigste ressurs og gjennom en god personalpolitikk skal vi ivareta kontinuitet og god kompetanse. Alle nyansatte gjennomfører et internt introduksjons- og nyansattkurs. I tillegg til fordeling av avdelingsvise kompetansemidler støtter vi langsiktig etterutdanning med fellesmidler. Et annet viktig virkemiddel for å beholde kompetanse er en fleksibel livsfaseorientert personalpolitikk.

Interne tverrgående faglige utfordringer følges opp i ovaler/arbeidsutvalg som er sammensatt på tvers av avdelingsgrenser. Antall ovaler og mandatet for disse justeres i tråd med oppdragene fra år til år.

Vi deltar på en rekke arenaer for erfaringsutveksling mellom embetene. Fylkesmannsmøtet Oslofjorden rundt er godt etablert og alle våre avdelinger deltar i faglig samarbeid med andre embeter. Denne eksterne kontakten er verdifull og skal videreføres.

Når det gjelder regional stat deltar vi i felles møter med Vestfold, Telemark, Aust- og Vest-Agder.

Kommunene er blant våre viktigste målgrupper. Hvert år gjennomføres godt forberedte dialogmøter med ordførere og rådmenn i kommunene. I disse møtene inviterer vi til dialog og tilbakemelding på vår oppgaveløsning. Møtene gjennomføres enkeltvis eller med 2-3 kommuner av gangen. Tilbakemeldingene er gjennomgående gode og nyttige. Hvert år arrangerer vi også en felles samling for alle ordførere og rådmenn i hele fylket.

Vi har lagt ned mye innsats i å ta i bruk etatens nye websider. Det gjenstår noe internt arbeid hos oss og ferdigstilling av sidene, før vi har full nytte av denne satsingen. Som et alternativ i formidling av informasjon har vi også tatt i bruk sosiale medier.

98.1 Rekruttere, videreutvikle og beholde medarbeidere

Antall ansatte i embetet pr. 31.12.2013 (faste og midlertidige) var 133. Antall årsverk er 115.

Sykefraværet i 2013 var på 3,6 %, av dette er 1,10 % egenmeldt sykefravær og 2,5 % legemeldt sykefravær.

Det var 14 tiltredelser og 13 fratredelser ved embetet i 2013. Medberegnet faste og midlertidige ansatte. 3 av fratredelsene var avgang med alderspensjon. Alderen var 67, 69 og 70 år.

Planlagte mål:

- sykefravær på 4 % eller lavere
- rekruttering av personer med nedsatt funksjonsevne
- ansatte skal stå i arbeid mot fylte 70 år

Gjennomførte tiltak:

- Fleksibel livsfaseorientert personalpolitikk
- Ergonomiundersøkelser og innkjøp av kontorutstyr etter anbefaling fra ergonomiterapeut
- Ved fare for sykemelding tilbys timer hos psykolog eller lignende behandling, med inntil 6 timer
- Alle våre stillinger kunngjøres på Jobbressurs.no, men vi har ikke hatt søkere som har opplyst at de har funnet stillingen på denne nettsiden
- Det tilbys seniorkurs og tilrettelegging ved behov, kompetanseutvikling, fleksibilitet pluss ekstra seniordager for alle ansatte fra fylte 62 år
- Vi har opprettet en IA-plass for en person med nedsatt funksjonsevne under 30 år
- Vi har i flere år satt av ekstra midler i internbudsjettet for kompetanseutviklingstiltak. En rekke medarbeidere har gjennomført videreutdanning (poenggivende) ved ulike læresteder

Flere av våre forbyggende tiltak på HMS-området har forhindret sykemeldinger eller avkortet sykemeldingsperioden.

Fra 1.2.2010 har vi hatt 1 fast ansatt med nedsatt funksjonsevne i 80% stilling.

Embetet har ingen lokal plan for rekruttering av personer med innvandrerbakgrunn.

Vi har 2 lærlinger. En innenfor kontorfaget og en på IKT. Det foreligger ingen økning fra tidligere år.

Tilsatte med innvandrerbakgrunn

Tilsatte med innvandrerbakgrunn

Embete	Antall 2012	% 2012	2013	% 2013
FMBU	2	1,6	2	1,5
Sum	2	0	2	0

98.2 Risikostyring

Fylkesmannen i Buskerud utarbeidet i 2012 egne retningslinjer for risikostyring (risikopolicy). Retningslinjene er integrert i embetets Interne Økonomiinstruks og omhandler følgende krav knyttet til risikostyringen:

- Formål
- Roller og ansvar
- Metode
- Rutiner og organisering
- Dokumentasjon

Retningslinjene skal bidra til å sikre at Fylkesmannen i Buskerud har et helhetlig system for styrings-, oppfølgings- og kontrolltiltak, slik at vi virker til Buskeruds beste.

Risikostyringen inngår som en del av embetets økonomi- og virksomhetsstyring, som legger vekt på god mål- og

resultatstyring. Hensikten med risikostyringen kan oppsummeres i følgende punkter:

- Forebygge og begrense negative hendelser
- Tydeliggjøre sammenhengen mellom mål, risiko og tiltak
- Bidra til god prioritering og ressursstyring
- Fastsette realistiske mål og ambisjonsnivå for det enkelte år
- Effektivisere og spisse styringsdialogen
- Oppfylle kravene i økonomiregelverket § 4

Overordnede risikovurderinger og tiltak

Risikokartet som er integrert i vår Strategiske plan for perioden 2012 - 2016 tilsier at vi i dag ikke har identifisert kritiske områder på overordnet strategisk nivå. Det er imidlertid behov for å forhindre økt risiko gjennom aktuelle forbyggende tiltak:

- Tap av kompetanse som kan redusere vår kvalitet som myndighetsutøver og veileder

Tiltak: Unngå at sannsynligheten øker gjennom god personal- og lønnspolitikk for å rekruttere og beholde kvalifiserte medarbeidere

- Svekket omdømme

Tiltak: Vektlegge åpenhet i vår kommunikasjon og kvalitet i saksbehandling, tilsyn og veiledning

- Sviktende rolleforståelse og kommunikasjon i håndtering av enkeltsaker

Tiltak: Sikre god rolleforståelse i tråd med dokumentet om fylkesmannsrollen. Sørg for at embetet kommuniserer tydelig og samordnet

- Ressursknapphet kan medføre at vi ikke imøtekommer eksterne og interne forventninger

Tiltak: Tydelig prioritering av oppgaver, effektiv utnyttelse av kompetanse og teknologi. Utnytte muligheter for å skaffe ekstra ressurser. Redusere antall årsverk på områder som kan effektiviseres

- Som IKT-basert virksomhet er vi avhengige av fungerende fagsystemer og en robust IT-infrastruktur

Tiltak: God intern IKT-faglig kompetanse, oppdatert utstyr og tett oppfølging av leverandører og oppdragsgivere. Vår egen IT-infrastruktur integreres i ny fellesløsning for alle fylkesmannsembetene

98.3 Medvirkning

Vår Intranettside blir mye brukt til informasjon til de ansatte. Det ble arrangert 4 allmøter for alle ansatte med diverse temaer.

Det var 6 møter i Samarbeidsutvalget, og 5 møter i Arbeidsmiljøutvalget. I møtene legges det til rette for drøfting og medvirkning i viktige saker. Vi følger aktivt den informasjons, drøftings og forhandlingsplikten som er nedfelt i Hovedavtalen, for å sikre de ansattes medvirknings- og medbestemmelsesrett.

I forbindelse med endringsprosesser og nye prosjekter, nedsettes det alltid parts sammensatte utvalg for å følge medbestemmelsesretten.

98.4 Likestilling og likeverd

Embetet har utarbeidet en statusrapport og tiltaksplan for universell utforming. Rapporten beskriver status, mål og tiltak for fysiske forhold, IKT og rekruttering.

Ved utlysning av stillinger oppfordrer vi personer med innvandrerbakgrunn og med redusert funksjonsevne om å søke. Vi annonserer alle våre stillingsutlysninger på Jobbressurs.no (Jobbportal for personer med nedsatt funksjonsevne).

Vi har opprettet en IA-plass for en person med nedsatt funksjonsevne under 30 år.

Embetet har interne rutiner for varsling av kritikkverdige forhold som mobbing og trakasering, diskriminering og

maktmisbruk.

Vi har handlingsplan for Livsfaseorientert personalpolitikk som tilsier at ulike løsninger er veien til helhet og likverd. Vi bruker handlingsplanen aktivt.

Stillingen som fylkesmann ble kunngjort ledig og besatt i 2013. Av 9 ledere er 4 kvinner og 5 menn.

Kort redegjørelse og oversikt knyttet til likestillingssituasjonen i embetet

Vi har en fast ansatt med nedsatt funksjonsevne i 80% stilling. Vi har to lærlinger med etnisk bakgrunn, en kontor- og en IKT-lærling. I vår handlingsplan for IA har vi sagt under delmål 2 at vi skal ha tiltak for rekruttering av personer med nedsatt funksjonsevne. I 2013 var vi med i prosjekt for delmål 2 i statlig tariffområde. Prosjektet er et statlig samarbeidsprosjekt mellom staten og hovedorganisasjonene som har som mål å:

- ha et arbeidsliv for all
- prøve ut ulike tiltak i ulike virksomheter
- evaluere og peke på tiltak som synes å virke
- spre kunnskap om resultater

Så langt vi kan se har vi ikke hatt søkere med nedsatt funksjonsevne til noen av våre utlyste stillinger.

Lønn

		Kjønnsbalanse			Lønn	
		m%	k%	Totalt(N)	m (kr/%)	k (kr/%)
Embetsledelse/direktør	2013	54,0	46,0	100	100	96,0
	2012	54,0	46,0	100	100	96,0
Seksjonssjef/ass. direktør	2013	100,0	0,0	100	100	0,0
	2012	100,0	0,0	100	100	0,0

Saksbehandler I	2013	34,0	66,0	100	100	97,0
	2012	40,0	60,0	100	100	98,0
Saksbehandler II	2013	45,0	55,0	100	100	100,0
	2012	39,0	61,0	100	100	112,0
Kontorstillinger	2013	88,0	12,0	100	100	114,0
	2012	12,0	88,0	100	100	88,0
Fagarbeiderstillinger	2013	0,0	0,0	0	100	0,0
	2012	0,0	0,0	0	100	0,0
Unge arb.takere inkl lærlinger	2013	50,0	50,0	100	100	100,0
	2012	50,0	50,0	100	100	100,0
Totalt i embetet	2013	61,8	38,2	600	100	99,1
	2012	49,2	50,8	600	100	97,9

Deltid

		Deltid		Midlertidig		Foreldreperm.		Legemeldt fravær	
		M%	K%	M%	K%	M%	K%	M%	K%
Totalt i virksomheten	2013	30,0	70,0	0,0	100,0	52,0	48,0	19,0	81,0
	2012	52,0	48,0	11,1	88,9	19,0	81,0	20,0	80,0

Ansatte

2013	Ledere med personalansvar			Totalt	Medarbeidere			Lønn	
	M%	K%			M%	K%	Totalt	M%	K/M i %
FMBU	57,0	43,0	100		35,0	65,0	100	100	92,0

98.5 Føringer på IKT-området

Fylkesmannen i Buskerud har i 2013 jobbet med nytt ISMS basert på ISO27001, og vil fortsette med dette i 2014.

Vi har i 2013 jobbet videre med å få flere av tjenestene våre over i fylkesmannen.local og håper å kunne legge ned fmbu.local i 2014. Vi har også tatt i bruk felles SCCM.

Resultatområde 99 Partistøtteordningen

Orientering om utbetalinger fra Partistøtteordningen ligger tilgjengelig på fylkesmannens nettsider.

Andre

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
91 Andre faglige oppg. på oppd. for statlige virk.	kr 265,97	kr 0,00
92 Andre faglige oppgaver for ikke-statlige virk.	kr 0,00	kr 0,00
95 Ressursbruk knyttet til adm/felles oppg./drift	kr 24 882 472,90	kr 0,00
Sum:	kr 24 882 738,00	kr 0,00